Mietintöjä ja lausuntoja
Betänkanden och utlåtanden

3/2010

Rasistiset rikokset

oikeusministeriö
justitieministeriet

JULKAISU 3/2010
MIETINTÖJÄ JA LAUSUNTOJA

Rasistiset rikokset

OIKEUSMINISTERIÖ

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2010

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

19.1.2010

Julkaisun nimi	Rasistiset rikokset		
Tekijä	Rasistiset rikokset -työryhmä Puheenjohtaja: lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula		
Oikeusministeriön julkaisu	Mietintöjä ja lausuntoja	Sarjanumero	3/2010
OSKARI numero	OM 4/41/2009	HARE numero	OM018:00/2009
ISSN-L	1798-7091		
ISSN (nid.)	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (nid.)	978-952-466-950-4	ISBN (PDF)	978-952-466-951-1
Asia- ja avainsanat	rikosoikeus, kansainvälinen yleissopimus, neuvoston puitepäätös, rasistiset rikokset		

Tiivistelmä

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 2003 tehdyn Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia. Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2006. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Samassa yhteydessä lainsäädäntö saatetaan vastaamaan neuvoston puitepäätöksen (2008/913/YOS) vaatimuksia. Puitepäätös koskee rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumista rikosoikeudellisin keinoin.

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi erityinen törkeää kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva tunnusmerkistö. Se voisi soveltua muun muassa tapauksiin, joissa kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusrikoksiin, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon. Uuden törkeän rikoksen enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta. Kiihottamisen kansanryhmää vastaan soveltuvuuden varmistamiseksi linkkien avaamiseen rasistista ynnä muuta kiihottamista sisältäville internetsivuille ehdotetaan, että pykälässä mainittaisiin uutena tekotapana yleisön saataville asettaminen.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevien rangaistussäännösten ulottuvuutta niin sanottuja viharikoksia koskevana säännöksenä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että rikoksen vaikuttimina mainittaisiin nimenomaisesti elämänkatsomus, sukupuolinen suuntautuneisuus ja vammaisuus. Vastaavat vaikuttimet mainittaisiin yhdenmukaisuussyistä myös rasistisia ja muita sellaisia vaikuttimia koskevassa rangaistuksen koventamissäännöksessä. Koventamissäännöksessä rikoksen rasistinen tai muu sellainen vaikutin olisi rangaistusta koventava riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaan rangaistusäännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa määriteltäisiin ne toiminnot, joissa sananvapauden merkitys säännöksen soveltamisessa on tavanomaista suurempi. Täl-

laisia olisivat tiede, taide ja niihin rinnastettavat julkiset toiminnot sekä ajankohtaisten ja historiallisten tapahtumien selostaminen.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan laajennettavaksi kiihottamisrikoksiin kansanryhmää vastaan, syrjintärikoksiin ja, jos rikoksella on vihamotiivi, julkiseen kehottamiseen rikokseen, laittomaan uhkaukseen ja kunnianloukkausrikoksiin. Lisäksi ehdotetaan rikoslakiin eräitä muita vähäisiä muutoksia

PRESENTATIONS-
BLAD

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

19.1.2010

Publikationens titel	Rasistiska brott
Författare	Arbetsgruppen för rasististiska brott Ordförande:lagstiftningsråd Ilari Hannula

Justitieministeriets publikation	Betänkanden och utlåtanden	Serienummer	3/2010

OSKARI nummer	OM 4/41/2009	HARE nummer	JM018:00/2009
ISSN-L	1798-7091		
ISSN (häft.)	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (häft.)	978-952-466-950-4	ISBN (PDF)	978-952-466-951-1

Sak- och nyckelord	straffrätt, internationell konvention, rådets rambeslut, rasistiska brott

Referat

Det föreslås i propositionen att riksdagen ska godkänna det i Strasbourg den 28 januari 2003 upprättade tilläggsprotokollet om kriminalisering av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur begångna med hjälp av datorsystem till Europarådets straffrättsliga konvention om IT-relaterad brottslighet. Tilläggsprotokollet har trätt i kraft internationellt den 1 mars 2006. I propositionen ingår ett förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i tilläggsprotokollet som hör till området för lagstiftningen.

I sammanhanget ändras lagstiftningen så att den motsvarar kraven i rådets rambeslut (2008/913/RIF). Rambeslutet gäller bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen.

Det föreslås att det till strafflagen fogas ett särskilt rekvisit för grov hets mot folkgrupp. Den kan vara tillämplig bl.a. i fall där man uppmanas eller förleds till folkmord eller till allvarliga brott mot mänskligheten, mord eller dråp begånget i terroristiskt syfte. Maximistraffet för det nya grova brottet ska vara fängelse i fyra år. För att säkerställa att hets mot folkgrupp ska kunna tillämpas på öppnande av länkar till internetsidor som innehåller rasistisk och annan hets föreslås det att det i paragrafen som ett nytt gärningssätt nämns att ställa till allmänhetens förfogande.

Det föreslås ett förtydligande av utsträckandet av straffbestämmelserna för hets mot folkgrupp att gälla så kallade hatbrott så att bland motiven till brotten uttryckligen nämns livsåskådning, sexuell inriktning och funktionsnedsättning. Motsvarande motiv nämns av konformitetsskäl också i den straffskärpningsbestämmelse som gäller rasistiska och andra sådana motiv. I straffskärpningsbestämmelsen är brottets rasistiska eller liknande motiv straffskärpande oberoende av vem eller vad brottet riktar sig mot.

I fråga om straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp föreslås det att det fogas till ett nytt 2 mom. i vilket definieras sådan verksamhet där yttrandefrihetens betydelse vid tillämpningen av bestämmelsen är större än vanligt. Verksamhet av sådant slag är vetenskap, konst och med dessa jämförbar offentlig verksamhet eller att

redogöra för aktuella eller historiska händelser.

Det föreslås att juridiska personers straffansvar utvidgas att gälla brotten som avser hets mot folkgrupp, diskrimineringsbrott och, när brottet har ett hatmotiv, offentlig uppmaning till brott, olaga hot och ärekränkningsbrott. Dessutom föreslås vissa smärre ändringar i strafflagen.

O I K E U S M I N I S T E R I Ö L L E

Oikeusministeriö asetti 22.5.2009 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin saattaa kansallisesti voimaan Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen Strasbourgissa 28. tammikuuta 2003 tehty lisäpöytäkirja, joka koskee rasistisia ja muukalaisvihamielisiä tietoverkkorikoksia.

Työryhmän oli tarvittaessa tehtävä ehdotus lainsäädännön muuttamiseksi. Lainsäädäntö oli myös saatettava vastaamaan Brysselissä 27.- 28. marraskuuta 2008 tehtyä neuvoston puitepäätöstä rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin. Lainmuutostarpeen arvioinnissa työryhmän oli otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen soveltamiskäytäntö rasistisiksi epäiltyjen ilmaisujen suhteesta Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuun sananvapauteen.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula oikeusministeriöstä ja sen jäseninä käräjätuomari Jaana Niemitalo Helsingin käräjäoikeudesta, valtionsyyttäjä Mika Illman Valtakunnansyyttäjänvirastosta, asianajaja Johanna Ojala Suomen Asianajajaliitosta ja OTL, hallinto-oikeuden assistentti Riku Neuvonen Helsingin yliopistosta.

Työryhmä on kokoontunut 11 kertaa. Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa oikeusministeriölle.

Helsingissä 12 päivänä tammikuuta 2010

Ilari Hannula

Jaana Niemitalo

Mika Illman

Johanna Ojala

Riku Neuvonen

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 13

YLEISPERUSTELUT 15
1 JOHDANTO 15
2 NYKYTILA 16
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö 16
2.2 Perustuslaki ja kansainväliset sopimukset 17
2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä 18
2.4 Ulkomaiden lainsäädäntö 19
Ruotsi 19
Norja 20
Tanska 20
Saksa 21
2.5 Nykytilan arviointi 21
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET 22
Lisäpöytäkirja ja puitepäätös 22
Muutokset rikoslakiin 23
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET 24
5 ASIAN VALMISTELU 24

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 26
1 LISÄPÖYTÄKIRJAN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN 26
I luku Yhteiset määräykset 26
II lukuKansalliset toimenpiteet 27
III lukuYleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan välinen suhde 32
IV luku.Loppumääräykset 35
2 PUITEPÄÄTÖS JA VOIMASSAOLEVA LAINSÄÄDÄNTÖ 35
Puitepäätöksen johdanto 36
Kriminalisointivelvoitteet 36
3 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT 47
3.1 Laki Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön laan kuuluvien määräysten voimaansaattamista 47
3.2 Rikoslaki 47
6 luku Rangaistuksen määräämisestä 47
11 luku Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan 49
17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan 57
24 luku Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta 57
25 luku Vapauteen kohdistuvista rikoksista 58
47 luku Työrikoksista 58
3.3 Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta 58
4 VOIMAANTULO 58

5 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS....59
6 KÄSITTELYJÄRJESTYS....60

LAKIEHDOTUKSET....63
Laki Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta....63
Laki rikoslain muuttamisesta....64
Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta....67
LIITE....68
RINNAKKAISTEKSTIT....68
Laki rikoslain muuttamisesta....68
Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta....73
LAGFÖRSLAG....74
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i tilläggsprotokollet till Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet om kriminalisering av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur begångna med hjälp av datorsystem....74
Lag om ändring av strafflagen....75
Lag om ändring av 15 § i lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster....78
BILAGA....79
PARALLELLTEXT....79
Lag om ändring av strafflagen....79
Lag om ändring av 15 § i lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster....84

TIETOVERKKORIKOLLISUUTTA KOSKEVAN YLEISSOPIMUKSEN LISÄPÖYTÄKIRJA, JOKA KOSKEE TIETOJÄRJESTEL-MIEN VÄLITYKSELLÄ TEHTYJEN LUONTEELTAAN RASISTISTEN JA MUUKALAISVIHAMIELISTEN TEKOJEN KRI-MINALISOINTIA (ETS 189)....85

TILLÄGGSPROTOKOLL TILL KONVENTIONEN OM IT-RELATERAD BROTTSLIGHET OM KRIMINALISERING AV GÄR-NINGAR AV RASISTISK OCH FRÄMLINGSFIENTLIG NATUR BEGÅNGNA MED HJÄLP AV DATORSYSTEM PRELIMINÄR ÖVERSÄTTNING....95

NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS 2008/913/YOS, TEHTY 28 PÄIVÄNÄ MARRASKUUTA 2008 , RASISMIN JA MUU-KALAISVIHAN TIETTYJEN MUOTOJEN JA ILMAISUJEN TORJUMISESTA RIKOSOIKEUDELLISIN KEINOIN....105

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 2003 tehdyn Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan (EIS 189), joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia. Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2006. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Samassa yhteydessä lainsäädäntö saatetaan vastaamaan neuvoston puitepäätöksen (2008/913/YOS) vaatimuksia. Puitepäätös koskee rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumista rikosoikeudellisin keinoin.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslakiin tehtäisiin lisäpöytäkirjan voimaansaattamisesta ja puitepäätöksen täytäntöönpanosta johtuvat muutokset sekä eräitä rikoslakia täsmentäviä muutoksia.

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi erityinen törkeää kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva tunnusmerkistö. Se voisi soveltua muun muassa tapauksiin, joissa kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusrikoksiin, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon. Uuden törkeän rikoksen enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta. Kiihottamisen kansanryhmää vastaan soveltuvuuden varmistamiseksi linkkien avaamiseen rasistista ynnä muuta kiihottamista sisältäville internetsivuille ehdotetaan, että pykälässä mainittaisiin uutena tekotapana yleisön saataville asettaminen.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevien rangaistussäännösten ulottuvuutta niin sanottuja viharikoksia koskevana säännöksenä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että rikoksen vaikuttimina mainittaisiin nimenomaisesti elämänkatsomus, sukupuolinen suuntautuneisuus ja vammaisuus. Vastaavat vaikuttimet mainittaisiin yhdenmukaisuussyistä myös rasistisia ja muita sellaisia vaikuttimia koskevassa rangaistuksen koventamissäännöksessä. Koventamissäännöksessä rikoksen rasistinen tai muu sellainen vaikutin olisi rangaistusta koventava riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaan rangaistusäännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jossa määriteltäisiin ne toiminnot, joissa sananvapauden merkitys säännöksen soveltamisessa on tavanomaista suurempi. Tällaisia olisivat tiede, taide ja niihin rinnastettavat julkiset toiminnot sekä ajankohtaisten ja historiallisten tapahtumien selostaminen.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan laajennettavaksi kiihottamisrikoksiin kansanryhmää vastaan, syrjintärikoksiin ja, jos rikoksella on vihamotiivi, julkiseen kehottamiseen rikokseen, laittomaan uhkaukseen ja kunnianloukkausrikoksiin. Lisäksi ehdotetaan rikoslakiin eräitä muita vähäisiä muutoksia.

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin tehtäisiin ainoastaan viittaussäännöstä rikoslakiin koskeva täsmennys.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden vahvistamisen jälkeen. Tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskeva laki on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin lisäpöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Sananvapaus on yksi demokraattisen yhteiskunnan keskeisimmistä periaatteista. Teknologian kehitys on viime vuosina johtanut siihen, että tietoverkot tarjoavat ennennäkemättömiä keinoja toteuttaa sananvapautta ja viestintää maailmanlaajuisesti. Samalla myös tietojärjestelmien käyttö rasistisen ja muukalaisvihamielisen propagandan levittämiseen on tullut helpoksi.

Kansainvälisessä yhteisössä on laaja ymmärrys siitä, että luonteeltaan rasistiset ja muukalaisvihamieliset teot loukkaavat ihmisoikeuksia ja uhkaavat oikeusvaltion periaatteita ja demokratian vakautta. Tämän vuoksi on ryhdytty myös oikeudellisiin toimenpiteisiin erityisesti tietoverkoissa lisääntyvää rasistista propagandaa vastaan. Vuonna 2003 tehtiin Euroopan neuvoston tietoverkkorikoksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 59—60/2007) rasistisia rikoksia koskeva lisäpöytäkirja (EIS 189; jäljempänä *lisäpöytäkirja*) ja 28. marraskuuta vuonna 2008 tehtiin neuvoston puitepäätös rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (neuvoston puitepäätös 2008/913/YOS; jäljempänä *puitepäätös*)

Molemmat instrumentit sisältävät pääosin velvoitteita kriminalisoida tietyin edellytyksin rasistisista vaikuttimista tehtyjä rikoksia. Niiden tavoitteena on lisätä eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä rasististen ja muukalaisvihamielisten lausumien leviämisen torjumiseksi puuttumatta kuitenkaan kansallisissa oikeusjärjestelmissä oleviin periaatteisiin ilmaisunvapaudesta. Tarkoituksena on löytää tasapaino ilmaisunvapauden sekä rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen välille.

Lisäpöytäkirja koskee pääosin julkisesti tietoverkoissa esitettäviä tekoja. Puitepäätös ei rajoitu tietoverkkoihin, mutta koskee vain julkisesti levitettävää rasistista propagandaa. Molempien instrumenttien keskeinen merkitys onkin julkisesti internetissä esitettävän rasistisen ja muukalaisvihamielisen propagandan kriminalisoinnissa.

Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevassa 1965 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 37/1970; jäljempänä *rotusyrjintäsopimus*) määritellään rotusyrjinnän perusteiksi rotu, ihonväri, syntyperä sekä kansallinen ja etninen alkuperä. Lisäpöytäkirjassa ja puitepäätöksessä rasistisina vaikuttimina mainitaan samat kriteerit kuin rotusyrjintää koskevassa yleissopimuksessa

Rasistisia rikoksia ei ole määritelty rikoslaissa. Rikoslaissa rasistisia vaikuttimia sisältyy toisaalta eräiden rikosten tunnusmerkistöihin ja toisaalta rangaistuksen koventamista koskeviin säännöksiin.

Keskeinen rasistisia vaikuttimia koskeva rangaistussäännös on kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Kansanryhmän syrjintään kiihottamista (jäljempänä *kiihottamisrikos*) ja syrjintää koskevat kriminalisoinnit otettiin mainitun rotusyrjintäsopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä rikoslakiin vuonna 1970. Kiihottamisena kansanryhmän syrjintään kriminalisoitiin rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän tai uskonnollisen ryhmän loukkaaminen. Myös vuonna 1966 hyväksytyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan YK:n yleissopimukseen sisältyi kansanryhmän syrjintää koskeva kielto.

Vuonna 1995 kiihottamisrikos sai nykymuotonsa ja rikos sai nimekseen kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Säännöksessä mainittuja perusteita koskeva rinnastuslauseke otettiin tuolloin kiihottamissäännökseen. Kiihottamisrikos soveltuu siten muihinkin kuin rasistisesta motiiveista tehtyihin viharikoksiin. Viharikoksista ei ole kansainvälisesti vakiintunutta määritelmää.

Nykyiselle paikalleen, rikoslain 11 luvun 10 §:ään, kiihottamisrikos siirrettiin vuonna 2008.

Rikoksen vaikutin on eräs rangaistuksen mittaamisessa huomioon otettava seikka. Rasistiset vaikuttimet voidaan siten ottaa huomioon rangaistusta mitattaessa. Rasistinen vaikutin säädettiin rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoslain yleistä osaa uudistettaessa vuonna 2002. Tätä ennen rikoksen motiiveista ainoastaan rikoksen tekeminen

palkkiota vastaan tunnustettiin laissa rangaistuksen koventamisperusteeksi.

Myös Suomessa ollaan varsin huolestuneita vaarasta, jonka lisääntynyt, erityisesti tietojärjestelmien välityksellä leviävä rasismi aiheuttaa. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on panna täytäntöön lisäpöytäkirja ja puitepäätös.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rasistisessa rikoksessa kysymys on ennen kaikkea rikoksen vaikuttimista. Rasistisia vaikuttimia ovat lähinnä rotu, ihonväri, syntyperä sekä kansallinen ja etninen alkuperä. Tyypillisiä rasistisia rikoksia tehdään nykyisin tietojärjestelmän välityksellä. Rikoslain tunnusmerkistöjen soveltuvuus riippuu toisaalta levitetyn aineiston sisällöstä ja toisaalta siitä, kohdistuuko teko yksilöön vai ihmisryhmään. Rasistinen kiihotus ja materiaalin levittäminen on keskeiseltä osin kriminalisoitu rikoslain 11 luvun 10 §:ssä kiihottamisena kansanryhmää vastaan. Kiihottamisrikos kriminalisoi sisällöltään uhkaavan tai loukkaavan rasistisen aineiston levittämisen yleisön keskuuteen silloin, kun teon kohteena on tietty kansanryhmä. Säännös koskee lausuntojen ja muiden tiedonantojen levittämistä suullisessa, kirjallisessa tai kuvallisessa muodossa. Kiihottamisrikoksessa yleisön keskuuteen levitetään lausuntoja tai tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää. Rangaistukseksi on säädetty sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Jos julkinen kiihottaminen tai rikokseen yllyttäminen kohdistuu kansanryhmän sijasta määrättyyn henkilöön tai määrättyihin henkilöihin, sovellettavaksi voi tietyin edellytyksin tulla rikoslain 17 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädetty julkinen kehottaminen rikokseen josta voi seurata sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Jos teon kohteena ei ole ryhmä, vaan yksi tai useampi yksilöitävissä oleva henkilö, sovellettaviksi voivat kiihottamisrikoksen sijasta tulla rikoslain 11 luvun 11 §:n syrjintä, 47 luvun 3 tai 3 a §:n työsyrjintärikokset tai rikoslain 24 luvun 9—10 §:n kunnianloukkausrikokset. Yksilöitävään henkilöön tai henkilöihin kohdistettuna teko voi myös täyttää rikoslain 25 luvussa rangaistavaksi säädetyn laittoman uhkauksen, jonka enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta tai –teon kohdistuessa todistajaan- oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisen (RL 15:9). Jos laiton uhkaus tai julkinen kehottaminen rikokseen on tehty terroristisessa tarkoituksessa, rangaistus laittomasta uhkauksesta voi olla neljästä kuukaudesta kolmeen vuoteen vankeutta ja julkisesta kehottamisesta rikokseen neljästä kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta. Ainoastaan viimeksimainituista terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista voidaan myös oikeushenkilö saattaa rangaistusvastuuseen.

Toisin kuin kiihottamisrikoksessa ja syrjintärikoksissa rasistista vaikutinta ei ole otettu huomioon kunnianloukkausrikosten ja laittoman uhkauksen tunnusmerkistöissä. Rasistinen vaikutin voidaan tällöin ottaa huomioon rikoslain 6 luvun 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuna rangaistuksen koventamisperusteena. Koventamisperuste tulee sovellettavaksi, jos rikos kohdistetaan kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella. Säännöksen tarkoituksena on antaa suojaa juuri niitä rikoksia vastaan, joiden alkusyy ja tekijän motiivi liittyy uhrin ominaisuuteen tietyn kansanryhmän jäsenenä (HE 44/2002 vp).

Koventamisperuste voi siten tulla sovellettavaksi esimerkiksi pahoinpitelyrikoksissa, tuhotyössä, vahingonteossa, uskonrauhan rikkomisessa, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisessä ja törkeässä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä. Sen sijaan esimerkiksi joukkotuhonnan tunnusmerkistöön sisältyy rasistinen vaikutin.

Kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on tuomittu 2000 -luvun alkupuolella rangaistukseen keskimäärin yksi henkilö vuodessa. Tuomittujen henkilöiden määrä näyttää olevan lisääntymässä, sillä vuonna 2007 tuomittujen määrä oli kaksi ja vuonna 2008 neljä henkilöä. Yleensä rangaistus on ollut sakkoa. Kiihottamisrikoksista ei ole korkeimman oi-

keuden ennakkoratkaisuja. Myös rasistista motiivia koventamisperusteena on sovellettu vähän. Viime vuosina rasistista vaikutinta on käytetty koventamisperusteena keskimäärin vajaassa kymmenessä tuomiossa. Vuonna 2007 koventamisperustetta käytettiin kuudessa tuomiossa ja vuonna 2008 kahdeksassa tuomiossa. Viimeksimainituista tuomioista kolme oli törkeää pahoinpitelyä, kaksi tavallista pahoinpitelyä, kaksi vahingontekoa ja yksi henkirikoksen yritys. Syrjinnästä tuomittiin vuonna 2008 yhdeksän henkilöä, työsyrjinnästä kymmenen henkilöä ja kiskonnantapaisesta työsyrjinnästä kolme henkilöä. Rangaistus oli sakkoa. Tilastoista ei ilmene, kuinka monessa tapauksessa syrjintärikoksen perusteena oli rasistinen vaikutin. Rasistinen vaikutin voidaan ottaa huomioon myös rangaistusta mitattaessa. Tällaisten tapausten määriä ei ole tiedossa.

2.2 Perustuslaki ja kansainväliset sopimukset

Perustuslain (731/1991) 6 § sisältää yhdenvertaisuuden vaatimuksen. Pykälän 2 momentissa on yleinen syrjinnän kielto. Sen mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 17 §:n 3 momentti antaa suojaa kansallisten ja etnisten vähemmistöjen kulttuureille. Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS; SopS 18—19/1990) 14 artiklassa kielletään muun muassa sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään perustuva syrjintä. Myös EU :n perusoikeuskirja takaa syrjimättömyyden. EU :n syrjinnänvastaiset direktiivit on pantu osaksi täytäntöön yhdenvertaisuuslailla (21/2004).

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan loukkaa ihmisoikeuksia. Keskeinen rasismia koskeva ihmisoikeussopimus on *kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus* (SopS 37/1970). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on hyväksynyt, että mainittu sopimus otetaan huomioon tulkittaessa ihmisoikeussopimuksen sananvapautta koskevaa 10 artiklaa (ks. tuomio *Jersild v. Tanska* 23.9.1994, A 298). Tärkeä on myös YK :n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus; SopS 7—8/1976), jonka 20 artiklassa kielletään kansallisen taikka rotu- tai uskonnollisen vihan puoltaminen. KP -sopimus turvaa useissa artikloissa tasa-arvoa: esimerkiksi 27 artiklassa suojataan vähemmistökulttuurien, -uskontojen –kielten asema. Kiihottamisrikoksen ja syrjintärikosten kriminalisointi perustui mainittuihin kansainvälisiin yleissopimuksiin, erityisesti rotusyrjintäsopimuksen 4a artiklan asettamien velvoitteiden täytäntöönpanoon.

Sananvapauden turvaavassa perustuslain 12 §:ssä kielletään ennakolta estämästä tietojen, viestien ja mielipiteiden ilmaiseminen, julkistaminen ja vastaanottaminen. Sisällöltään sama on Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 10 artikla. Sopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) käytännön perusteella ennakolta puuttuminen vaatii erityisen painavia perusteita. Suomen liityttyä EIS:een EIT:n soveltamiskäytäntö on noussut tärkeäksi sananvapauden rajaamisessa. Perustuslaki ja EIS sallivat jälkikäteisen puuttumisen sananvapaudella suojattuihin ilmauksiin muiden oikeuksien turvaamiseksi (PeVM 14/2002 vp).

EIT:n kannalta oleellinen on EIS:n 17 artiklan oikeuksien väärinkäytön kielto. Jo 1970-luvulla ihmisoikeustoimikunta katsoi, että 10 artikla ei suojaa rotu- ja muukalaisvihan lietsomista.

Syy, miksi sananvapautta on tulkittava edellä esitetyllä tavalla, johtuu muun ohella mainitusta oikeuksien väärinkäyttöä koskevasta kiellosta. Artiklan mukaan "minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu". Näin ollen ihmisoikeussopimuksen oikeuksia ei saa käyttää siten, että toinen sopimuksessa turvattu oikeus vaarantuisi enemmän kuin sopimuksessa on sallittu. Tällä perusteella on katsottu, että esimerkiksi

uusnatsien toiminta on voitu kieltää ihmisoikeuksien vastaisena. KP -sopimuksen 5 artiklassa on määrätty samanlaisesta oikeuksien väärinkäyttämisen kiellosta.

2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä

Klassikkotapauksessa *Lehideux ja Isorni v. Ranska* (1998) todetaan, ettei juutalaisten joukkotuhonnan puolustelu saa 10 artiklan suojaa. Tosin tapauksessa oli rikottu 10 artiklaa, koska tuomitut eivät olleet vähätelleet juutalaisten joukkotuhontaa, vaan esittäneet eriävän tulkinnan toisen maailmansodan tapahtumista ja erityisesti Petainin roolista. EIT tekee siis merkittävän erottelun historiasta keskustelemisen ja toteennäytettyjen tekojen kiistämisen välillä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuista merkittävin on *Jersild vastaan Tanska* (23.9.1994, A 298). Sanotussa tapauksessa valittaja (Jersild) oli tehnyt ajankohtaisohjelman nuorisoryhmästä, jonka jäsenet julkitoivat haastatteluissa karkean rasistisia ja ulkomaalaisvihamielisiä mielipiteitään. Valittaja tuomittiin sakkoihin avunannosta rikokseen, joka vastaa rikoslain 11 luvun 10 §.ssä säädettyä kiihottamista kansanryhmää vastaan.

Tapauksessa EIT katsoi, että rasistisesta järjestöstä ohjelman tehneen toimittajan tuomitseminen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan oli ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan tarkoittaman sananvapauden loukkaamista. Perusteluissaan tuomioistuin korosti, että valittajan tarkoitus ei ollut ollut rasistinen, vaan että hän pyrki antamaan suurelle yleisölle tietoa erään ryhmän ulkomaalaisvastaisista asenteista.

Jersild-tapauksen perusteella on erotettava oikeus kirjoittaa ja raportoida esim. mediassa rasistisista ryhmistä ilman, että toimittajaa tai kirjailijaa tuomitaan rikoksesta. Poikkeuksena on tilanne, jossa uutisoinnin tarkoitus on selkeästi edistää rasistisen materiaalin levittämistä. Jersild -tapauksessa oli siis kysymys sellaisesta tiedonvälitykseen liittyvästä tarkoituksesta, joka teki ohjelman esittämisen sellaisenaan sallituksi, vaikka siihen liittyi kansanryhmää panettelevia ja solvaavia lausumia (ks. *Pellonpää, Matti*. Euroopan ihmisoikeussopimus. Talentum 2005 s. 486).

EIT on oikeuskäytännössään katsonut, että ns. poliittista puhetta ei saa rajoittaa ilman pakottavia syitä. Ihmisoikeustuomioistuin on toisaalta huomauttanut, että demokratian kulmakiviin kuului suvaitsevuus ja ihmisten tasa-arvo. Tämän vuoksi demokratiassa on tuomioistuimen mukaan välttämätöntä määrätä seuraamuksia tai ryhtyä ennalta estäviin toimenpiteisiin silloin, kun lausumilla yllytetään suvaitsemattomuuteen perustuvaan vihaan. Vihapuheet, jotka saattavat loukata henkilöitä tai henkilöryhmiä, eivät tuomioistuimen mukaan ansaitse ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan suojaa. Näin on tuomioistuin linjannut esimerkiksi ratkaisussaan *Erbakan v. Turkki* 6.7.2006.

Vihapuheiden jääminen myös ns. poliittisen sananvapauden ulkopuolelle ilmenee selvästi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisusta *Feret v. Belgia* 16.7.2009. Tapauksessa oli kysymys siitä, että Belgian oikeusviranomaiset olivat ryhtyneet toimiin erästä poliitikkoa vastaan hänen eräitä kansanryhmiä koskevien lausumien vuoksi. Ihmisoikeustuomioistuin päätyi pitämään poliitikon sananvapauden rajoittamista ihmisoikeussopimuksen kannalta sallittuna. Tuomioistuin tosin äänesti ratkaisusta. Tässä yhteydessä on poikkeuksellisesti syytä viitata vähemmistöön jääneiden tuomioistuimen jäsenten kantaan. Tämä johtuu siitä, että vähemmistö muun ohella perusteli näkemystään, ettei poliitikon sananvapautta olisi saanut rajoittaa sillä hän "...ei ollut vedonnut jonkin rodun ylemmyyteen tai pitänyt jotakin rotua muita alhaisempana sille luonteenomaisin biologisin seikoin"

Kannanottoa on tulkittava niin, että myös vähemmistöön jääneet tuomioistuimen jäsenet olisivat rajanneet sananvapauden ulkopuolelle sellaiset väitteet, joissa jotakin kansanryhmää pidetään muita alhaisempana sille luonteenomaisin biologisin seikoin. Tämä on varsin ymmärrettävää, koska esimerkiksi klassiseen kansallissosialistiseen vihapropagandaan liittyi juuri viittaaminen eräiden kansanryhmien biologiseen ala-arvoisuuteen. Edes poliittinen sananvapaus ei salli tällaisten vihapuheiden levittämistä

Nyt puheena olevassa asiassa vastaaja väittää esittäneensä syytteessä tarkoitetut lauseensa osana arvostelua, jota hän kohdisti viranomaistoimintaan. Huomionarvoista on, että vastaaja on halutessaan voinut esittää saman arvostelun sisällyttämättä siihen syytteessä tarkoitettuja somaleja panettelevia ja solvaavia lauseita. Tämän asian vastaajalla ei ole ollut sellaista erityistä tarkoitusta, joka ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan poikkeuksellisesti tekee tämän tyyppisten lausumien levittämisen sallituksi sananvapauden puitteissa.

2.4 Ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan (Hets mot folkgrupp) on Ruotsissa säädetty rangaistavaksi rikoslain (Brottsbalken) 16 luvun 8 §:ssä. Säännöksen ensimmäisessä momentissa annetaan tunnusmerkistö, joka pitkälti vastaa vastaavaa tunnusmerkistöä Suomen voimassa olevassa laissa. Ruotsissa rangaistavuuden ala on kuitenkin tietyssä määrin laajempi. Tämä johtuu siitä, että säännös ei edellytä lausuntojen tai tiedonantojen levittämistä yleisön keskuuteen. Riittävää on, että lausuntoja tai tiedonantoja levitetään vähäistä suuremmalle vastaanottajajoukolle. Ruotsissa rangaistavaa on sellaisten lausumien levittäminen, joissa kansanryhmiä uhataan tai tuodaan esiin kansanryhmiin kohdistuvaa epäkunnioitusta (missaktning). Säännöksessä mainitaan myös seksuaalinen suuntautuminen suojelun kohteena. Enimmäisrangaistus ensimmäisessä momentissa tarkoitetusta teosta on kaksi vuotta vankeutta. Lieviä tapauksia varten on olemassa mahdollisuus sakkorangaistuksen määräämiseen.

BrB 16 luvun 8 §:n 2 momentissa on säädetty erityinen tunnusmerkistö törkeitä tekomuotoja varten. Momentissa todetaan, että rikoksen ollessa törkeä rangaistukseksi määrätään vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään neljä vuotta. Säännöksen mukaan arvioinnissa, onko tekoa pidettävä törkeänä, huomiota on kiinnitettävä siihen, onko lausuman sisältö ollut erityisen uhkaava tai loukkaava ja onko se levitetty suurelle vastaanottajakunnalle niin, että se on ollut omiaan aiheuttamaan suurta huomiota.

Myös Ruotsissa, rikoslain 16 luvun 5 § :ssä, on yleisempi julkista yllytystä rikokseen koskeva rangaistussäännös (uppvigling), jonka mukaan rangaistavaa on julkisuuteen levitettävässä kirjoituksessa kehottaa tai yrittää houkutella rikokseen (esim. kiihottamiseen kansanryhmää vastaan) kansalaisvelvollisuudesta kieltäytymiseen tai tottelemattomuuteen viranomaista kohtaan. Rangaistuksena on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Jos tekoa on pidettävä törkeänä ottaen huomioon sen, että tekijä on yrittänyt houkutella vakavaan rikokseen tai muusta syystä, rangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta. Lievissä tapauksissa ei tuomita rangaistusta. Ruotsissa hallitus on ehdottanut erityistä lakia, jossa kriminalisoitaisiin julkinen yllyttäminen erityisen vakavaan rikollisuuteen (Prop. 2009/2010:78). Jos teko on törkeä, rangaistus voi olla vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Rikoslain 29 luvun 2 §:n 7 kohdassa on säädetty rangaistuksen koventamisperusteesta. Säännöksen rangaistusta koventavana perusteena on otettava huomioon, että rikoksen motiivina on ollut henkilön, kansanryhmän tai muun sellaisen ihmisryhmän loukkaaminen rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai muun vastaavan seikan johdosta. Kyseinen koventamisperuste tulee siten sovellettavaksi, kun rikoksella on rasistinen motiivi tai vastaava vihamotiivi. Säännös ei edellytä välttämättä, että rikoksen kohde kuuluu säännöksessä tarkoitettuun ryhmään. Säännös ei myöskään edellytä, että rasistinen motiivi tai vihamotiivi on ainoa rikosmotiivi yksittäisessä asiassa.

Ruotsi ei ole vielä ratifioinut lisäpöytäkirjaa. Ruotsissa on kuitenkin valmistunut ehdotus yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan täytäntöönpanon vaatimista toimenpiteistä (Brott och brottsutredning i IT-miljö ; Ds 2005:6). Selvityksessä ehdotetaan, että Ruotsi tekisi sananvapauden periaatteiden turvaamiseksi varauman 3, 5 ja 6 artikloihin.

Norja

Rasististen ja muiden vihakäsitysten levittäminen (Hatefulle ytringer) on Norjassa säädetty rangaistavaksi rikoslain (Straffeloven) § 135 a:ssä. Säännöstä on uudistettu. Uusi säännös on tarkoitus sijoittaa rikoslain 185 §:ään. Muutos ei ole tullut voimaan vielä. Voimassa oleva tunnusmerkistö koskee syrjintää tai vihamielisyyttä ilmentävien lausuntojen tai tiedonantojen julkaisemista tai levittämistä laajalle vastaanottajakunnalle. Tunnusmerkistö täyttyy myös, milloin lausunto esitetään symbolin avulla. Tunnusmerkistö sisältää selityksen, että syrjintää tai vihamielisyyttä ilmentävillä lausunnoilla ja tiedonannoilla tarkoitetaan uhkaamista, solvaamista ja panettelua, kehottamista vihaan ja vainoon kohteena olevien ihonvärin, kansallisuuden tai etniseen ryhmään kuulumisen, uskonnon, elämänkatsomuksen perusteella ja homoseksuaalisen suuntautumisen perusteella. Puheena oleva säännös on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellinen siinä suhteessa, että se täyttyy myös tekijän toimiessa törkeällä huolimattomuudella. Kysymyksessä olevasta rikoksesta voidaan määrätä kolme vuotta vankeutta. Keskeinen muutos säännöstä uudistettaessa on, että suojelukohteena mainitaan myös vammaisuus (nedsatte funksjonsevne).

Norjan uudessa rikoslain 77 § :ssä säädetään ankaroittavista seikoista (skjerpende omstendigheter) rangaistuksen mittaamisessa. Uutena ankaroittavana seikkana i kohdassa on säännökset vihaan perustustuvista motiiveista. Rangaistusta tulee koventaa, jos rikoksen syynä (lovbruddet har sin bakgrunn) on toisen uskonto, elämänkatsomus (livssyn), ihonväri, kansallinen tai etninen alkuperä, homoseksuaalinen (homofile) suuntautuminen, vammaisuus tai muu seikka, joka määrittää erityisen suojan tarpeessa olevaa ryhmää. Ankaroittamisperusteet ja viharikosta koskevat perusteet ovat Norjassa yhdenmukaiset. Ankaroittamisperusteet eivät myöskään vielä ole voimassa lukuun ottamatta 16 luvun rikoksia (joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset). Joka valmistelee jotakin viimeksi mainituista 16 luvun rikoksista tai välittömästi ja julkisesti yllyttää tällaiseen rikokseen, voidaan tuomita vankeuteen enintään kymmeneksi vuodeksi.

Norja on ratifioinut lisäpöytäkirjan huhtikuussa 2008 ja se on tullut voimaan 1.8.2008. Norja on tehnyt kriminalisointeja koskeviin artikloihin kolme varaumaa. Varaumat koskevat rasististen ja muukalaisvihamielisten aineistojen levittämistä (3 artikla), rasistiseen motiiviin ja muukalaisvihamielisyyteen perustuvaa loukkausta (5 artikla) sekä kansanmurhan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen kiistämistä, vakavaa vähättelemistä, puoltamista tai hyväksyttävänä esittämistä (6 artikla).

Tanska

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on Tanskassa säädetty rangaistavaksi rikoslain (Straffeloven) 266 b §:ssä. Tunnusmerkistö koskee lausuntoja ja tiedonantoja, joissa ihmisryhmää uhataan, solvataan ja panetellaan rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Tunnusmerkistö edellyttää lausuntojen tai tiedonantojen julkistamista tai levittämistä tarkoituksin, että aineisto tulee laajan vastaanottajakunnan saataville. Säännöksen toisen momentin mukaan rangaistusta mitattaessa tulee koventamisperusteena ottaa huomioon teon toteuttaminen propagandatoiminnan muodossa.

Rikoslain 81 § sisältää luettelon rangaistuksen koventamisperusteista. Säännöksen mukaan rangaistusta voidaan koventaa sillä perusteella, että rikoksen taustana on uhrin etninen alkuperä, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen tai muu vastaava syy.

Tanska on ratifioinut lisäpöytäkirjan kesällä 2005 ja se on tullut voimaan 1.3.2006. Tanska on tehnyt kriminalisointeja koskeviin artikloihin kolme varaumaa. Varaumat koskevat rasististen ja muukalaisvihamielisten aineistojen levittämistä (3 artikla), rasistiseen motiiviin ja muukalaisvihamielisyyteen perustuvaa loukkausta (5 artikla) sekä kansanmurhan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen kiistämistä, vakavaa vähättelemistä, puoltamista tai hyväksyttävänä esittämistä (6 artikla).

Saksa

Saksan liittotasavallan yleinen rikoslaki (Strafgesetzbuch, StGB) sisältää useita säännöksiä, joiden tarkoituksena on torjua erilaisen rasistisen ja vihapropagandan levittämistä. Keskeisin säännös on Volksverhetzung (StGB § 130). Säännöksen ensimmäisessä momentissa kielletään yllyttäminen vihaan kansanryhmää vastaan tai tällaisiin ryhmiin kohdistuvaan väkivaltaan tai muihin omavaltaisiin tekoihin. Sanotussa momentissa kielletään myös sellaisten lausumien levittämistä, joilla tunnusmerkistössä tarkoitetulla tavalla hyökätään toisten ihmisarvoa vastaan. Säännöksen ensimmäisessä momentissa tarkoitettujen tekojen tulee olla omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä. Maksimirangaistus ensimmäisessä momentissa tarkoitetusta teosta on viis vuotta vankeutta. Rangaistusminimi on kolme kuukautta vankeutta.

Säännöksen toinen momentti koskee sellaisten kirjallisten lausumien ja tiedonantojen levittämistä ja yleisön saataville asettamista, joiden sisältö vastaa säännöksen ensimmäisen momentissa säädettyjä kriteerejä. Kirjalliset lausunnot ja tiedonannot rinnastetaan säännöksessä lausuntoihin ja tiedonantoihin, joita levitetään tietoverkoissa ja muissa sähköisissä medioissa. Kysymyksessä oleva toinen momentti ei edellytä, että teko on omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä (teko on siten tältä osin puhdas tekorikos). Rangaistusasteikko on sakko tai enintään kolme vuotta vankeutta.

StGB § 130:n kolmas momentti sisältää rangaistussäännöksen, jolla kriminalisoidaan kansallissosialistien toimeenpaneman joukkotuhonnan julkinen kieltäminen, puoltaminen ja vähätteleminen (Leugnung der Judenverfolgung). Säännöksessä asetetaan rangaistavuuden edellytykseksi, että teko on omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä. Rangaistusasteikko on sakko tai enintään viisi vuotta vankeutta. Säännöksen neljäs momentti sisältää myös kriminalisoinnin, joka niin ikään koskee kansallissosialismin aikaisten rikoksiin liittyviä lausumia.

StGB § 130:n viimeinen momentti sisältää viittauksen StGB § 86:n 3 momentissa säädettyyn vastuunrajoitussäännökseen. Viittaussäännöksen mukaan rajoitussäännös tulee huomioon otettavaksi § 130 momenttien 2—4 tarkoittamissa tilanteissa. Rajoitussäännöksen tarkoituksena on varmistaa, että rasismia, muukalaisvihaa ja esimerkiksi kansallissosialismia voidaan käsitellä julkisesti esimerkiksi normaalin uutisraportoinnin puitteissa tai yhteiskunnallisista asioista ja historiallisia tapahtumia koskevassa julkisessa keskustelussa. Nyt puheena olevan vastuunrajoitussäännöksen (jota Saksassa kutsutaan sosiaaliadekvanssiklausuuliksi) tarkoitus on siten varmistaa, että StGB § 130 Volkverhetzung – kriminalisointia ei yksittäisessä tapauksessa sovelleta sananvapautta liiallisesti rajoittavalla tavalla.

Volksverhetzung -kriminalisointia täydentää Saksan rikoslaissa muun ohella § 86, joka kieltää perustuslainvastaisiksi todettujen järjestöjen propaganda-aineiston levittämisen. Saksassa on perustuslainvastaisiksi todettu esimerkiksi sellaisia järjestöjä, joiden tavoitteena on kansallissosialismin palauttaminen valtaan. Rangaistusasteikko on sakko tai enintään kolme vuotta vankeutta. Perustuslainvastaisten järjestöjen symbolien julkinen käyttö on säädetty rangaistavaksi StGB § 86 a:ssa. Säännöksen perusteella esimerkiksi hakaristin julkinen käyttö on rangaistavaa Saksassa. Rangaistusasteikko on sakko tai enintään kolme vuotta vankeutta. Sekä § 86:ssä ja 86 a:ssä annettuja kieltoja modifioi edellä mainittu vastuunrajoitussäännös (StGB § 86 3 mom.).

Saksa ei ole ratifioinut lisäpöytäkirjaa.

2.5 Nykytilan arviointi

Rasistisesta motiivista tehdyt rikokset ovat rangaistavia joko omana rikostyyppinään tai rasistinen vaikutin voidaan ottaa huomioon rangaistuksen koventamisperusteena. Tältä tavoin rikoslainsäädännössä voidaan kattavasti ottaa huomioon rasistinen vaikutin.

Keskeinen rangaistussäännös, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, on kuitenkin jo osin vanhentunut ja sen soveltaminen tietoverkoissa tapahtuviin toimintoihin voi olla ongelmallista. On esimerkiksi epäselvää, millaisia toimia "levittäminen yleisön keskuuteen" verkkoympäristössä tarkoittaisi. Kii-

hottamisrikoksen soveltamista rajaavat sananvapauden periaatteet.

Kiihottamisrikos soveltuu rasististen perusteiden ohella myös eräisiin muihin piirteisiin, jotka voidaan lukea laajemmin viharikosperusteisiin, kuten esimerkiksi osaan sukupuolista suuntautuneisuutta. Rikoksen suhde sukupuoliseen suuntautumiseen ja vammaisuuteen on kuitenkin tulkinnanvarainen. Raja rangaistavan ja rankaisemattoman välillä kaipaa näiltä osin selventämistä.

Rasistista vaikutinta rangaistuksen koventamisperusteena koskapa säännös on vastaavalla tavoin viharikospiirteiden osalta tulkinnanvarainen. Lisäksi uskontoa ei ole perusteena nimenomaisesti mainittu. Koventamisperustetta sovelletaan oikeuskäytännössä varsin vähän kun ottaa huomioon poliisin kirjaamien rasististen vaikuttimien määrän. Soveltamisen vähäisyyteen lienee osittain syynä säännöksen tulkinnanvaraisuudet.

Myös rasistista motiivia koventamisperusteena koskevaa säännöstä olisi syytä täsmentää.

Kansainväliset sopimukset ja velvoitteet edellyttävät oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista rasistisiin rikoksiin. Tältä osin rikoslainsäädäntö on puutteellinen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on ensisijaisesti saattaa voimaan lisäpöytäkirja ja panna täytäntöön puitepäätös. Lisäpöytäkirja koskee eräiden tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia. Puitepäätös koskee rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumista rikosoikeudellisin keinoin.

Tarkoituksena on, että eduskunta hyväksyy lisäpöytäkirjan siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan ja antaa suostumuksensa eräiden varaumien tekemiseen. Rikoslakiin tehtäisiin lisäpöytäkirjan voimaansaattamisesta johtuvat muutokset. Samassa yhteydessä lainsäädäntö saatetaan vastaamaan neuvoston puitepäätöksen vaatimuksia.

Lisäpöytäkirja ja puitepäätös edellyttävät muun muassa rikoslain kiihottamista kansanryhmää vastaan ja rangaistuksen koventamisperusteisiin kuuluvaa rasistista motiivia koskevien säännösten tarkistamista sekä oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista rasistisiin rikoksiin.

Esityksessä tavoitellaan myös säännösten selventämistä ja yhdenmukaistamista, jotta muun muassa vähennettäisiin säännösten soveltamisessa esiintyneitä tulkintaongelmia.

Lisäpöytäkirja ja puitepäätös

Yleissopimuksen tavoitteena on yhteiskunnan suojeleminen tietotekniikkarikollisuudelta ja sen aiheuttamilta vahingoilta. Lisäpöytäkirjalla pyritään erityisesti suojelemaan yhteiskuntaa rasistiselta ja muukalaisvihamieliseltä propagandalta ja siitä oikeusvaltiolle aiheutuvilta vahingoilta.

Lisäpöytäkirja ja puitepäätös sisältävät pääosin velvoitteita kriminalisoida tietyin edellytyksin rasistisista vaikuttimista tehtyjä rikoksia. Niiden tavoitteena on lisätä eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä rasististen ja muukalaisvihamielisten lausumien leviämisen torjumiseksi puuttumatta kuitenkaan kansallisissa oikeusjärjestelmissä oleviin periaatteisiin ilmaisun vapaudesta. Tarkoituksena on löytää tasapaino sananvapauden sekä rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen rangaistavuuden välille.

Lisäpöytäkirjan kriminalisoinnit koskevat tietojärjestelmän välityksellä tehtyjä rasistisia rikoksia. Näitä ovat rasistisen ja muukalaisvihamielisen aineiston levittäminen tietojärjestelmien avulla, rasismiin ja muukalaisvihaan perustuva uhkaus tai loukkaaminen sekä joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehtyjen rikosten kieltäminen, vakava vähätteleminen, hyväksyminen tai puolustelu. Kriminalisointivaatimukset koskevat julkisesti tehtyjä tekoja lukuun ottamatta vakavalla rikoksella uhkaamista.

Lisäpöytäkirjan kriminalisointivaatimuksia vastaavat säännökset sisältyvät pääosin myös puitepäätökseen. Puitepäätös ei rajoitu pelkästään tietojärjestelmien avulla tehtyihin tekoihin, vaan koskee millä tavoin tahansa julkisesti tehtäviä rasistisia rikoksia. Lisäpöytäkirjan rangaistusvaatimukset ulottuvat puitepäätöstä pitemmälle siltä osin, kuin siinä edellytetään myös rasistisen ja muukalaisvi-

hamielisen uhkauksen ja loukkaamisen kriminalisoimista. Sen sijaan lisäpöytäkirjassa ei ole puitepäätökseen sisältyviä säännöksiä rasistista ja muukalaisvihamielistä vaikuttimista rangaistusta ankaroittavana seikkana.

Lisäpöytäkirjassa ei myöskään ole puitepäätökseen sisältyviä oikeushenkilön rangaistusvastuuta edellyttäviä säännöksiä. Tältä osin lisäpöytäkirja ei kuitenkaan ole puitepäätöstä suppeampi, sillä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat yleissopimuksen säännökset tulevat soveltuvin osin sovellettavaksi myös lisäpöytäkirjassa tarkoitettuihin rikoksiin.

Lisäpöytäkirjan kriminalisointivaatimukset ovat lähtökohtaisesti puitepäätöksen vastaavia laajemmat ja kattavat myös vähäisinä pidettäviä tekoja. Rikoslain kiihottamisrikoksen rangaistavuuden edellytyksenä on, että levitettävä rasistinen aineisto on uhkaava tai loukkaava. Vähäisimmät teot jäävät näin ollen rangaistavuuden ulkopuolelle, mikä on sananvapauden kannalta tärkeää. Lisäpöytäkirjassa ei rangaistavuudelle aseteta vastaavia edellytyksiä. Useimpiin lisäpöytäkirjan kriminalisointivelvoitteisiin sisältyy kuitenkin mahdollisuus eri asteisten varaumien tekemiseen. Esityksessä ehdotetaan sananvapauden periaatteiden soveltamisen varmistamiseksi varaumien tekemistä lisäpöytäkirjan kriminalisointivaatimuksiin lukuun ottamatta velvollisuutta kriminalisoida vakavalla rikoksella uhkaaminen.

Muutokset rikoslakiin

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaan säännökseen ehdotetaan tekotapana lisättäväksi ”levittämisen” rinnalle ”asettaminen yleisön saataville”. Muutoksella varmistettaisiin kiihottamispykälän soveltuminen linkkien avaamiseen rasistista ynnä muuta kiihottamista sisältäville internetsivuille. Lisäksi levitettävänä tiedonantona mainittaisiin ”lausuntojen” ohella nimenomaisesti ”kuva”. Tällä selvennyksellä painotettaisiin kiihottamisrikoksen laajaa soveltuvuutta mihin tahansa sisällöltään rasistiseen ilmaisuun riippumatta siitä, missä muodossa rasistinen kiihottaminen esitetään.

Kiihottamisrikos soveltuu jo nykyisin rasististen perusteiden ohella eräisiin muihin piirteisiin, jotka voidaan lukea laajemmin viharikosperusteisiin, kuten esimerkiksi osaan sukupuolista suuntautuneisuutta. Myös rasistisia vaikuttimia koskevan rangaistuksen koventamissäännöksen katsotaan soveltuvan vastaavasti eräisiin muihinkin rikoksen vaikuttimiin. Kyseisiä säännöksiä ehdotetaan selvennettäväksi ja yhdenmukaistettavaksi siten, että uskonto mainittaisiin nimenomaisesti myös koventamisperusteena ja uskonnon rinnalla molemmissa säännöksissä mainittaisiin elämänkatsomus. Lisäksi kiihottamisrikoksessa ja koventamissäännöksessä mainittaisiin teon vaikuttimena nimenomaisesti syntyperä, sukupuolinen suuntautuneisuus ja vammaisuus. Kyseiset perusteet vahvistavat näiden säännösten soveltumista paitsi rasistisiin vaikuttimiin myös laajemmin ns. viharikoksiin.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaan rangaistusäännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa määriteltäisiin ne alueet, joissa sananvapauden merkitys säännöksen soveltamisessa on tavanomaista suurempi. Tällaisia olisivat tiede, taide ja niihin rinnastettavat julkiset toiminnot sekä ajankohtaisten ja historiallisten tapahtumien selostaminen. Määrittelyllä vahvistettaisiin perustuslain 12 §:n sananvapauden suojan ja 16 §:n 3 momentin turvaaman tieteen ja taiteen vapauden suojan suhde kiihottamisrikokseen ja sen suojaamiin perus- ja ihmisoikeuksiin.

Uuden 2 momentin tavoitteena on nimenomaisesti osoittaa, miten rangaistussäännöksen soveltamisalaa tulee sovittaa yhteen sananvapauden vaatimusten kanssa tietyillä alueilla. Tarkoituksena ei ole muuttaa kiihottamisrikoksen soveltamisalaa, vaan ohjata sitä eri intressien punnintaa, jota tuomioistuimet viime kädessä joutuvat tekemään yksittäisissä soveltamistilanteissa. Myös EIT:n soveltamiskäytännössä mainituilla osa-alueilla on sananvapaudella korostunut merkitys. Esimerkiksi toimittajien saattaminen vastuuseen muiden antamista haastattelulausunnoista voi vaarantaa sananvapauden käyttämistä ja estää keskustelua yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista. Poliittinen ja yhteiskunnallinen keskustelu nauttii jo muutoinkin tavallista suurempaa sananvapauden suojaa.

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi erityinen törkeää kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva tunnusmerkistö. Se voisi tulla sovellettavaksi tapauksiin, joissa kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusrikoksiin, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon ja tapauksiin tai joissa tekijän tarkoituksena on muulla tavalla aiheuttaa väkivaltaisuutta taikka joissa selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Teon tulisi olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Uuden törkeän rikoksen enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta.

Rangaistuksen koventamissäännöksessä rikoksen rasistinen tai muu sellainen vaikutin olisi ehdotuksen mukaan rangaistusta koventava riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu. Jos teolla on useita vaikuttimia, rasistinen tms. vaikutin olisin ehdotuksen mukaan kuitenkin rangaistuksen koventamisperuste, jos kyseistä vaikutinta voidaan pitää rikoksen pääasiallisena vaikuttimena.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan laajennettavaksi kiihottamisrikoksiin kansanryhmää vastaan, syrjintärikoksiin ja, jos rikoksella on vihamotiivi, julkiseen yllyttämiseen rikokseen, laittomaan uhkaukseen ja kunnianloukkausrikoksiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuun käyttöön otolla pannaan täytäntöön lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen velvoitteet. Oikeushenkilön rangaistusvastuu on omiaan korostamaan yhteisöjen vastuuta valvoa ja estää rikoksia toimintansa piirissä.

Jotta oikeushenkilö voitaisiin saattaa vastuuseen rasistisesta motiivista tehdystä rikoksesta, vaaditaan yhteisöltä, jonka piirissä rikos tehdään, jonkinlaista järjestäytynyttä ja systemaattista toimintaa. Rasistiset rikokset ovat kuitenkin luonteeltaan sellaisia yksilön taikka enemmän tai vähemmän järjestäytymättömän joukon tekemiä rikoksia, joissa oikeushenkilön rangaistusvastuu ei normaalisti ole ajateltavissa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi siten tulla Suomen oloissa kysymykseen vain varsin harvoissa poikkeustapauksissa.

Jos esimerkiksi jonkun henkilön kunniaa loukataan internetissä rasistisesta motiivista, voi oikeushenkilön rangaistusvastuu tulla kysymykseen vain, jos sisällöllisesti rikollisen tekstin lähettänyt henkilö on jonkin järjestön jäsen ja tämän voidaan katsoa laiminlyöneen valvonnan. Voidaan myös ajatella, että vastuuseen voisi joutua yhdistys, joka toimisi selvästi yhdistyslain vastaisesti rasististen rikosten tekemiseksi, mutta yhdistystä ei vielä ehditä lakkauttaa.

Samoin on ajateltavissa, että sanomalehti tai muu verkkojulkaisua toimittava yhteisö voi joutua oikeushenkilönä vastuuseen toimittajansa lehden palstalle saattamasta rasistisesta tekstistä, jos johto on laiminlyönyt riittävästi valvoa toimittajan toimintaa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei tällöin edellytä vastaavan toimittajan syyllistymistä päätoimittajarikkomukseen.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä uskotaan olevan rasistisia ja viharikoksia jossain määrin ehkäisevä vaikutus. Rikoksia estävän vaikutuksen uskotaan seuraavan kiihottamisrikokseen ehdotetuista selvennyksistä, uudesta törkeästä kiihottamisrikoksesta ja oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamisesta rasistisiin rikoksiin.

Sama ehkäisevä vaikutus odotetaan olevan myös rasistista motiivia koventamisperusteena koskevilla selvennyksillä ja laajennuksilla. Poliisi kirjaa vuosittain huomattavan määrän rasistisista motiivista tai muusta vihamotiivista tehdyksi epäiltyjä rikoksia, mutta samanaikaisesti käräjäoikeudet soveltavat rasistista koventamisperustetta varsin harvoin. Ehdotetuilla koventamisperustetta koskevilla selvennyksillä ja laajennuksilla uskotaan olevan rasistisen koventamisperusteen käyttöä jonkin verran lisäävä vaikutus.

Kiihottamisrikokseen ja rangaistuksen koventamisperusteeseen ehdotettujen selvennysten uskotaan myös jossain määrin helpottavan rasististen rikosten tutkintaa ja syyteharkintaa.

Esityksellä ei katsota olevan mainittavia taloudellisia vaikutuksia.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 22.5.2009 työryhmän, jonka tehtävänä on saattaa kansallisesti voimaan Euroopan neuvoston tietoverkkori-

kollisuutta koskevan yleissopimuksen Strasbourgissa 28. tammikuuta 2003 tehty lisäpöytäkirja, joka koskee rasistisia ja muukalaisvihamielisiä tietoverkkorikoksia sekä panna täytäntöön Brysselissä 27.—28. marraskuuta 2008 tehty neuvoston puitepäätös rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin.

Työryhmän oli tarvittaessa tehtävä ehdotus lainsäädännön muuttamiseksi. Lainmuutostarpeen arvioinnissa työryhmän oli otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen soveltamiskäytäntö rasistisiksi epäiltyjen ilmaisujen suhteesta Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuun sananvapauteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lisäpöytäkirjan sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Lisäpöytäkirja on jaettu neljään jaksoon. Ensimmäinen luku (1—2 artiklat) sisältää yhteisiä määräyksiä. Toisessa luvussa (3—7 artikla) käsitellään toimenpiteitä, joihin sopimuspuolten tulee ryhtyä kansallisella tasolla. Kolmannessa luvussa (8 artikla) määritellään yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan välinen suhde ja neljännessä luvussa (9—16 artiklat) annetaan loppumääräyksiä.

I luku **Yhteiset määräykset**

1 Artikla. *Lisäpöytäkirjan tarkoitus.* Artiklan mukaan lisäpöytäkirjan tarkoituksena on täydentää yleissopimuksessa annettuja määräyksiä. Lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä tietojärjestelmien välityksellä tehtävien rasististen rikosten ja muukalaisvihamielisyyttä osoittavien rikosten rangaistavaksi säätämisestä.

2 Artikla. *Määritelmät.* Artikla sisältää lisäpöytäkirjassa käytettyjä määritelmiä koskevat määräykset. *Rasistisella ja muukalaisvihamielisellä aineistolla* tarkoitetaan kirjoitettua aineistoa, kuvaa tai muuta sellaisten ideoiden tai teorioiden esittämistä, jotka puolustavat tai kannattavat vihaa, syrjintää tai väkivaltaa taikka sellaiseen yllyttävät sellaista yksilöä tai yksilöistä koostuvaa ryhmää vastaan, joka perustuu rotuun, ihonväriin, syntyperään tai kansalliseen tai etniseen alkuperään taikka uskontoon, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta.

2 Artikla ei muodollisesti edellytä siinä annetun määritelmän sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön, jos sopimuspuolen oma lainsäädäntö jo sisältää vastaavia säännöksiä. Tällainen määritelmä sisältyy jäljempänä yksityiskohtaisemman tarkastelun kohteeksi tulevaan rikoslain 11 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn kiihottamisrikokseen. Joissakin tapauksissa voidaan myös soveltaa rikoslain 17 luvun 1 §:ssä säädettyä julkista kehottamista rikokseen. Vaikka kaikkia 2 artiklan määritelmään sisältyviä perusteita ei nimenomaisesti mainita rikoslain kiihottamissäännöksessä (ihonväri, syntyperä ja alkuperä), kattaa se asiallisesti ottaen riittävällä tavalla artiklassa annetun määritelmän. Määritelmässä ei mainita, että levitettävän aineiston tulisi olla uhkaavaa, panettelevaa tai solvaavaa, jota sen sijaan kiihottamisrikoksessa edellytetään. Asiallisesti ottaen kiihottamisrikoksen on kuitenkin katsottava kattavan määritelmän. Kysymystä käsitellään 3 artiklan yhteydessä.

Artiklassa annetulla määritelmällä on läheinen liittymä 3 artiklaan, koska 3 artiklan 1 kappaleeseen sisältyvässä kriminalisointivelvoitteessa viitataan kysymyksessä olevaan määritelmään. Vastaavanlaisia viittauksia ei sisälly lisäpöytäkirjan muissa artikloissa annettuihin kriminalisointivelvoitteisiin. Niissä on kuitenkin samankaltaiset rasistiset kriteerit.

Suomen lainsäädäntö vastannee artiklan määritelmää. Rasistisen aineiston määritelmä on kuitenkin melko yksityiskohtainen: esimerkiksi kuva mainitaan erikseen, minkä vuoksi kiihottamisrikoksen tunnusmerkistöön on syytä harkita sellaisia täsmennyksiä, joilla varmistetaan säännöksen kattavuus lisäpöytäkirjan vaatimuksiin nähden.

Artiklan 2 kappaleen mukaan lisäpöytäkirjassa käytettyä käsitteistöä on tulkittava samoin kuin yleissopimuksessa. Tämä tarkoittaa erityisesti yleissopimuksen 1 artiklassa määriteltyjä käsitteitä ("tietojärjestelmä", "data", "palveluntarjoaja" ja "liikennetiedot"). Lisäksi tämä tarkoittaa yleissopimuksen aineellista rikosoikeutta käsittelevissä artikloissa käytettyä käsitettä ”oikeudettomasti” (”without right”). Oikeudettomasti -käsitteellä on yleissopimuksessa haluttu tuoda esiin, että teko, joka muodollisesti täyttää rangaistavaksi säädetyn menettelyn tunnusmerkistön, saattaa yksittäistapauksessa olla oikeutettua sen vuoksi, että jokin kansalliseen oikeusjärjestykseen perustuva oikeuttamisperuste tulee sovellettavaksi. Yleissopimuksessa tarkoitettujen luvattoman tunkeutumisen ja viestintäsalaisuuden loukkaamisen yhteydessä on lausuttu, että teon oikeutus voi perustua esimerkiksi toisen osapuolen suos-

tumukseen tai viranomaisen oikeuteen tutkia rikoksia. Rasistisen aineiston levittämisen yhteydessä teon oikeutus ei voine perustua edellä esimerkkeinä mainittuihin oikeuttamisperusteisiin. Lisäpöytäkirjan tarkoittamien tekotyyppien osalta lienee yleensäkin varsin harvinaista, että niiden osalta tulee sovellettavaksi jokin oikeuttamisperuste. Huomattavasti tavallisempaa tullee olemaan se, että tuomioistuimissa arvioidaan se, onko aineiston levittäminen sanotussa yksittäistapauksessa ollut sallittua sananvapauden nojalla. Tämä on tunnusmerkistön laajuutta eikä oikeuttamisperustetta koskeva kysymys.

II luku **Kansalliset toimenpiteet**

Lisäpöytäkirjassa annetut varsinaiset kriminalisointivelvoitteet on lueteltu sen toisessa luvussa (3—7 artiklat).

Lisäpöytäkirja käsittää ainoastaan sellaisia tekoja, joita tehdään tietojärjestelmän avulla. Muulla tavoin toteutetut teot jäävät lisäpöytäkirjan ulkopuolelle. Kuten yleissopimuksessa, määrätään lisäpöytäkirjassa ainoastaan tahallisista rikoksista. Lisäpöytäkirjassa ei sitä vastoin aseteta vaatimuksia, että tekojen tulee olla rangaistavia myös yritysasteella. Tältä osin lisäpöytäkirja poikkeaa yleissopimuksessa noudatetusta linjasta.

Lisäpöytäkirjan johdannon mukaan lisäpöytäkirjan tarkoituksena ei ole muuttaa sananvapautta koskevia vakiintuneita kansallisia periaatteita.

3 Artikla. *Rasistisen ja muukalaisvihamielisen aineiston levittäminen tietojärjestelmän avulla.* Artiklan 1 kappale sisältää kriminalisointivelvoitteen. Siihen liittyvä määritelmä on 2 artiklassa. 3 artiklan 2 ja 3 kappaleessa määrätään mahdollisuudesta poiketa kriminalisointivelvoitteesta.

Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolen tulee saattaa rangaistavaksi tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvan rasistisen ja muukalaisvihamielisen aineiston tahallinen ja oikeudeton levittäminen tai muu toimittaminen yleisön saataville.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolella on oikeus jättää rangaistavaksi säätämättä sellainen 2 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun aineiston levittäminen ja esille saattaminen, jossa puolletaan, edistetään tai kehotetaan syrjintään ilman, että siihen kuitenkaan liittyy vihaa tai väkivaltaa. Edellytykseksi rangaistavaksi säätämättä jättämiselle asetetaan, että on olemassa muita tehokkaita keinoja tällaisen menettelyn torjumiseksi.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuoli voi 2 kappaleen estämättä pidättää itselleen oikeuden jättää 1 kappale soveltamatta niissä 2 kappaleen tarkoittamissa syrjintätapauksissa, joiden osalta sopimuspuolella ei ole käytössään siinä kappaleessa tarkoitettuja tehokkaita keinoja, kun tämä johtuu sopimuspuolen oikeusjärjestyksessä noudatettavista vakiintuneista sananvapautta koskevista periaatteista.

Artiklan 1 kappaleen ilmaisulla ”muun toimittamisen yleisön saataville” tarkoitetaan muun muassa aineiston yleisön saataville toimittamista ”on line”. Termillä tarkoitetaan myös hyperlinkkien perustamista ja kokoamista, jotta rasistinen aineisto olisi helpommin toisten saatavilla.

Rikoslain tunnusmerkistöjen soveltuminen 2 artiklan määritelmässä tarkoitetun aineiston 3 artiklan 1 kappaleen mukaiseen levittämiseen riippuu yhtäältä aineiston sisällöstä ja toisaalta siitä, kohdistuuko teko yksilöön vai ihmisryhmään. Rikoslain 11 luvun 10 §:n kiihottamisrikos soveltuu artiklassa tarkoitettujen käsitysten ja teorioiden levittämiseen, kun teon kohteena on artiklassa tarkoitettu ryhmä. Kiihottamisrikoksen soveltaminen edellyttää, että levitettävä lausuma on uhkaava, panetteleva tai loukkaava. Artiklan määritelmässä lausuma, jossa kannatetaan johonkin ryhmään kohdistuvaa syrjintää, vihaa tai väkivaltaa, tai yllytetään sellaiseen toimintaan, voidaan samalla pitää ryhmää solvaavana tai panettelevana, koska tällainen lausuma ilmentää aina käsityksiä, että kysymyksessä oleva ryhmä on vähempiarvoinen ja että on oikeutettua kohdistaa siihen lausumassa tarkoitettuja toimenpiteitä. Tällaista lausumaa voidaan usein myös pitää ryhmään kohdistuneena uhkauksena. Siksi on perusteltua katsoa, että kiihottamisrikos, joka siis nimenomaisesti koskee lausumia, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin siinä tarkoitettua ryhmää, asiallisesti ottaen kattaa myös nyt puheena olevan kriminalisointivelvoitteen, kun lausumien kohteena on ryhmä. Tarvetta varaumaan turvautumiseen tapauk-

sissa, joissa lausunnoissa kannatetaan tai puolustellaan syrjintää ilman, että siihen liittyisi vihan tai väkivallan puolustamista, käsitellään jäljempänä.

Rikoslain 11 luvun 10 §:ssä säädetty tunnusmerkistö koskee nimenomaan aineiston levittämistä. Tämän vuoksi jää jonkun verran tulkinnanvaraiseksi, kattaako se myös artiklassa tarkoitetun aineiston ”muun toimittamisen yleisön saataville”. Tällä kysymyksellä on käytännöllistä merkitystä, koska mahdollisuus aineiston levittämiseen esimerkiksi hyperlinkkien avulla on erikoispiirre, joka liittyy nimenomaan tietojärjestelmien käyttöön. Selitysmuistion mukaan ”muu toimittaminen yleisön saataville” koskisi muun muassa hyperlinkkien avulla tapahtuvaa yhteyden avaamista tietyille sivuille. On jonkin verran epäselvää, kattaako nykyinen levittämistä koskeva tunnusmerkistö myös tällaisen linkkien avulla tehdyn aineiston saataville toimittamisen. Kysymykseen ei ole suoranaisesti otettu kantaa tuomioistuimissa. Kiihottamisrikoksen tunnusmerkistöä ehdotetaan tämän vuoksi muutettavaksi jäljempänä selostettavin tavoin.

Mikäli teossa on kysymys kehottamisesta rangaistavaan syrjintään tai väkivaltaan, sovellettavaksi voi myös tulla rikoslain 17 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädetty julkinen kehottaminen rikokseen.

Jos teon kohteena ei ole ryhmä, vaan yksi tai useampi yksilöitävissä oleva henkilö, sovellettaviksi voivat tulla rikoslain 24 luvun 9—10 §:ssä tarkoitetut kunnianloukkausrikokset kiihottamisrikoksen sijasta. Yksilöitävään henkilöön tai henkilöihin kohdistettuna teko voi myös täyttää rikoslain 25 luvussa rangaistavaksi säädetyn laittoman uhkauksen.

Suomella saattaa kuitenkin olla aihetta turvautua artiklan 2 tai 3 kappaleessa tarkoitettuun varaumaan. Varaumat koskevat kriminalisoinnin rajoittamista koskien syrjintää. Kiihottamisrikoksessa edellytetään, että teko on kansanryhmää uhkaava tai solvaava. Lähtökohtaisesti kansanryhmän syrjinnän puoltaminen, edistäminen tai siihen kehottaminen, vaikkei siihen sisältyisikään vihan tai väkivallan puolustamista tms., voi olla kiihottamisrikoksen tunnusmerkistössä tarkoitetulla tavalla uhkaava tai solvaava.

Aivan kaikkia tapauksia, joissa syrjintää puolletaan tai edistetään, kiihottamisrikos ei kuitenkaan kata kun ottaa huomioon sananvapauden turvaamisen vaatimukset. Suomalaisen yhteiskunnan vahvat avoimuuden ja ilmaisuvapauden traditiot merkitsevät sitä, että sananvapauden merkitystä painotetaan arvioitaessa kiihottamisrikoksen soveltuvuutta esimerkiksi kansanryhmän syrjintää puoltaviin lausumiin.

2 kappaleen mukaisen varauman käyttö edellyttää, että Suomella on käytettävissä muita tehokkaita keinoja. Nämä voisivat olla siviilioikeudellisia tai hallinto-oikeudellisia, joita Suomen lainsäädäntöön sisältyykin. Sananvapauden periaatteiden huomioon ottaminen saattaa kuitenkin joissakin tapauksissa estää näidenkin seuraamusten käytön.

3 kappaleessa sallitaan syrjintätapauksia koskeva varauman käyttö laajemmin kuin 2 kappaleessa. 3 kappaleen varaumaa voidaan käyttää niihin syrjintätapauksiin, joihin ilmaisunvapautta koskevien periaatteiden vuoksi ei ole käytettävissä 2 kappaleessa tarkoitettuja keinoja. On ilmeistä, että Suomessa kansanryhmän syrjintää puolustavien tai kannattavien lausumien levittäminen joissakin tapauksissa voi olla sallittua ilmaisuvapauden käyttöä, vaikka sellainen voisi loukata jotakin kansanryhmää.

Sanavapauden korostunut merkitys eräillä elämänalueilla ilmenee myös nimenomaisesti kunnianloukkausta koskevan rikoslain 24 luvun 9 §:n 2 momentissa. Sananvapauden turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan jäljempänä vastaavan tyyppistä selventävää rajaussäännöstä lisättäväksi kiihottamisrikokseen. Sanavapauden periaatteen soveltaminen merkitsee joissakin tapauksissa, ettei syrjintää julkisuudessa edistävään tai puoltavaan tekoon voida käyttää rikosoikeudellisia eikä muitakaan sanktioita. Kiihottamissäännöksen soveltamisalan laajentamiseen siten, että 3 artiklan 1 kappaleen kriminalisointivelvoite tulisi syrjinnän osalta kokonaisuudessaan täytetyksi, ei myöskään ole tarvetta, koska se johtaisi joissakin tapauksissa ristiriitaan perustuslain turvaaman sananvapauden periaatteen kanssa. Tämän vuoksi Suomen tulisi käyttää hyväkseen 3 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettua mahdollisuutta poiketa 1 kappaleen vaatimuksista.

Esityksessä ehdotetaan, että *eduskunta antaisi suostumuksensa siihen että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 3 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi pidättää itselleen oikeuden olla soveltamatta 3 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta niihin syrjintätapauksiin, joihin sananvapauden periaatteista johtuen ei voi käyttää 2 kappaleessa tarkoitettuja tehokkaita keinoja.*

Kriminalisointivelvoitteesta poikkeaminen on tältä osin perusteltua, koska puheena olevien lausumien levittäminen on olennaisilta osin jo voimassaolevan lain perusteella rangaistavaa ja tämänkaltaisten lausumien levittämisen täydellinen kieltäminen voisi olla joissakin tapauksissa ristiriidassa Suomessa noudatettujen sananvapausperiaatteiden kanssa.

4 Artikla. *Rasistiseen motiiviin ja muukalaisvihamielisyyteen perustuva uhkaus.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopijapuolen tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tahallisen ja oikeudettoman uhkaamisen tehdä tietojärjestelmien välityksellä kansallisessa lainsäädännössä määritelty vakava rikos (i) henkilöitä vastaan sen vuoksi, että he kuuluvat johonkin rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella erotettavaan ryhmään taikka uskonnon perusteella erotettavaan ryhmään, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta tai (ii) sellaista ihmisryhmää vastaan, joka voidaan määritellä jonkin tällaisen piirteen perusteella.

Artiklassa säädetystä kriminalisointivelvoitteesta ei sopimuspuolella ole mahdollisuutta poiketa tai muuten rajoittaa sen soveltamisalaa. Artiklassa tarkoitetun uhkaamisen ei tarvitse tapahtua julkisesti, vaan sen voi tehdä myös yksityisen, tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvan viestinnän yhteydessä. Artikla ei myöskään edellytä, että rasistinen uhkaus olisi säädettävä rangaistavaksi omana rikostyyppinään tai että rasistista motiivia tulisi näissä tapauksissa voida soveltaa rangaistuksen koventamisperusteena. Riittää, että artiklassa tarkoitettu rasistisesta motiivista tapahtuva uhkaaminen on rangaistavaa.

Teon kohdistuessa yksilöitävissä olevaan henkilöön tai henkilöihin artiklan määritelmän mukainen menettely on Suomen lainsäädännössä rangaistavaa lähinnä laittomasta uhkauksesta säädetyn tunnusmerkistön perusteella. Teon kohdistuessa ryhmään sovellettavaksi tulee kiihottamisrikos. Laittomana uhkaamisena rangaistavaa on henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen kohdistuvalla rikoksella uhkaaminen, jos uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Luontevaa on katsoa, että artiklassa tarkoitetulla vakavalla rikoksella tarkoitetaan samoja rikoksia, joilla uhkaaminen toteuttaa laittoman uhkauksen. Tällaisia rikoksia olisivat siten ennen kaikkea henkirikokset, kidutus, pahoinpitelyrikokset, tuhotyö sekä varkaus- ja vahingontekorikokset. Kiihottamisrikos voi toteutua myös muulla rikoksella uhkaamisella. Näin ollen molemmissa tunnusmerkistöissä tarkoitettu uhkaus kattaa artiklassa tarkoitetun vakavalla rikoksella uhkaamisen. Myös julkinen kehottaminen rikokseen voi olosuhteista riippuen tulla sovellettavaksi. Laittoman uhkauksen tai julkisen kehottamisen rikokseen kohdistaminen kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella tekee mahdolliseksi rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun koventamisperusteen soveltamisen. Mutta tällä seikalla ei ole tämän artiklan yhteydessä merkitystä.

Perätön uhkaus, jolla uhataan esimerkiksi kirkon tai pakolaiskeskuksen räjäyttämisellä, voi täyttää rikoslain 34 luvun 10 §:ssä perättömästä vaarailmoituksesta säädetyn tunnusmerkistön.

Suomen lainsäädäntö täyttää artiklan vaatimukset.

5 Artikla. *Rasistiseen motiiviin ja muukalaisvihamielisyyteen perustuva loukkaus.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolen tulee kriminalisoida tahallinen ja oikeudeton tietojärjestelmän avulla julkisesti tehty (i) henkilöiden loukkaaminen sen vuoksi, että he kuuluvat johonkin rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella erotettavaan ryhmään taikka uskonnon perusteella erotettavaan ryhmään, jos sitä

käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta taikka (ii) sellaisen ihmisryhmän loukkaaminen, joka voidaan määritellä jonkin tällaisen piirteen perusteella.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopijapuoli voi joko: a) edellyttää, että tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetulla rikoksella on sellainen vaikutus, että 1 kappaleessa mainittu henkilö tai ihmisryhmä joutuu alttiiksi vihalle, halveksunnalle tai pilkalle; tai b) varata oikeuden olla soveltamatta tämän artiklan 1 kappaletta joko kokonaan tai osittain.

Teon kohdistuessa yksilöitävissä olevaan henkilöön tai henkilöihin artiklan määritelmän mukainen menettely on Suomen lainsäädännössä rangaistavaa lähinnä rikoslain 24 luvun 9—10 §:ssä kunnianloukkauksesta ja törkeästä kunnianloukkauksesta säädettyjen tunnusmerkistöjen perusteella.

Perustuslain sananvapautta koskevien periaatteiden vuoksi kunnianloukkausta koskevan rikoslain 9 §:n 2 momenttiin on otettu säännöksen soveltamisalaa rajoittavat, arvostelun vapautta koskevat poikkeussäännökset. Niiden mukaan kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Poikkeussäännökset eivät koske valheellisten väitteiden esittämistä, vaan muuta kunnian loukkaamista. Vastaavaa poikkeusta ei ole määritelty lisäpöytäkirjan 5 artiklassa.

Teon kohdistuessa ryhmään sovellettavaksi tulee kiihottamisrikos. Teon kohdistuessa siihen, mitä uskonnonvapauslaissa tarkoitettu uskonnollinen yhdyskunta pitää pyhänä, sovellettavaksi saattaa tulla rikoslain 17 luvun 10 §:ssä säädetty uskonrauhan rikkominen. Jos teolla kuitenkin samalla loukataan kiihottamisrikoksessa tarkoitettua kansanryhmää, tulee kiihottamisrikos sovellettavaksi.

Esityksessä ehdotetaan kiihottamisrikokseen lisättäväksi sanavapauden turvaava uusi 2 momentti. Vastaavaa määrittelyä ei ole lisäpöytäkirjan 5 artiklassa.

Lisäpöytäkirjan johtolauseessa painotetaan tarvetta varmistaa tasapaino sananvapauden ja rasististen sekä muukalaisvihamielisten tekojen vastaisen tehokkaan taistelun välillä sekä ilmaistaan, ettei pöytäkirjalla ole tarkoitus vaikuttaa vakiintuneisiin kansallisissa oikeusjärjestelmissä oleviin ilmaisuvapautta koskeviin periaatteisiin. On kuitenkin syytä varmistaa perustuslain turvaaman sananvapauden periaatteen vahva soveltamiskäytäntö kiihottamisrikoksessa ja kunnianloukkausrikoksessa erityisesti rikoslain 24 luvun 9 §:n 2 momentissa ja 11 luvun 10 §:n uuden 2 momentissa tarkoitetuilla alueilla jatkossakin käyttämällä 5 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitettua varaumaa. Kriminalisoinnin alan laajentamiseen siten, että 5 artiklan 1 kappaleen vaatimukset tulisivat kokonaisuudessaan täytetyksi, ei ole tarvetta, sillä se voisi johtaa joissakin tapauksissa ristiriitaan perustuslain turvaaman sananvapauden kanssa.

Esityksessä ehdotetaan, että *eduskunta antaisi suostumuksensa siihen että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 5 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteista johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 5 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kunnianloukkausta tai kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa.*

6 Artikla. *Joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen kiistäminen, vakava vähätteleminen, puoltaminen tai hyväksyttävänä esittäminen.* Artiklan 1 kappaleen mukaan kukin sopijapuolen on kriminalisoitava tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvan tahallisen ja oikeudettoman sellaisen aineiston levittämisen tai muun toimittamisen yleisön saataville, joka kieltää, vakavasti vähättelee, hyväksyy tai puolustaa tekoja, jotka täyttävät joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen tunnusmerkistön sellaisina kuin ne on määritelty kansainvälisessä oikeudessa ja todettu 8. elokuuta 1945 tehdyn Lontoon sopimuksella perustetun kansainvälisen sotarikostuomioistuimen tai minkä tahansa muun asianmukaisella kansainvälisellä sopimuksella perustetun sellaisen kansainvälisen tuomioistuimen lopullisella ja sitovalla päätöksellä, jonka tuomiovallan kyseinen sopijapuoli tunnustaa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopijapuoli voi joko a) edellyttää, että tämän artiklan

1 kappaleessa tarkoitettu kieltäminen tai vakava vähätteleminen on tehty tarkoituksena yllyttää vihaan, syrjintään tai väkivaltaan yksilöä tai yksilöistä koostuvaa ryhmää vastaan rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella taikka uskonnon perusteella, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta taikka muutoin b) varata oikeuden olla soveltamatta tämän artiklan 1 kappaletta joko kokonaan tai osittain.

Artikla käsittelee ilmiötä, josta kansanvälisesti usein käytetään termiä ”Holocaust denial”. Toinen usein käytetty termi on historiarevisionismi. Tällaisessa toiminnassa on tyypillisesti kysymys esimerkiksi sen julkisesta kiistämisestä, että Kolmannessa valtakunnassa syyllistyttiin juutalaisiin ja eräisiin muihin kansanryhmiin kohdistuneeseen joukkotuhontaan. Toisinaan väitteiden sisältönä on, että toisen maailmansodan voittajavaltiot ovat huomattavasti liioitelleet joukkotuhonnassa menehtyneiden uhrien lukumäärä.

Suomen voimassaoleva lainsäädäntö ei sisällä rangaistussäännöksiä, joissa nimenomaisesti kiellettäisiin tämäntyyppisten väitteiden esittäminen julkisuudessa tai ylipäätänsä. Lainsäädännöllisesti tilanne on sama muissa Pohjoismaissa. Artiklan tarkoittamia rangaistussäännöksiä esiintyy Euroopassa lähinnä Saksan ja sellaisten muiden maiden lainsäädännöissä, jotka joutuivat Kolmannen valtakunnan alaisuuteen toisen maailmansodan aikana. Kansainvälisten ihmisoikeuselinten oikeuskäytännössä on johdonmukaisesti katsottu, ettei joukkotuhontaa selvästi kiistävien väitteiden julkinen esittäminen nauti sananvapauden suojaa. Esimerkkeinä voidaan mainita Euroopan ihmisoikeuskomission ratkaisu asiassa *Remer v. Saksa* (25096/94) ja YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisu asiassa *Faurisson v. Ranska* (CCPR/C/58/D/550/1993). Sanotussa ratkaisussaan YK:n ihmisoikeuskomitea toisaalta myös totesi, että rangaistussäännös, joka kategorisesti kieltää esimerkiksi Nürnbergin sotilastuomioistuimen ratkaisujen oikeellisuuden kyseenalaistamisen, ei ole sananvapauden kannalta täysin ongelmaton.

Vaikka Suomen lainsäädäntö ei nykyisellään sisällä rangaistussäännöstä, joka nimenomaisesti kieltää artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen lausumien levittämisen, voidaan perustellusti katsoa, että kiihottamisrikoksen tunnusmerkistö voi täyttyä tämän tekotyypin ollessa kysymyksessä. Tämä koskee varsinkin sellaisia rasistisia ja muukalaisvihamielisiä tekoja, joissa hyväksytään tai puolustetaan joukkotuhontaa tai rikoksia ihmisyyttä vastaan. Tällainen vastoin historiallisia tosiasioita tehty perusteeton vähättely voi loukata tai uhata sitä kansanryhmää, joka on aikanaan joutunut hirmuteon kohteeksi. Tähän viittaava lainvoimainen tuomioistuinratkaisu on olemassa (Helsingin hovioikeuden tuomio 25.5.2007 nro 1662).

Perustellusti voidaan myös katsoa, että joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen törkeä vähätteleminen voi täyttää kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön. Tällaisten rikosten julkisesti esitetty puolustaminen voi myös olosuhteista riippuen toteuttaa julkisen kehottamisen rikokseen tai kunnianloukkausrikoksen. Näin saattaa olla, mikäli lausumissa asiallisesti ottaen houkutellaan julmuuksien uusimiseen tai jos se kohdistuu tiettyyn henkilöön.

Selvää toisaalta on, etteivät voimassaolevassa rikoslaissa säädetyt tunnusmerkistöt kokonaisuudessaan kata sitä menettelyä, jota sopijapuolten tulee artiklan 1 kohdan mukaan säätää rangaistavaksi. On hyviä perusteita siihen käsitykseen, että ne kieltämiset ja vähättelyt, jotka eivät nykyisin ole rangaistavia, voisivat kriminalisoituina joutua ristiriitaan sananvapauden periaatteiden kanssa. Perusteltuna voidaan pitää sitä, että kriminalisointivelvoitetta ei tulisi noudattaa silloin, kun joukkotuhontaa tai ihmisyyttä vastaan tehtyä rikosta käsitellään journalistisin periaattein toteutetussa viestinnässä tai tieteelliset kriteerit täyttävässä historian tutkimuksessa ja keskustelussa. Esimerkiksi historiantutkimus voi tuoda esiin seikkoja, joiden vuoksi on aiheellista herättää keskustelua siitä, onko vakiintuneet käsitykset jostakin historiaan liittyvästä tapahtumasta syytä tarkistaa. Tämä voi koskea myös tapahtumia, joita vakiintuneesti on arvioitu artiklassa tarkoitetuiksi rikoksiksi. On selvää, että tällainen asiallisiin syihin perustuva keskustelu on sallittava. Toisaalta täysin kiistattomat historialliset tapahtumat kuten Kolmannen valtakunnan juutalaisiin

kohdistama joukkotuhonta ei ole asiallisin perustein kyseenalaistettavissa. Tällaisten tapahtumien kiistäminen voi täyttää kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön.

Tässä yhteydessä voidaan viitata paitsi sananvapauteen myös siihen, että Suomen perustuslain mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu. Esityksessä ehdotetaan, että vallitsevan käytännön turvaamiseksi sananvapauden suojan kannalta merkittävät elämänalueet mainittaisiin nimenomaisesti kiihottamissäännöksessä perusteina poiketa yksittäistapauksessa kriminalisoinnista. Suomen historialliset traditiot avoimuuden ja sananvapauden korostamisessa ja turvaamisessa edellyttävät, että nykyisiä rangaistussäännöksiä ei ole myöskään syytä laajentaa siten, että 1 kappaleen vaatimukset tulisivat kokonaisuudessaan täytetyksi. Suomen tulisi edelleen soveltaa kriminalisointivelvoitetta vain sellaisiin artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuihin lausumiin, jotka ovat uhkaavia tai loukkaavia tai on muuten tehty kiihottamistarkoituksessa. Näiden syiden vuoksi ehdotetaan, että Suomi käyttäisi hyväkseen 6 artiklan 2 kappaleen b kohdassa annettua mahdollisuutta jättää artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu kriminalisointivelvoite osittain tai kokonaan soveltamatta.

Esityksessä ehdotetaan, että *eduskunta antaisi suostumuksensa siihen että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 6 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteesta johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 5 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa.*

7 Artikla. *Avunanto.* Artiklan mukaan kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tahallisen ja oikeudettoman avunannon mihin tahansa tämän pöytäkirjan mukaiseen rikokseen silloin, kun teon tarkoituksena on aikaansaada rikoksen täyttyminen.

Rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan avunanto rikokseen on rangaistava. 7 artiklassa todetaan avunannon kohteena olevasta päärikoksesta, että sen tulee olla ”tämän pöytäkirjan” mukainen rikos. Koska lisäpöytäkirjassa tarkoitetut kriminalisointivelvoitteet koskevat vain tahallisia tekoja, koskee 7 artiklassa annettu velvoite vain avunantoa tahallisiin päätekoihin. Säännös rikoslain 5 luvun 6 §:ssä vastaa siten artiklassa asetettua velvoitetta.

III luku. Yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan välinen suhde

8 Artikla. Yleissopimuksen ja tämän lisäpöytäkirjan suhde. Artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimuksen 1, 12, 13, 22, 41, 44, 45 ja 46 artikloita sovelletaan soveltuvin osin tähän pöytäkirjaan. Artiklan 2 kappaleen mukaan sopijapuolet laajentavat yleissopimuksen 14—21 ja 23—35 artikloissa määriteltyjen keinojen soveltamisalaa koskemaan tämän pöytäkirjan 2—7 artikloja.

Soveltuvin osin sovellettavaksi tulevista artikloista yleissopimuksen 1 artikla koskee käsitteitä, 12 artikla yhteisövastuuta, 13 artikla sanktioita ja muita seuraamuksia, 22 artikla lainkäyttövaltaa, 41 artikla liitovaltioita koskevaa varaumamahdollisuutta, 44 artikla sopimuksen muuttamista, 45 artikla riitojen ratkaisemista ja 46 artikla sopimuspuolten välisiä neuvotteluita.

Lisäksi sopimuspuolten tulee huolehtia siitä, että yleissopimuksen prosessuaaliset määräykset artikloissa 14—21 ja kansainvälistä yhteistyötä koskevat artiklat 23—35 koskevat myös lisäpöytäkirjan 2-7 artikloja.

Artiklan 1 kappaleessa mainittujen artiklojen saattaminen koskemaan lisäpöytäkirjan 2—7 artikloissa mainittuja rangaistusvaatimuksia ei pääsääntöisesti aiheuta erityisiä ongelmia. Tältä osin viitataan yleissopimuksen voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen perusteluihin HE 156/2006 vp, s. 10—48). Esimerkiksi Suomen rikoslain 1 luvun säännökset vastaavat yleissopimuksen lainkäyttövaltaa koskevan 22 artiklan määräyksiä. Määritelmiä on käsitelty myös edellä 2 artiklan yhteydessä.

Yhteisövastuuta koskevien yleissopimuksen 12 ja 13 artiklan määräysten soveltaminen lisäpöytäkirjan 2—7 artikloihin vaatii kuitenkin lisätarkastelua.

Yleissopimuksen 12 artiklan 1 kappaleen mukaan oikeushenkilö on voitava asettaa

vastuuseen sopimuksen mukaan rangaistavaksi säädetyistä teoista, jonka luonnollinen henkilö on tehnyt oikeushenkilön hyväksi joko itsenäisesti tai oikeushenkilön nimissä, silloin kun asianomainen henkilö on oikeushenkilössä johtavassa asemassa, joka perustuu valtuutukseen edustaa kyseistä oikeushenkilöä, valtuutukseen tehdä päätöksiä kyseisen oikeushenkilön puolesta tai valtuutukseen harjoittaa oikeushenkilön sisäistä valvontaa. Artiklan 2 kappaleen mukaan oikeushenkilö on voitava asettaa vastuuseen sopimuksen mukaan rangaistavaksi säädetyistä teoista myös silloin, kun 1 kappaleessa tarkoitettu luonnollinen henkilö on laiminlyönyt valvonnan, ja kyseisen oikeushenkilön valtuuttaman luonnollisen henkilön on sen vuoksi ollut mahdollista tehdä tämän yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi säädetty rikos kyseisen oikeushenkilön hyödyksi. Artiklan 4 kappaleessa todetaan selvyyden vuoksi, että oikeushenkilön vastuu ei vaikuta rikoksen tehneen luonnollisen henkilön rikosvastuuseen.

Yleissopimuksen 12 artiklaa on käsitelty yleissopimukseen liittyvän selitysmuistion kohdissa 123—127. Selitysmuistion mukaan sääntely on sopusoinnussa nykyisin vallitsevan yhteisöjen rikosoikeudellista vastuuta korostavan yleisemmän suuntauksen kanssa. Artikla kattaa aktiivisten tekojen lisäksi myös valvontavelvollisuuden laiminlyönnin.

Seuraavien neljän ehdon pitää täyttyä 1 kappaleessa tarkoitetun yhteisövastuun edellytyksenä: i) yleissopimuksessa tarkoitettu rikos on tehty, ii) rikos on tehty oikeushenkilön hyväksi, iii) tekijä on oikeushenkilössä johtavassa asemassa ja iv) tekijä on tehnyt teon johtavan asemansa luomin valtuutuksin.

Artiklan 2 kappale kattaa myös tilanteen, jossa teon tekee oikeushenkilön lukuun muu kuin johtavassa asemassa oleva henkilö, jos johtavassa asemassa olevan henkilön voidaan katsoa laiminlyöneen valvontavelvollisuutensa. Oikeushenkilön lukuun toimivana henkilönä tulee tällöin kyseeseen tyypillisesti esimerkiksi yrityksen työtekijä. Johtavassa asemassa olevan henkilön valvontavelvollisuuden laajuutta on tulkittava siten, että se rajoittuu ainoastaan tavanomaisiin ja normaalilaajuisiin valvontatoimenpiteisiin. Se, mitä tämä käytännössä tarkoittaa, on ratkaistava tapauskohtaisesti ottaen huomioon esimerkiksi harjoitetun liiketoiminnan laatu ja laajuus.

Suomessa voimassa olevat yleiset säännökset oikeushenkilön rangaistusvastuusta sisältyvät rikoslain 9 lukuun. Yksittäisen rikossäännöksen osalta oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltuminen edellyttää sitä, että rikoslain asianomaisessa luvussa oikeushenkilön rangaistusvastuu on todettu koskevan kyseistä rikosta.

Rikoslain 9 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeushenkilö tuomitaan yhteisösakkoon, jos sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos sen toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Rikokseen osallisen käsitettä käytetään pykälässä laajassa merkityksessä siten, että se kattaa myös varsinaisen tekijän vastuun. Saman pykälän 2 momentin mukaan yhteisösakkoon tuomitaan, vaikkei rikoksentekijää saada selville tai muusta syystä tuomita rangaistukseen. Luvun 3 §:n mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella.

Yleissopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä (153/2006 vp, s. 25) on todettu, että oikeushenkilön rangaistusvastuusta annettu yleinen sääntely rikoslain 9 luvussa täyttää sisällöltään artiklan vaatimukset. Hallituksen esityksessä huomautettiin kuitenkin, että yhteisövastuu ei tuolloin voimassa olleitten säännösten mukaan soveltunut kaikkiin artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin. Esityksessä todettiin artiklan siten edellyttävän muutoksia silloin voimassa olleeseen lainsäädäntöön ainakin siltä osin kuin rikokset on tehty tietojärjestelmän avustuksella.

Tässä yhteydessä on vastaavasti todettava, että rikoslain 9 luvussa säädettyjä yhteisövastuuta koskevia säännöksiä ei nykyisin voida

soveltaa kiihottamisrikokseen, julkiseen kehottamiseen rikokseen, kunnianloukkausrikoksiin, syrjintärikoksiin tai laittomaan uhkaukseen.

Yleissopimuksen 12 artiklan 3 kappaleen mukaan oikeushenkilön vastuu voi olla rikos-, yksityis- tai hallinto-oikeudellista, jollei sopimuspuolen soveltamista oikeusperiaatteista muuta johdu. Vastuun ei siten artiklan mukaan välttämättä tarvitse olla rikosoikeudellista, vaan esimerkiksi yksityisoikeudellinen vahingonkorvausvastuu riittää täyttämään artiklan vaatimukset. Kysymykseen, voiko artiklan yhteisövastuuta koskevat velvoitteet täyttyä jo sen vuoksi, että yhteisö, jonka toiminnassa lisäpöytäkirjassa tarkoitettu rikos on tapahtunut, voitaisiin saattaa vahingonkorvausvastuuseen, lienee vastattava kielteisesti.

Tämä johtuu siitä, että vahingonkorvausvelvollisuuden syntymien edellyttää sellaista loukattua tahoa, jolla on mahdollisuus vahingonkorvauskanteen nostamiseen. Lisäpöytäkirjan sisältämien kriminalisointivelvoitteiden kannalta keskeisessä asemassa olevaan kiihottamista kansanryhmää vastaan ei liity tällaista asianomistaja-asemassa olevaa tahoa. Sama koskee uskonrauhan rikkomista. Julkiseen kehottamiseen rikokseen voi tietyissä tapauksissa liittyä asianomistaja, mutta varsinaisesti vain kunnianloukkausrikoksiin liittyy järjestäen asianomistaja, joka voi kohdistaa vaateen yhteisöön, jonka toiminnassa rikos on tehty. Vahingonkorvaussääntely ei näin ollen riitä kattamaan yleissopimuksen 12 artiklan asettamia vaatimuksia yhteisövastuusta lisäpöytäkirjan tarkoittamien rikosten ollessa kysymyksessä. Lisäksi 13 artiklan 2 kappaleessa edellytetään, että yhteisövastuun seurauksena täytyy olla muun muassa sakko.

Lisäksi jäljempänä selostettu puitepäätöksen 6 artikla edellyttää, että oikeushenkilöä on voitava rangaista rikosoikeudellisilla tai muilla sakoilla. Puitepäätöksen velvoitteiden täyttämiseen ei riitä vahingonkorvausvastuun syntyminen. Näiden syiden vuoksi hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus, jonka mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotetaan koskemaan seuraavia rikoksia:

kiihottaminen kansanryhmää vastaan (RL 11:10) ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan (ehd. RL 11:10 a)

syrjintä (RL 11:11)

julkinen kehottaminen rikokseen (RL 17:1),

työsyrjintä (RL 47:3) ja kiskonnantapainen työsyrjintä (RL 47: 3 a)

kunnianloukkaus ja törkeä kunnianloukkaus (RL 24:9—10),

laiton uhkaus (RL 25:8)

Lukuun ottamatta kiihottamista kansanryhmää vastaan ja syrjintärikoksia, oikeushenkilön rangaistusvastuun lisäedellytykseksi asetettaisiin se, että teko on tehty lisäpöytäkirjassa tarkoitetulla tavalla rasistisesta vaikuttimesta tai muista rikoslain koventamisperusteessa tai kiihottamissäännöksessä mainituista vihan motiiveista sellaisina kuin ne olisivat ehdotettujen muutosten jälkeen. Lisäedellytystä ei ole tarpeen asettaa, milloin kysymyksessä on kiihottamisrikos tai jokin syrjintärikos, koska niissä tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää jo sellaisenaan rikoksen tekemistä tällaisesta syystä eikä esityksessä pidetä tarkoituksenmukaisena rajoittaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta kyseisissä rikoksissa vain rasistisista perusteista tehtyihin tekoihin.

Pakkokeinoista on syytä kiinnittää huomiota 20 artiklassa tarkoitettuun velvollisuuteen, joka koskee tiedon hankkimista liikennetiedoista reaaliajassa. Velvollisuus koskee myös palvelujen tarjoajaa. Suomi on tehnyt yleissopimukseen varauman, joka rajoittaa 20 artiklan soveltamisen pakkokeinolain televalvonnassa säädettyihin edellytyksiin. Pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:n mukaan televalvontaa voidaan käyttää pykälässä mainittujen rikosten lisäksi sellaiseen rikokseen, josta säädetty enimmäisrangaistus on 4 vuotta vankeutta. Kiihottamisrikokseen ei voida soveltaa televalvontaa. Esityksessä ehdotetaan uutta törkeää kiihottamisrikosta, jonka enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta. Epäillyn törkeään kiihottamisrikoksen selvittämisessä, voitaisiin siten käyttää televalvontaa.

IV luku. **Loppumääräykset.**

Lisäpöytäkirjan neljännessä luvussa on muun muassa määräykset sitovan suostumuksen ilmoittamisesta (9 artikla), voimaantulosta (10 artikla), pöytäkirjaan liittymisestä (11 artikla) varaumista ja selityksistä (12 artikla), varaumien asemasta ja peruuttamisesta (13 artikla), alueellisesta soveltamisesta (14 artikla), irtisanomisesta (15 artikla) ja ilmoittamisesta (16 artikla). Loppumääräykset ovat tavanomaisia Euroopan neuvoston yleissopimuksiin sisältyviä määräyksiä.

Lisäpöytäkirja tulee 10 artiklan mukaan voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka on kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun viisi valtiota on ilmoittanut sitovasti noudattavansa sitä pöytäkirjan 9 artiklan mukaisesti. Niiden valtioiden osalta, jotka myöhemmin ilmoittavat sitoutuvansa noudattamaan sitä, pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka on kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun allekirjoitus ilman ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa varaumaa on tehty tai kun ratifiointia tai hyväksymistä koskeva asiakirja on talletettu.

Lisäpöytäkirjan 12 artiklan 1 kappaleen mukaan sopijapuolten yleissopimukseen tekemiä varaumia ja selityksiä sovelletaan myös tähän pöytäkirjaan, ellei sopijapuoli toisin ilmoita allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevat asiakirjat.

Suomi on antanut yleissopimukseen selityksen ja tehnyt siihen kolme varaumaa. Selitys koskee tietojärjestelmiin murtautumisen rangaistavuuden rajaamista. Yleissopimukseen tehdyistä varaumista rikoksen yritystä koskevalla ei ole merkitystä lisäpöytäkirjan kriminalisointivaatimuksiin, jotka eivät koske rikoksen yritystä. Muut kaksi varaumaa koskevat tiedon hankkimista liikennetiedoista ja tietojärjestelmän sisäisen viestinnän rajaamista tietyin edellytyksin määrättyjen pakkokeinojen käytön piiristä. Annettua selitystä ja tehtyjä varaumia ei ole syytä arvioida lisäpöytäkirjan kriminalisointien osalta eri tavalla kuin yleissopimuksen yhteydessä. Selityksen ja varaumien sisältöä on selostettu tarkemmin yleissopimuksen voimaan saattamista koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 153/2006 vp, s. 12—13, 24—25, 28, 34—38).

Artiklan 2 kappaleen mukaan Euroopan neuvoston pääsihteerille tehdyllä kirjallisella ilmoituksella sopijapuoli voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevaa asiakirjaa selittää, että se käyttää mahdollisuutta tehdä varaumaa tämän pöytäkirjan 3, 5 ja 6 artikloiden mukaisesti. Samaan aikaan sopijapuoli voi tämän pöytäkirjan osalta tehdä yleissopimuksen 22 artiklan 2 kappaleessa ja 41 artiklassa tarkoitetun varauman huolimatta sopijapuolen yleissopimuksen implementoinnista. Muita varaumia ei voi tehdä. Artiklan 3 kappaleen mukaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella mikä tahansa valtio voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevia asiakirjoja ilmoittaa, että se käyttää mahdollisuutta käyttää tämän pöytäkirjan 5 artiklan 2 kappaleessa ja 6 artiklan 2(a) kappaleessa tarkoitettuja lisätunnusmerkistötekijöitä.

Lisäpöytäkirjan 22 artikla koskee lainkäyttövaltaa. Suomen lainsäädäntö vastaa 22 artiklan vaatimuksia eikä varaumaa tarvita yleissopimuksen voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan (HE 153/2006 vp, s. 38—39). Vastaavilla perusteilla ei varaumaa ole syytä tehdä lisäpöytäkirjassa tarkoitettujen rikostenkaan osalta.

Ehdotuksen mukaan Suomi tekee 12 artiklan 2 kappaleen mukaiset varaumat lisäpöytäkirjan 3, 5 ja 6 artikloihin. Varaumien sisältöä on tarkemmin selostettu kyseisten artikloiden perusteluissa.

2 Puitepäätös ja voimassaoleva lainsäädäntö

Neuvoston puitepäätös rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin koostuu johdanto-osasta ja varsinaisesta puitepäätösosasta, johon sen sisältämät kriminalisointi- ja muut lainsäätämisvaatimukset on koottu.

Puitepäätöksen johdanto

Johdannon 1—6 kohdissa käsitellään puitepäätöksen tarkoitusta ja sitä yhteisöoikeudellista kehitystä, jonka tuloksena puitepäätös on syntynyt. Johdanto-osassa painotetaan sitä, että jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöä on lähennettävä toisiinsa, jotta kattavan ja selkeän lainsäädännön tehokas täytäntöönpano rasismin ja muukalaisvihan torjumiseksi voidaan varmistaa unionin alueella. Rasismin ja muukalaisvihan osalta on määritettävä yhteinen rikoslainsäädännöllinen lähestymistapa Euroopan unionissa sen varmistamiseksi, että tietyntyyppinen käyttäytyminen säädetään rangaistavaksi kaikissa jäsenvaltioissa ja että näihin rikoksiin syyllistyneille tai niistä vastuussa oleville luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia. Puitepäätöksen todetaan kuitenkin rajoittuvan rasismin ja muukalaisvihan erityisen vakavien muotojen torjumiseen rikosoikeudellisin keinoin. Johdannon 6 kohdassa huomautetaan, että jäsenvaltioiden kulttuuriset ja oikeudelliset perinteet eroavat jossain määrin erityisesti tällä alalla, minkä vuoksi rikoslainsäädännön täydellinen yhdenmukaistaminen ei ole tällä hetkellä mahdollista.

Jäsenvaltioiden rikoslainsäädännön lähentämisen tärkeyttä puitepäätöksen tarkoittamien rikostyyppien osalta käsitellään myös johdannon kohdissa 12 ja 13.

Johdannon 7—9 kohdat sisältävät eräitä kriminalisointivelvoitteisiin sisältyvien käsitteiden määritelmiä. Johdannon 7 kohdan mukaan "syntyperällä" olisi ymmärrettävä viittausta pääosin henkilöihin tai henkilöryhmiin, jotka polveutuvat henkilöistä, jotka voitaisiin tunnistaa tietyistä piirteistä (kuten rotu tai ihonväri), vaikka kaikkia näitä piirteitä ei välttämättä enää ole olemassa. Sanotussa kohdassa todetaan, että tällaiset henkilöt tai henkilöryhmät voivat siitä huolimatta joutua vihan tai väkivallan kohteeksi syntyperänsä vuoksi. Johdannon 8 kohdan mukaan "uskonnolla" olisi ymmärrettävä viittausta yleisesti henkilöihin, jotka määritellään heidän uskonnollisen vakaumuksensa tai maailmankatsomuksensa perusteella. Johdannon 9 kohdan mukaan "vihalla" olisi ymmärrettävä viittausta rotuun, ihonväriin, uskontoon, syntyperään taikka kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaan vihaan.

Johdannon 11 kohta koskee esitutkinnan toimittamista ja syytetoimiin ryhtymistä. Sanotun kohdan mukaan olisi varmistettava, että rikoksia, joihin liittyy rasismia ja muukalaisvihaa, koskeva tutkinta ja syytetoimet eivät edellytä tekojen uhrien tekemää rikosilmoitusta tai heidän vireille panemaansa syytettä, sillä he ovat usein erityisen haavoittuvaisia ja haluttomia oikeustoimiin. Jäljempänä käsiteltävässä puitepäätöksen artiklassa 8 annetaan määräyksiä tutkinnan ja syytetoimien aloittamisesta.

Johdannon 14—15 kohdissa käsitellään puitepäätöksen suhdetta perus- ja ihmisoikeuksiin. Näillä kohdilla on erityinen liityntä puitepäätöksen 7 artiklan sisältöön, joka koskee valtiosääntöön sisältyviä säännöksiä ja periaatteita. Johdannon viimeisessä kohdassa (16 kohta) todetaan, että yhteinen toiminta 96/443/YOS olisi vanhentuneena kumottava.

Kriminalisointivelvoitteet

1 Artikla. *Rasismia ja muukalaisvihaa koskevat rikokset.* Puitepäätöksen 1 artikla sisältää kriminalisointivelvoitteen, joka on jaettu neljään kohtaan. Artiklassa tarkoitetuissa teoissa on kysymys erityyppisten rasististen ja muukalaisvihamielisten lauseiden ja tiedonantojen levittämisestä.

Artiklan 1 kohdan mukaan on varmistettava, että seuraavat tahalliset teot säädetään rangaistaviksi:

a) julkinen yllyttäminen väkivaltaan tai vihaan, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määräytyvään ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen;

b) edellä a alakohdassa tarkoitetun teon suorittaminen levittämällä tai jakamalla julkisesti kirjoituksia, kuvia tai muuta aineistoa;

c) sellainen kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 6, 7 ja 8 artiklassa määriteltyjen joukkotuhonnan, ihmisyyttä vastaan kohdistuvien rikosten ja sotarikosten julkinen puolustelu, kieltäminen tai vakava vähätteleminen, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäse-

neen, jos teko on suoritettu tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan tällaista ryhmää tai tällaisen ryhmän jäsentä kohtaan;

d) sellainen 8 päivänä elokuuta 1945 tehdyn Lontoon sopimuksen liitteenä olevan kansainvälisen sotarikostuomioistuimen perussäännön 6 artiklassa määriteltyjen rikosten julkinen puolustelu, kieltäminen tai vakava vähätteleminen, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen, jos teko suoritetaan tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan tällaista ryhmää tai tällaisen ryhmän jäsentä kohtaan.

Artiklan 2—4 kohdat sisältävät jäsenmaille sallittuja rajoituksia 1 kohdassa määritellyille kriminalisointivelvoitteille. Artiklan 2 ja 3 kohdat eivät edellytä jäsenvaltioilta erillisiä ilmoituksia, mutta 4 kohta edellyttää erillisen lausuman antamista, mikäli jäsenvaltio haluaa vedota kohdan sisältöön. Sanottu 4 kohta antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden antaa lausuman koskien sellaisia tekoja, joita tarkoitetaan kriminalisointivelvoitteen 1 kohdan c alakohdassa ja/tai d alakohdassa.

Artiklan 2 kohdan mukaan edellä olevan 1 kohdan soveltamiseksi jäsenvaltiot voivat säätää, että rangaistavaa on ainoastaan teko, joka joko suoritetaan tavalla, joka on omiaan häiritsemään yleistä järjestystä, tai on uhkaavaa, alentavaa tai loukkaavaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä olevan 1 kohdan soveltamiseksi viittauksen uskontoon tarkoitetaan kattavan ainakin menettelyn, jota käytetään tekosyynä tällaisten tekojen kohdistamiseen rodun, ihonvärin, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen.

Artiklan 4 kohdan mukaan tätä puitepäätöstä tehtäessä tai myöhemmin jäsenvaltio voi antaa lausuman siitä, että se säätää 1 kohdan c alakohdassa ja/tai d alakohdassa mainittujen rikosten kieltämisen ja vakavan vähättelemisen rangaistavaksi vain siinä tapauksessa, että näissä kohdissa tarkoitetut rikokset on todettu kyseisen jäsenvaltion kansallisen tuomioistuimen ja/tai kansainvälisen tuomioistuimen tai yksinomaan kansainvälisen tuomioistuimen lopullisella päätöksellä.

Puitepäätöksen johdannossa on annettu selityksiä siitä, mitä puitepäätöksessä tarkoitetaan "syntyperällä", "uskonnolla" ja "vihalla" (johdannon kohdat 7—10). Johdannossa on myös korostettu yhdistymisvapauden ja sananvapauden sekä erityisesti lehdistönvapauden ja muiden tiedotusvälineiden sananvapauden merkitystä (kohdat 14 ja 15). Näiden ihmis- ja perusoikeuksien valtiosääntöoikeudellista merkitystä on niinikään käsitelty puitepäätöksen 7 artiklassa. Näillä seikoilla on luonnollisesti merkitystä arvioitaessa, miten 1 artiklan asettamat kriminalisointivelvoitteet on tulkittava.

Arvioitaessa, kattavatko rikoslain voimassaolevat säännökset puitepäätöksen 1 artiklassa tarkoitetut teot, voidaan pitkälti viitata siihen, mitä edellä lausutaan Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan arvioinnin yhteydessä.

Puitepäätöksen 1 artiklan tarkoittamat teot ovat Suomen lainsäädännössä rangaistavia lähinnä rikoslain 11 luvun 10 §:n (kiihottaminen kansanryhmää vastaan), 17 luvun 1 §:n (julkinen kehottaminen rikokseen), 24 luvun 9 ja 10 §:n (kunnianloukkaus ja törkeä kunnianloukkaus) ja 25 luvun 8 §:n (laiton uhkaus) perusteella. Tunnusmerkistöjen soveltuvuus riippuu yhtäältä levitettyjen lausumien ja tiedonantojen sisällöstä ja toisaalta siitä, kohdistuuko teko yksilöön vai ihmisryhmään. Rikoslain 17 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetty uskonrauhan rikkominen voinee tulla täydentävästi sovellettavaksi joissakin tilanteissa.

Artiklan 1 kohdassa mainitut kriminalisointivelvoitteet koskevat ainoastaan tahallisia tekoja. Vastaavasti kaikki edellä mainitut rangaistussäännökset edellyttävät myös tahallisuutta.

Kansanryhmään kohdistuvaan vihaan yllyttäminen merkitsee käytännössä puheena olevia ryhmiä koskevien erilaisten uhkaavien tai perättömien ja loukkaavien lausumien ja tiedonantojen esittämistä julkisuudessa. Artiklassa tarkoitettu julkinen yllyttäminen vihaan kansanryhmää vastaan merkitsee siten tyypillisesti sellaisten lausumien ja tiedonantojen levittämistä, joissa kansanryhmää uhataan,

panetellaan tai solvataan. Sama koskee julkista yllyttämistä väkivaltaan kansanryhmää vastaan. Kiihottamisrikos kattaa näin ollen selvästi artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut teot, kun tekojen kohteena on kansanryhmä. Julkiseen yllyttämiseen väkivaltaan voidaan myös soveltaa julkista kehottamista rikokseen siltä osin kuin kiihottamisrikos ei sovellu.

Teon kohdistuessa artiklassa tarkoitetun kansanryhmän jäseneen, sovellettaviksi voivat tulla rikoslain 24 luvun 9—10 §:ssä tarkoitetut kunnianloukkausrikokset kiihottamisrikoksen sijasta. Yksilöitävään henkilöön tai henkilöihin kohdistettuna teko voi myös täyttää rikoslain 25 luvussa rangaistavaksi säädetyn laittoman uhkauksen tunnusmerkistön.

Kiihottamisrikos kattaa artiklan 1 kohdan alakohtien c ja d kriminalisointivelvoitteen tarkoittamien tekojen vakavimmat tekomuodot. Tältä osin voidaan viitata siihen, mitä on lausuttu Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 6 artiklan yhteydessä. Puitepäätöksen c ja d kohtien kriminalisointivaatimukset ovat kuitenkin lisäpöytäkirjan vastaavia lievempiä, koska puitepäätöksen mukaan kyseisten tekojen rangaistavuuden edellytyksenä on, että teko on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan siinä mainittua ryhmää tai ryhmän jäsentä kohtaan. Lievimmät teot on jätetty puitepäätöksen rangaistusvaatimuksen ulkopuolelle. Lievimpien 1 kohdan c ja d kohdissa tarkoitettujen tekomuotojen osalta merkittävä on artiklan 2 kohta, jonka mukaan 1 kohdan soveltamiseksi jäsenvaltiot voivat säätää, että rangaistavaa on ainoastaan teko, joka joko suoritetaan tavalla, joka on omiaan häiritsemään yleistä järjestystä, tai on uhkaavaa, alentavaa tai loukkaavaa. Tämän mukaan 1 kohdassa tarkoitettujen tekojen lievimpiä muotoja ei tarvitse kriminalisoida. Artiklan 2 kohta huomioon ottaen on varsin perusteltua katsoa, että rikoslain kiihottamisrikos riittää kattamaan myös artiklan 1 kohdan alakohtien c:n ja d:n sisältämät kriminalisointivelvoitteet. Tämä johtuu siitä, että kyseinen rangaistussäännös kattaa kriminalisointivelvoitteen tarkoittamien tekojen vakavimmat tekomuodot, jollaisina voidaan pitää niitä tekotapoja, joita 2 kohdassa tarkoitetaan. Kiihottamisrikoksessa edellytetään, että teon on oltava uhkaava tai loukkaava.

Kiihottamissäännökseen ehdotetaan uutta 2 momenttia, jossa ilmenevät ne elämäalueet, joissa sananvapaudella on tavallista suurempi painoarvo. Kiihottamissäännöksen kattavuus 1 artiklan 1 kohdan vaatimuksin nähden 2 kohdan osoittamissa rajoissa varmistuu viimeistään viittaamalla 7 artiklaan, jonka mukaan puitepäätös ei vaikuta velvollisuuteen kunnioittaa perusoikeuksia kuten muun muassa sananvapauden periaatteita. Tältä osin voidaan viitata myös siihen, mitä on lausuttu lisäpöytäkirjan 6 artiklan yhteydessä, joka koskee myös joukkotuhonnan ja rikoksen ihmisyyttä vastaan julkista kiistämistä, vakavaa vähättelyä, puolustamista ja hyväksyttävänä esittämistä.

Sananvapauden turvaamiseen liittyvät näkökohdat puhuvat sitä vastaan, että voimassa olevan kiihottamisrikoksen soveltamisala tulisi laajentaa kattamaan täysimääräisesti myös artiklan 1 kohdan alakohdissa c ja d tarkoitetut lievimmät tekomuodot. Sen, että tällaisten tekomuotojen kriminalisointi on sananvapauden kannalta ongelmallista, osoittaa muun ohella Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaus *Lehideux ja Isorni vastaan Ranska* 23.9.1998.

Artiklan 3 kohdassa on annettu selitys siitä, miten sanotun artiklan 1 kohdassa tarkoitettua viittausta uskontoon tulee vähintäänkin ymmärtää kriminalisointivelvoitetta arvioitaessa. Selityksen mukaan viittauksen uskontoon tarkoitetaan kattavan ainakin menettelyn, jota käytetään tekosyynä tällaisten tekojen kohdistamiseen rodun, ihonvärin, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen. Kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön mukaan rangaistavaa on kohdistaa säännöksessä tarkoitettuja lausumia ja tiedonantoja muun ohella uskonnolliseen ryhmään tai sellaiseen rinnastettavaan muuhun kansanryhmään. Uskonto säilyisi kiihottamisrikoksessa mainittuina perusteina myös esityksessä ehdotetun mukaisessa täsmennetyssäkin muodossa. Tämän vuoksi on selvää, että kiihottamissäännös on uskonnon osalta puitepäätöksen 1 artiklan asettamien vaatimusten mukainen jo artiklan 1 kohdan

perusteella eikä 3 kohdan rajoitusmahdollisuutta ole tarpeen käyttää.

Artiklan 4 kohta ei aiheuta tarvetta voimassa olevien säännösten muuttamiseen. Kyseinen kohta antaa mahdollisuuden rajata 1 artiklan alakohdissa c ja d annettua kriminalisointivelvoitetta siten, että kohtien soveltamisen edellytykseksi tietyssä tapauksessa voitaisiin asettaa jonkin tuomioistuimen lainvoimainen päätös. Edellä on jo todettu, että kiihottamissäännös täyttää kysymyksessä olevan kriminalisointivelvoitteen. Kyseisen rajoituksen käyttäminen vähentäisi tarpeettomasti kiihottamisrikoksen sovellettavuutta ajankohtaisten, vakavien kansainvälisten rikosten kiistämiseen, vakavaan vähättelyyn tai puolustamiseen.

Suomen rikoslainsäädäntö täyttää puitepäätöksen 1 artiklan vaatimukset.

2 artikla. *Yllytys ja avunanto.* Puitepäätöksen 2 artikla sisältää kriminalisointivelvoitteen, joka koskee yllytystä ja avunantoa.

Artiklan 1 kohdan mukaan yllytys 1 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuihin tekoihin on säädettävä rangaistavaksi. Artiklan 2 kohdan mukaan avunanto 1 artiklassa tarkoitettuihin tekoihin on säädettävä rangaistavaksi.

Artiklan 1 kohta koskee yllytystä puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdan alakohtien c ja d tarkoittamiin rikoksiin, eli muun ohella joukkotuhonnan, ihmisyyttä vastaan kohdistuvien rikosten ja sotarikosten julkiseen puolusteluun, kieltämiseen tai vakavaan vähättelemiseen. Puitepäätös menee lisäpöytäkirjaa pitemmälle edellyttäessään yllytyksen kriminalisointia.

Rikoslain säännös kiihottamisesta kansanryhmää vastaan täyttää 1 artiklan asettamat vaatimukset mukaan lukien 1 kohdan c ja d alakohdassa asetetut vaatimukset. Säännökset rikokseen osallisuudesta on sisällytetty rikoslain 5 lukuun. Sanotun luvun 5 §:ssä säädetään yllytyksestä seuraavasti: "joka tahallaan taivuttaa toisen tahalliseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen, tuomitaan yllytyksestä rikokseen kuten tekijä". Voimassa oleva yllytystä koskeva sääntely koskee yleisesti rikoksia, jotka edellyttävät tahallisuutta. Puitepäätöksen 1 artiklassa tarkoitetaan nimenomaan vain tahallisia tekoja. Rikoslain 5 luvun 5 §:stä johtuu muun ohella, että yllytys kiihottamisrikokseen on rangaistavaa. Tämä koskee myös muita edellä käsiteltyjä tahallisuutta edellyttäviä rikoksia. Näin ollen voimassa oleva rikoslain sääntely kattaa tarkastelun kohteena olevan 2 artiklan 1 kohdan asettamat vaatimukset.

Artiklan 2 kohdassa edellytetään avunannon kriminalisoimista kaikkiin 1 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin. Rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään avunannosta seuraavasti: "joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä, tuomitaan avunannosta rikokseen saman lainkohdan mukaan kuin tekijä. Rangaistusta määrättäessä sovelletaan kuitenkin, mitä 6 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa säädetään". Säännöksen toisessa momentissa säädetään, että yllytyksestä rangaistavaan avunantoon rangaistaan avunantona.

Puitepäätöksen 1 artiklan sisältämä kriminalisointivaatimus koskee vain tahallisia tekoja. Edellä 1 artiklaa käsiteltäessä on myös todettu, että voimassa olevat rikoslain säännökset kattavat sen, mitä 1 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä rangaistavaksi. Tästä seuraa, että rikoslain avunantoa koskevaa säännöstä voidaan soveltaa kaikkiin niihin tekoihin, joita 1 artiklassa tarkoitetaan.

Näin ollen on selvää, että puitepäätöksen 2 artikla ei edellytä lainsäädäntötoimiin ryhtymistä.

3 artikla. *Rikosoikeudelliset seuraamukset.* 3 artikla koskee puitepäätöksen artikloissa 1 ja 2 tarkoitetuista teoista määrättäviä rangaistuksia.

Artiklan 1 kohdan mukaan 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista teoista on määrättävä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia seuraamuksia. Artiklan 2 kohdan mukaan on varmistettava, että 1 artiklassa tarkoitetuista teoista määrätään rikosoikeudellisia seuraamuksia, joiden enimmäispituus on vähintään yhdestä kolmeen vuotta vankeutta

Artiklaa on tulkittava niin, että jäsenvaltioiden tulee säätää ja ylläpitää sellaisia säännöksiä, jotka mahdollistavat riittävien seuraamusten määräämisen yksittäisissä tapauksissa ja joissa tuomioistuimia ohjataan tietyn-

laisen riittävän ankaran rangaistuskäytännön noudattamiseen. Käytännössä tämä merkitsee, että arvioinnin kohteeksi on tässä yhteydessä otettava ennen muuta kysymykseen tulevien rikosten rangaistusasteikot. Vankeutta edellyttävä 2 kohta ei koske yllytystä tai avunantoa.

Edellä on todettu, että 1 artiklan tarkoittamat teot ovat voimassa olevan sääntelyn mukaan rangaistavia lähinnä kiihottamisrikoksena, julkisena kehottamisena rikokseen, kunnianloukkauksena tai törkeänä kunnianloukkauksena tai laittomana uhkauksena. Näissä rikoksista on enimmäisrangaistukseksi säädetty kaksi vuotta vankeutta lukuun ottamatta kunnianloukkausta, joissa enimmäisrangaistus on kuusi kuukautta. Kunnianloukkausrikosten enimmäisrangaistus on kuitenkin törkeästä kunnianloukkauksesta säädetty kaksi vuotta vankeutta. Kaikista puheena olevista rikoksista voidaan myös tuomita sakkorangaistus.

Yllyttäjää voidaan voimassa olevan lain mukaan rangaista yhtä ankarasti kuin tekijää. Avunantajaa rangaistaan lievennetyn asteikon mukaan niin, että rangaistuksen määrä on yleensä kolme neljännestä rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä.

Arvioitaessa täyttääkö voimassa oleva lainsäädäntö 3 artiklan 1 kohdassa asetetut vaatimukset, huomioon on myös otettava rikoslain 6 luvussa annetut yleiset säännökset rangaistuksen määräämisestä, joiden mukaan rasistinen yms. motiivi on rangaistuksen koventamisperuste. Kysymykseen siitä, onko artikloissa 1 ja 2 tarkoitetuista teoista mahdollista tuomita tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia rikosoikeudellisia seuraamuksia, vaikuttaa myös se, liittyykö niihin tekoihin mahdollisuus määrätä oikeushenkilö rikosoikeudelliseen vastuuseen teoista ja voiko tällainen rikos johtaa rikosoikeudelliseen menettämisseuraamukseen.

Rikosoikeudellisesta menettämisseuraamuksesta on säädetty rikoslain 10 luvussa. Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 22 §:ssä on säädetty julkaistun viestin sisältöön perustuvaan rikokseen liittyvästä menettämisvaatimuksesta. Mainitun pykälän toisen momentin mukaan julkaisun kaikki levitykseen tarkoitetut kappaleet voidaan niiden omistusoikeudesta riippumatta tuomita menetetyiksi, jos on tehty kyseisen julkaisun sisältöön perustuva rikos ja jos tällainen seuraamus on tarpeen viestin levittämisen ehkäisemiseksi. Pykälän kolmannen momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä sisällöltään lainvastaiseksi todetun verkkoviestin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä menettämisvaatimuksen käsittelystä säädetään. Rikoslain 10 luvun 2 §:n mukaan rikoksen tuottama taloudellinen hyöty on tuomittava valtiolle menetetyksi. Säännöksen mukaan menettämiseen tuomitaan rikoksesta hyötynyt tekijä, osallinen tai se, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty.

Kun huomioon otetaan, että edellä luetelluista rikoslaissa tarkoitetuista rikoksista on säädetty enimmäisrangaistukseksi kaksi vuotta vankeutta ja että rasistinen motiivi on rangaistuksen koventamisperuste ja se, että sanotuista rikoksista on mahdollista määrätä menettämisseuraamus, on arvioinnissa päädyttävä siihen, että voimassa oleva laki täyttää 3 artiklan 1 kohdassa asetetut vaatimukset.

Kyseisistä rikoksista säädetyt enimmäisrangaistukset täyttävät 3 artiklan 2 kohdassa asetetut vaatimukset. Sanotussa kohdassa edellytetään, että jäsenvaltioissa säädetään ja ylläpidetään säännöksiä, joiden nojalla voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, joiden enimmäispituus on vähintään yhdestä kolmeen vuotta vankeutta.

Voimassa oleva laki täyttää artiklan vaatimukset.

4 Artikla. *Rasistiset ja muukalaisvihamieliset vaikuttimet.* Artikla koskee rasististen ja muukalaisvihamielisten vaikuttimien huomioon ottamista rangaistuksen määräämisessä. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on muiden kuin 1 ja 2 artiklassa tarkoitettujen tekojen osalta varmistettava, että rasistisia ja muukalaisvihamielisiä vaikuttimia pidetään raskauttavina asianhaaroina, tai vaihtoehtoisesti, että tuomioistuimet ottavat tällaiset vaikuttimet huomioon määrätessään rangaistuksia.

Artiklassa on kyse rasistisen tai muun vihamotiivin huomioon ottamisesta rangaistuksen määräämisessä. Arvioitaessa kattaako voimassa oleva lainsäädäntö artiklassa asete-

tut vaatimukset, on ensisijaisesti syytä viitata rikoslain 6 luvun 5 §:ään. Siinä säädetään rangaistuksen mittaamisessa huomioon otettavista koventamisperusteista. Sen mukaan yksi rangaistuksen koventamisperusteista on rikoksen kohdistaminen kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella.

Oikeuskäytännössä tätä koventamisperustetta on sovellettu hyvin säästeliäästi. Säännöstä koskevassa keskustelussa on myös huomautettu, että sen soveltamiseen liittyy eräiltä osin tulkinnanvaraisuutta. Oikeuskäytännössä on esiintynyt eriäviä näkemyksiä esimerkiksi siitä, edellyttääkö voimassaolevan koventamisperusteen soveltaminen sitä, että rasistinen motiivi on rikoksen ainoa motiivi, ts. poissulkeeko toisen motiivin esiintyminen koventamisperusteen soveltamisen? Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate antaa myös aiheen kysyä, rajoittuuko koventamisperusteen soveltaminen yksinomaan henkilöihin kohdistuviin rikoksiin, vaikka sen esitöissä on pidetty mahdollisena koventamisperusteen soveltamista myös vahingonteko- ja tuhotyörikoksien yhteydessä (HE 44/2002 vp.).

Huomionarvoista on myös, että voimassa olevassa laissa oleva koventamisperuste edellyttää teon kohdistumista henkilöön hänen "ryhmään kuulumisen vuoksi". Arvioinnin kohteena olevan 4 artiklan ensimmäisessä lauseessa edellytetään kuitenkin, että "rasistisia ja muukalaisvihamielisiä vaikuttimia pidetään raskauttavina". Suomen voimassaoleva lainsäädäntö ei siten täysin täytä kysymyksessä olevan artiklan ensimmäisessä lauseessa asetettuja vaatimuksia.

Kokonaisarvioinnissa voidaan kuitenkin ottaa huomioon myös 4 artiklan loppuvirke. Sen mukaan riittävää on jo se, että tuomioistuimet ottavat tällaiset vaikuttimet huomioon määrätessään rangaistuksia. Tämä merkitsee, että artiklan vaatimukset täyttyvät, vaikka jäsenvaltion laissa ei ole rasistisiin ja muita vihamotiiveihin soveltuvaa nimenomaista rangaistuksen koventamissäännöstä edellytyksin, että tämänkaltaisia motiiveja voidaan kuitenkin ottaa huomioon rangaistusta koventavina olosuhteina rangaistuksen määräämisestä annettujen yleisten säännösten tai sitä koskevan oikeuskäytännön nojalla.

Tältä osin voidaan viitata rikoslain 6 luvun 4 §:ään, jossa on säädetty rangaistuksen määräämisessä noudatettavasta yleisperiaatteesta. Lainkohdan mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Lainkohta ilmentää niin sanottua normaalirangaistusperiaatetta, johon meillä noudatettava rangaistuksen määrääminen keskeisesti perustuu. Tämän periaatteen mukaisesti niin sanotusta normaalirikoksesta tulee tuomita tietty enemmän tai vähemmän vakiintunut "normaalirangaistus", jollei ole syytä poiketa tuosta rangaistuksesta suuntaan taikka toiseen.

Rikoksen rasistista tai muuta vihamotiivia voidaan perustellusti pitää sellaisena yksittäiseen tekoon liittyvänä erityispiirteenä, joka oikeuttaa poikkeamaan vakiintuneesta rangaistuslinjasta tietyn rikostyypin osalta. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan mukaisen rangaistuksen koventamisperusteen säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 44/2002 vp.) korostetaan sitä, että rasistisesta tai vastaavasta rikosmotiivista tehdyt rikokset ovat usein keskimääräistä moitittavampia, koska ne kohdistuvat erityistä suojaa kaipaaviin vähemmistöryhmiin. Rasistisesta tai vastaavasta rikosmotiivista tehty rikos saattaa kysymyksessä olevien esitöiden mukaan muun muassa ”herättää uhrissaan vakavia pelkotiloja, koska hän ei ole joutunut rikoksen uhriksi sattumalta, vaan sellaisen yleensä näkyvän ominaisuutensa vuoksi, joka altistaa hänet mahdollisesti jatkossakin rikoksen kohteeksi”.

Sinänsä on siten mahdollista katsoa, että voimassa olevat rikoslain säännökset rangaistuksen määräämisestä täyttävät puitepäätöksen 4 artiklassa asetetut vaatimukset. Tästä lopputuloksesta huolimatta on perusteltua esittää rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyn koventamisperusteen muuttamista vastaamaan artiklan ensimmäisen virkkeen vaatimuksia. Tämä johtuu siitä, että puitepäätöksen 4 artiklassa asetetut vaatimukset täyttyvät nimenomaan vain artiklan loppuvirkkeessä sanotun vuoksi. Kyseinen li-

säys sisällytettiin puitepäätökseen sellaisten valtioiden vaatimuksesta, jotka katsoivat artiklan muun sisällön olevan vastoin kyseisissä valtioissa noudatettuja periaatteita tuomioistuinten riippumattomuudesta. Suomen lainsäädäntöön sisältyy muitakin erityisiä rangaistuksen koventamisperusteita, eikä tällaisten laissa säädettyjen rangaistuksen määräämiseen vaikuttavien koventamisperusteiden katsota olevan ristiriidassa tuomioistuinten riippumattomuuden kanssa. Näin ollen Suomen kannalta on varsin ongelmallista, että voimassa olevan lainsäädäntömme yhdenmukaisuus 4 artiklan vaatimusten kanssa täyttyy yksinomaan sanotun artiklan loppuvirkkeen johdosta.

Suomen lainsäädäntö kattaa artiklan vaatimukset, mutta ei kaikilta osin kata artiklan ensimmäisen virkkeen vaatimuksia. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rasistista vaikutinta koventamisperusteena koskevaa säännöstä siten, että se vastaa artiklan ensimmäisen virkkeen vaatimuksia.

5 artikla. *Oikeushenkilöiden vastuu.* Puitepäätöksen 5 artiklassa on annettu määräyksiä oikeushenkilöiden vastuusta. Artiklan 1 kohdan mukaan on varmistettava, että oikeushenkilöt saatetaan vastuuseen sellaisesta 1 ja 2 artiklassa tarkoitetusta teosta, jonka on oikeushenkilön hyväksi suorittanut joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen osana henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu

a) toimivaltaan edustaa oikeushenkilöä;

b) valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta; tai

c) valtuuksiin harjoittaa oikeushenkilön sisäistä valvontaa.

Artiklan 1 kohta vastaa asiallisesti yleissopimuksen 12 artiklan 1 kappaletta, jota käsitellään edellä 8 artiklan yhteydessä.

Artiklan 2 kohdan mukaan artiklan 1 kohdassa säädettyjen tapausten lisäksi on tarvittavin toimin varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen, jos tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetun henkilön harjoittaman ohjauksen tai valvonnan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut suorittaa kyseisen oikeushenkilön hyväksi 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuja tekoja.

Artiklan 2 kohta vastaa asiallisesti yleissopimuksen 12 artiklan 2 kappaletta, jota käsitellään edellä 8 artiklan yhteydessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan se, mitä tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään oikeushenkilön vastuusta, ei estä rikosoikeudenkäyntiä sellaisia luonnollisia henkilöitä vastaan, jotka ovat tekijöinä tai osallisina 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuissa teoissa.

Artiklan 3 kohta vastaa asiallisesti yleissopimuksen 12 artiklan 4 kappaletta, jota käsitellään edellä 8 artiklan yhteydessä.

Artiklan 4 kohdassa määritellään ”oikeushenkilö”. Oikeushenkilöllä tarkoitetaan oikeussubjektia, jolla on oikeushenkilön asema sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan, lukuun ottamatta valtioita tai muita julkisia elimiä niiden käyttäessä julkiseen valtaan liittyviä oikeuksia ja julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.

Rikoslain 9 luku koskee oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Luvun 1 §:n 1 momentin mukaan määritellään oikeushenkilö laajasti. Pykälän 2 momentin mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä ei sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen. Jotta 1 §:ssä mainittu oikeushenkilö voitaisiin tuomita yhteisösakkoon, on 9 luvun edellytykset täytyttävä ja siitä on lisäksi säädettävä rikoslaissa erikseen kunkin rikoslajin osalta.

Arvioitaessa kysymyksessä olevan oikeushenkilön vastuuta koskevaa artiklaa voidaan pitkälti viitata siihen, mitä oikeushenkilön vastuusta on lausuttu lisäpöytäkirjan arvioinnin yhteydessä (lisäpöytäkirjan 8 artikla ja yleissopimuksen 12 artikla).

Määräykset oikeushenkilön vastuusta sanotussa tietoverkkorikollisuutta koskevassa yleissopimuksessa eroavat kuitenkin merkittävästi eräässä ratkaisevassa merkityksessä puitepäätöksen asettamista vaatimuksista. Yleissopimuksen 12 artiklan 3 kappaleen mukaan oikeushenkilön vastuu voi nimittäin olla rikos-, yksityis- tai hallinto-oikeudellista, jollei sopimuspuolen soveltamista oikeusperiaatteista muuta johdu. Vastuun ei siten yleissopimuksen 12 artiklan mukaan välttämättä tarvitse olla rikosoikeudellista, vaan esimerkiksi yksityisoikeudellinen vahingonkorvausvastuu riittää täyttämään artiklan vaatimukset. Puitepäätöksen 6 artiklassa tode-

taan sitä vastoin, että nyt tarkastelun kohteena olevan 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä tulee voida rangaista tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin, joihin kuuluu rikosoikeudellisia tai muita sakkoja. Vahingonkorvausoikeudellinen vastuu ei näin ollen riitä täyttämään puitepäätöksen 5 ja 6 artiklassa asetettuja vaatimuksia.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole rikoslaissa ulotettu kiihottamisrikokseen eikä muihin puitepäätöksen kriminalisointivaatimusten kannalta keskeisiin rikoksiin. Suomen lainsäädäntö ei tämän vuoksi täytä puitepäätöksen 5 artiklan vaatimuksia. Esityksessä ehdotetaan lainsäädännön muuttamista siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin määrättyihin puitepäätöksessä tarkoitettuihin, rasistisista vaikuttimista tehtyihin rikoksiin.

6 artikla. *Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset.* Puitepäätöksen 6 artiklassa on annettu määräyksiä oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista.

Artiklan 1 kohdan mukaan on varmistettava, että 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä rangaistaan tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin, joihin kuuluu rikosoikeudellisia tai muita sakkoja ja joihin voi kuulua muita seuraamuksia, kuten

a) oikeuden menettäminen julkisista varoista myönnettyjen etuisuuksien tai tuen saamiseen;

b) väliaikainen tai pysyvä liiketoimintakielto;

c) oikeudelliseen valvontaan asettaminen;

d) oikeudellinen määräys lopettaa toiminta.

Artiklan 2 kohdan mukaan on varmistettava, että 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä rangaistaan tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin tai toimenpitein.

Edellä 5 artiklaa käsiteltäessä todettu merkitsee, että 6 artiklan 1 kohdan sisältämän vaatimuksen kannalta mahdollisuus oikeushenkilön määräämisestä yksityisoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen ei ole riittävä. Artiklan 1 kohdasta ilmenee, että tietyntyyppiset hallinnolliset maksut voivat tulla kysymykseen. Suomen lainsäädännössä on lisäksi katsottu, että oikeushenkilön vastuu sen toiminnassa tehdystä rikoksesta voi olla joko vahingonkorvausoikeudellista tai rikosoikeudellista. Nykyisin ei ole mahdollista määrätä oikeushenkilöä rikosoikeudelliseen vastuuseen sen toiminnassa tehdyistä puitepäätöksen 1 ja 2 artikloissa mainituista rikoksista, koska siitä ei ole erikseen säädetty. Puitepäätöksen asettamat vaatimukset voidaan kuitenkin täyttää laajentamalla oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskemaan myös puitepäätöksen mainituissa artikloissa tarkoitettuja tekoja. Rikoslain 9 luvun 5 §:ssä säädetään, että alin yhteisösakon rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa. Tämä täyttää artiklan 1 kohdassa asetetun vaatimuksen siitä, että seuraamusten tulee olla tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.

Voimassa oleva lainsäädäntö ei täytä 6 artiklassa asetettuja vaatimuksia. Esityksessä ehdotetaan lainsäädännön muuttamista siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin määrättyihin puitepäätöksessä tarkoitettuihin, rasistisista vaikuttimista tehtyihin rikoksiin. Rikokset, joihin oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi, määritellään edellä 8 artiklan yhteydessä.

7 artikla. *Valtionsääntöön sisältyvät säännökset ja perusperiaatteet.* Artiklan 1 kohdan mukaan puitepäätös ei vaikuta velvollisuuteen kunnioittaa perusoikeuksia ja noudattaa oikeudellisia perusperiaatteita, sananvapaus ja yhdistymisvapaus mukaan lukien, sellaisina kuin ne on vahvistettu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa.

Artiklan 2 kohdan mukaan puitepäätös ei velvoita toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa jäsenvaltioiden yhdistymisvapautta ja sananvapautta, erityisesti lehdistönvapautta ja muiden tiedotusvälineiden sananvapautta koskevien perusperiaatteiden kanssa sellaisina kuin ne ilmenevät valtiosääntöperinteessä tai lehdistön ja muiden tiedotusvälineiden oikeuksia ja vastuuta sekä menettelyyn liittyviä takeita koskevissa säännöissä, jos nämä säännöt koskevat vastuun määrittämistä tai rajaamista.

Puitepäätöksen johdannon 14 kohdassa todetaan, että puitepäätöksessä "kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan ihmisoikeusso-

pimuksen 10 ja 11 artiklassa tunnustetut sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan II ja VI luvussa huomioon otetut periaatteet". Myös johdannon 15 kohtaan sisältyy selitys, jolla on liityntä 7 artiklaan. Selityksen mukaan "yhdistymisvapauden ja sananvapauden, erityisesti lehdistönvapauden ja muiden tiedotusvälineiden sananvapauden kunnioittamiseen liittyvät näkökohdat ovat johtaneet useissa jäsenvaltioissa menettelyyn liittyviin takeisiin sekä vastuun määrittämistä tai rajaamista koskevien erityissääntöjen antamiseen kansallisessa lainsäädännössä".

Artiklan 1 kohta viittaa nimenomaan kansainvälisiin ihmisoikeuksiin. Kysymyksessä olevan artiklan 1 kohta edellyttää, että jäsenvaltiot sovittavat puitepäätöksen edellyttämät lainsäädäntötoimet yhteen sanavapauden, yhdistymisvapauden ja muiden ihmis- ja perusoikeuksien asettamien vaatimusten kanssa. Artiklan 1 kohdan sisältö korostaa sitä periaatteellisesti merkittävä vaatimusta, että jäsenvaltioilla ei ole oikeutta ryhtyä niin pitkälle meneviin lainsäädäntötoimiin puitepäätöksen asettamien vaatimusten täyttämiseksi, että toimenpiteet joutuvat ristiriitaan sanottujen kansainvälisten ihmisoikeuksien kanssa.

Kansainvälisten ihmisoikeusmääräysten tarkoituksena on määritellä yksilön oikeuksien kansainvälisesti noudatettava vähimmäistaso. Tämän vuoksi on mahdollista, että kansallisissa perustuslaeissa on säädetty yksilön suojalle taso, joka ylittää sen, mitä kansainvälinen ihmisoikeusjärjestelmä edellyttää. Tämän vuoksi on artiklan 2 kohtaan sisällytetty viittaus jäsenmaiden kansallisiin perusoikeuksiin. Kohdan mukaan jäsenvaltio ei ole velvollinen ryhtymään sellaisiin lainsäädäntötoimiin puitepäätöksen täyttämiseksi, jotka olisivat ristiriidassa jäsenvaltion valtiosäännössä taattua sananvapautta ja yhdistymisvapautta koskevien säännösten kanssa jos kyseiset säännökset koskevat vastuun määrittämistä tai rajaamista. Tällaisena säännöksenä voidaan pitää muun muassa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 15 §:ssä vastaavalle toimittajalle säädettyä erityistä rikosoikeudellista vastuuta (päätoimittajarikkomus). Kohdassa mainitaan myös erikseen lehdistönvapaus ja tiedostusvälineiden sananvapaus.

Suomessa on yleisesti katsottu, että aineellisesti vastaavia perusoikeuksia rajoitettaessa tulee rajoitusperusteiden olla palautettavissa myös johonkin asianomaisen ihmisoikeusmääräyksen sallimaan rajoitusperusteeseen. (*Viljanen, Veli-Pekka*. Perusoikeuksien rajoitusedellytykset WSOY 2001 s. 192). Toisaalta esimerkiksi sananvapauden osalta myös on katsottu, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan luettelo sananvapauden hyväksyttävistä rajoituksista on siinä määrin avoin, ettei se sellaisenaan ja kaikilta osin voi toimia luettelona perusteista, joiden nojalla on hyväksyttävää myös rajoittaa sananvapautta sellaisena kuin se turvataan perustuslain 12 §:ssä. (*Viljanen* 2001 s. 194).

Nimenomaan rasististen loukkausten levittämisen ollessa kysymyksessä voidaan kuitenkin perustellusti katsoa, että kysymyksessä olevaan ihmisoikeussopimukseen perustuvat ja ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä täsmentyneet käsitykset hyväksyttävistä sananvapauden rajoituksista muodostavat hyväksyttäviä perusteita myös perustuslaissa turvatun sananvapauden rajoittamiseksi. Tämän näkemys on perusteltu ennen muuta sen takia, että Suomi liittynyt Yhdistyneiden kansakuntien piirissä laadittuun rotusyrjintäsopimukseen. Sen 4 artiklan mukaisesti Suomi on sitoutunut selittämään "lain mukaan rangaistaviksi teoiksi kaiken rodulliseen ylemmyyteen tai vihaan perustuvien aatteiden levittämisen, rotusyrjintään kiihottamisen samoin kuin kaikki väkivaltaiset teot tai yllyttämisen sellaisiin tekoihin toista rotua tai toista ihonväriä tahi etnistä alkuperää olevaa henkilöryhmää vastaan, samoin kuin myös kaiken rotusortotoiminnan avustamisen, sen rahoittamisen mukaan lukien". Sanotun kriminalisointivelvoitteen johdosta Suomi sisällytti kiihottamista kansanryhmää vastan tarkoittavan rangaistussäännöksen rikoslakiin vuonna 1970.

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa on nimenomaan todettu, että ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan velvoitteita on tulkittava mahdollisimman pitkälle niin, että ne ovat sopusoinnussa sanotun yleissopimuksesta johtuvien velvoitteiden kanssa (*Jersild v. Tanska* 23.9.1994). Kysymyksessä oleva ihmisoikeustuomioistuin on edelleen todennut, että vihapuheet, jotka saattavat loukata hen-

kilöitä tai henkilöryhmiä, eivät ansaitse ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan suojaa (*Erbakan v. Turkki* 6.7.2006).

Näiden syiden vuoksi on syytä todeta, että puitepäätöksen asettamat vaatimukset eivät ole ristiriidassa Suomen perusoikeusjärjestelmän kanssa. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin selvyyden vuoksi kiihottamisrikokseen lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa vahvistetaan sananvapauden kiihottamissäännöksen soveltuvuutta rajoittava merkitys tieteen ja taiteen ilmaisuissa ja ajankohtaisten tai historiallisten tapahtumien selvittämisessä.

8 artikla *Tutkinnan tai syytetoimien aloittaminen.* Puitepäätöksen 8 artikla koskee tutkinnan aloittamisen ja syytteeseen panon edellytyksiä niiden tekojen osalta, joita puitepäätöksen kriminalisointivaatimukset tarkoittavat. Artiklan sisältö on seuraava:

Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 1 ja 2 artiklassa tarkoitettua tekoa koskeva tutkinta tai syytetoimet eivät edellytä tekojen uhrien tekemää rikosilmoitusta tai heidän nostamaansa syytettä ainakaan kaikkein vakavimmissa tapauksissa, joissa teot on suoritettu kyseisen jäsenvaltion alueella.

On syytä todeta, että puitepäätöksen johdannon 11 kohtaan on sisällytetty kannanotto, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että rikoksia, joihin liittyy rasismia ja muukalaisvihaa, koskeva tutkinta ja syytetoimet eivät edellytä tekojen uhrien tekemää rikosilmoitusta tai heidän vireille panemaansa syytettä, sillä he ovat usein erityisen haavoittuvaisia ja haluttomia oikeustoimiin.

Artikla 8 edellyttää ensinnäkin, että 1 ja 2 artikloissa tarkoitettujen tekojen tutkittavaksi ottaminen ei ole riippuvainen asianomistajan rikosilmoituksesta. Artikla edellyttää edelleen, että näiden tekojen saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi ei saa olla sen varassa, että asianomistaja itse nostaa syytteen. Artiklan loppuosa merkitsee lievennystä sanottuihin vaatimuksiin, koska se mahdollistaa sen, että asianomistajan rikosilmoitusta tai syytetoimiin ryhtymistä voidaan asettaa edellytykseksi vakavaa lievempien tekojen osalta.

Arvioitaessa täyttääkö voimassaoleva laki artiklan asettamat vaatimukset, on merkityksellistä todeta, että kaikissa artiklojen 1 ja 2 tarkoittamissa teoissa ei ole asianomistajaa ylipäätänsä. Tämä on tilanne, milloin teko kohdistuu kansanryhmään kollektiivina. Teolla on asianomistajaa vain niissä tapauksissa, milloin teon voidaan katsoa loukanneen yksilöitävissä olevia henkilöitä. Näiden syiden vuoksi esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmä vastaan (rikoslaki 11 luku 10 §) ja julkinen kehottaminen rikokseen (rikoslaki 17 luku 1 §) ovat Suomen lain mukaan virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Esitutkintalain 2 §:n 1 momentissa on säädetty esitutkinnan toimittamisvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Virallisen syytteen alaisten rikosten osalta lähtökohta on, että esitutkintaviranomaisilla on velvollisuus toimittaa esitutkinta, mikäli asiassa ilmi tulleiden seikkojen vuoksi tällaisia rikoksia on syytä epäillä tapahtuneen.

Pääsääntönä pidetyn laillisuusperiaatteen eli syytepakkoperiaatteen mukaisesti virallisen syyttäjän on nostettava syyte niin pian kuin on ilmennyt todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Virallisen syytteen alaisten rikosten osalta syyttäjä ei ole riippuvainen siitä, onko asianomistaja pyytänyt syytteen nostamista.

Puitepäätöksen 1 artiklan tarkoittaman teon kohdistuessa yksilöitävissä olevaan henkilöön, tekoon sovellettaisiin Suomen lain mukaan sen laadusta riippuen joko rikoslain 24 luvussa säädettyjä kunnianloukkaussäännöksiä tai 25 luvussa säädetyn laittoman uhkauksen tunnusmerkistöä. Nämä rikokset ovat pääsääntöisesti asianomistajarikoksen asemassa. Tämä merkitsee, että esitutkinta toimitetaan pääsääntöisesti vain, mikäli asianomistaja on esittänyt syyttämispyynnön (rangaistusvaatimuksen) teon johdosta.

Esitutkinnan toimittaminen ja syytteen nostaminen voi kuitenkin poikkeuksellisesti tulla mahdolliseksi, vaikkei asianomistaja esittäisikään syyttämispyyntöä. Kunnianloukkausrikosten osalta valtakunnansyyttäjä voi rikoslain 24 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla an-

taa määräyksen syytteen nostamisesta, jos rikos on tapahtunut joukkotiedotusvälinettä käyttäen ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Laittoman uhkauksen osalta syytetoimiin voidaan ryhtyä ilman asianomistajan syyttämispyyntöä, jos erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Milloin syyttäjällä on toimivalta syytteen nostamiseen näissä tilanteissa ilman asianomistajan syyttämispyyntöäkin, toimitetaan esitutkinta syyttäjän pyynnöstä esitutkintalain 3 §:n 3 momentin nojalla.

Suomen voimassaoleva lainsäädäntö täyttää 8 artiklassa asetetut vaatimukset.

9 Artikla *Lainkäyttövalta*. Puitepäätöksen 9 artiklassa on annettu määräyksiä lainkäyttövallasta. Artiklan sisältö on seuraava:

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen lainkäyttövaltansa 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuihin tekoihin, jos

a) rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella;

b) rikoksen on tehnyt sen kansalainen; tai

c) rikos on tehty sellaisen oikeushenkilön hyväksi, jonka päätoimipaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella.

2. Vahvistaessaan, että sillä on 1 kohdan a alakohdan mukainen lainkäyttövalta, kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvat myös tapaukset, joissa teot suoritetaan tietojärjestelmän avulla ja

a) rikoksentekijä suorittaa teon ollessaan fyysisesti sen alueella, jolloin asiaan ei vaikuta se, liittyykö tekoon sen alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää aineistoa,

b) tekoon liittyy sen alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää aineistoa, jolloin asiaan ei vaikuta se, suorittaako rikoksentekijä teon ollessaan fyysisesti kyseisen jäsenvaltion alueella.

3. Jäsenvaltio voi päättää, ettei se sovella 1 kohdan b ja c alakohdassa vahvistettua lainkäyttövaltasääntöä tai että se soveltaa sitä vain tietyissä tapauksissa tai tilanteissa.

Artiklan asettamiin vaatimuksiin liittyvät säännökset Suomen laissa on sijoitettu rikoslain 1 lukuun. Artiklan 1 kohdan a alakohdan tarkoittamassa tilanteessa Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia rikoslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin ojalla (Suomessa tehty rikos). B alakohdan tarkoittamassa tilanteessa toimivaltaisuus perustuu rikoslain 1 luvun 6 §:ään (suomalaisen tekemä rikos).

Artiklan 1 kohdan c alakohdan tarkoittamaa tilannetta koskeva säännös on rikoslain 1 luvun 9 §:ssä. Sen mukaan, mikäli rikokseen tämän luvun mukaan sovelletaan Suomen lakia, myös oikeushenkilön rangaistusvastuu määräytyy Suomen lain mukaan. Tämä tarkoittaa, että alakohdan asettama vaatimus täyttyy, milloin teon tekijä on suomalainen tai henkilö, joka rinnastetaan suomalaiseen tai milloin teko on tehty Suomessa. Jos tällainen rikos on tehty ulkomailla, mutta se on esimerkiksi kohdistettu Suomen kansalaiseen tai Suomessa pysyvästi asuvaan ulkomaalaiseen ja siitä voi seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus, sovelletaan siihen Suomen lakia rikoslain 1 luvun 5 §:n nojalla.

Edellä sanottu tarkoittaa, että oikeushenkilön rangaistusvastuu voi täyttyä 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan tarkoittamalla tavalla myös näissä tilanteissa. Myös rikoslain 1 luvun 8 §:ään (muu Suomen ulkopuolella tehty rikos) voidaan tässä yhteydessä viitata. Näin ollen on katsottava, että voimassaoleva laki täyttää alakohdan c asettamat vaatimukset.

Artiklan 2 kohdassa viitataan tekotyyppeihin, joihin liittyy tietotekniikan hyödyntämistä aineiston levittämiseen. Tältä osin voidaan viitata rikoslain 1 luvun 1 §:n (Suomessa tehty rikos) ja sanotun luvun 10 §:ään, jossa määritellä rikoksen tekopaikka. Säännöksen mukaan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikos, jossa on levitetty tunnusmerkistön mukaista aineistoa internetissä, katsotaan oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä yleensä tehdyksi siellä, missä aineisto on laadittu tai toimitettu yleisön saataville. Näin ollen on todettava, että voimassa oleva laki täyttää kysymyksessä olevan a alakohdan asettamat vaatimukset.

Artiklan 2 kohdan b alakohdassa on kysymys siitä, että tekijä ei fyysisesti toimi jäsenvaltiossa mutta hänen levittämänsä aineisto on jäsenvaltiossa yleisön saatavilla. Tältä osin on todettava, että Suomen viranomaisilla

on toimivalta, jos voidaan osoittaa, että aineisto on tarkoitettu suomalaiselle yleisölle.

Helsingin hovioikeus on tuomiossaan 22.9.2009 nro 2370 (dnro R 08/1382; ei lainvoimainen) kiinnittänyt huomiota siihen, että tekijän voitiin katsoa tarkoittaneen erityisesti saattaa kirjoituksensa Suomessa olevan yleisön saataville, koska hän oli laatinut kirjoitukset suomeksi. Näin ollen ja kun kirjoitukset olivat olleet maailmanlaajuisesti saatavilla, mukaan lukien Suomessa, oli levittäminen tapahtunut Suomessa. Hovioikeus piti merkityksettömänä sitä, missä internetsivua ylläpitävä palvelin sijaitsi ja totesi, että joissakin tilanteissa edes aineiston "laatimispaikkakunta" ei ole määräävä seikka lainkäyttövaltaa koskevan kysymyksen osalta.

Edellä sanotun johdosta on perusteltua katsoa, että voimassa oleva laki täyttää tarkastelun kohteena olevan artiklan 2 kohdan b alakohdan asettamat vaatimukset. Artiklan 3 kohta ei anna aihetta lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Voimassaoleva rikoslain sääntely kattaa 9 artiklan asettamat vaatimukset.

3 Lakiehdotusten perustelut

3.1 Laki Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista

1 §. Pykälä sisältää säännöksen siitä, että lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset olisivat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §. Pykälä sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan lain voimaantulosta säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin lisäpöytäkirja.

3.2 Rikoslaki

6 luku. **Rangaistuksen määräämisestä**

5 § *Koventamisperusteet.* Rasistinen ja vastaava muu motiivi on rangaistuksen koventamisperuste rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan mukaan. Lisäksi rikoksen vaikutin tulee rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan aina ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa.

Voimassa olevassa koventamisperustetta koskevassa lainkohdassa rasistinen motiivi tulee koventamisperusteena kysymykseen ainoastaan silloin, kun rikos kohdistetaan sellaiseen henkilöön, jolla on ne tiettyyn ryhmään kuuluvat ominaisuudet, joiden vuoksi rikos tehdään. Puitepäätös edellyttää ensisijaisesti, että rasistisia vaikuttimia on pidettävä raskauttavana asianhaarana rikoksen laatuun katsomatta ja riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu. Rasistisesta vaikuttimesta tehty rikos voikin olla yhtä moitittavaa kohdistuessaan johonkin muuhun henkilöön kuten esimerkiksi rasistista kiihottamista ja väkivaltaa vastustavaan henkilöön tai rasistiseksi epäiltyä rikosta selvittävään viranomaiseen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että rasistinen motiivi olisi rikoksen koventamisperuste riippumatta siitä, keneen tai mihin rikos kohdistuu. Kohdehenkilö voisi näin ollen olla itse tiettyyn kansanryhmään kuuluva tai sitten kohteena voi olla valtaväestöön kuuluva henkilö, joka kuuluu esimerkiksi pakolaiskeskuksen henkilökuntaan ja toimii rasistisilta rikoksilta suojaa tarvitsevien henkilöiden puolesta.

Voimassa olevaan säännökseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan lainkohdassa ei rajata sen soveltamisalaan kuuluvia rikoksia. (HE 44/2002 vp s. 193/I). Tällöin koventamisperusteena voitaneen huomioida esimerkiksi kunnianloukkauksen kohdistaminen kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella. Oikeuskäytännössä tällainen tulkinta esiintyy ainakin yhdessä tuomioistuinratkaisussa (Turun hovioikeus 26.6.2009 nro 1613). Kun kuitenkin säännöksessä edellytetään rikoksen kohdistuvan tiettyyn henkilöön, on käytännössä ollut jossain määrin epäselvää, voidaanko lainkohtaa

soveltaa silloin, kun rikoksen kohteena on omaisuus. Ehdotus poistaisi myös tämän epäselvyyden: Rasistinen vaikutin olisi rikoksen koventamisperuste pääsääntöisesti riippumatta siitä, millaisen rikoksen tekemisen se on motivoinut. Poikkeuksena ovat ainoastaan sellaiset rikokset, joiden tunnusmerkistössä on jo otettu huomioon kyseinen rasistinen tms. vaikutin. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi joukkotuhontarikokset, rikokset ihmisyyttä vastaan, kidutus, kiihottamisrikos ja syrjintärikokset.

On myös jossain määrin tulkinnanvaraista, voidaanko kyseistä koventamisperustetta soveltaa silloin, kun kyseinen motiivi ei ole rikoksen ainoana syynä. Koventamisperusteen käyttäminen ei ole perusteltua, jos rikoksen tekemiseen on ollut vaikuttamassa rasistista vaikutinta voimakkaammin jokin muu motiivi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lainkohdassa tarkoitettu vaikutin olisi koventamisperuste ainoastaan sillä edellytyksellä, että se on rikoksen pääasiallinen motiivi. Jos rikoksella on useita vaikuttimia, rasistista motiivia voitaisiin pitää rikoksen pääasiallisena vaikuttimena silloin, kun se on rikoksen alkusyynä tai muita motiiveja keskeisempi syy rikoksen tekemiseen. Terroristisessakin rikoksessa voi rikoksen pääasiallisena motiivina olla esimerkiksi rikoksen kohteena olevan henkilön tai ryhmän rotu. Silloinkin, kun rasistinen motiivi ei ole rikoksen pääasiallinen motiivi, voidaan kyseinen motiivi ottaa kuitenkin huomioon rangaistuksen mittaamisessa. Esimerkiksi syrjintärikokset suojaavat laajasti kaikkia vähemmistöjä ja syrjinnän motiivit voivat vaihdella. Tämän vuoksi on luontevaa, että teon rasistiset vaikuttimet voidaan ottaa huomioon mitattaessa rangaistusta syrjintärikoksissa silloinkin, kun syrjinnän pääasiallisena syynä on jokin muu kuin rasistinen peruste.

Rasistisiin perusteisiin luetaan lisäpöytäkirjassa ja puitepäätöksessä ihonväri ja syntyperä. Niitä ei sen sijaan mainita rangaistuksen koventamisperustetta koskevassa säännöksessä. Ihonvärin on katsottu sisältyvän rotuun ja etnisen alkuperään, eikä sitä sen vuoksi ehdoteta mainittavaksi erikseen. Sen sijaan syntyperään ei ole otettu erikseen kantaa säännöksen voimaan saattamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä. Lisäpöytäkirjassa ja puitepäätöksessä syntyperällä viitataan pääosin henkilöihin tai henkilöryhmiin, jotka polveutuvat henkilöistä, jotka voitaisiin tunnistaa tietyistä piirteistä (kuten rotu tai ihonväri), vaikka kaikkia näitä piirteitä ei välttämättä enää ole olemassa. Tällaiset henkilöryhmät voivat siitä huolimatta joutua vihan tai väkivallan kohteeksi syntyperänsä vuoksi. Vaikka rasistista yms. vaikutinta koskeva koventamisperuste nykyisinkin soveltunee syntyperän perusteella määräytyvään kansanryhmään, esityksessä ehdotetaan, että laissa selvyyden vuoksi mainittaisiin erikseen myös syntyperä. Myös kiihottamisrikoksen tunnusmerkistöön ehdotetaan lisättäväksi syntyperä.

Rasistisiin perusteisiin voidaan lukea tai rinnastaa sekä lisäpöytäkirjassa että puitepäätöksessä uskonto ainakin silloin, kun uskonto on verukkeena jollekin varsinaiselle rasistiselle vaikuttimelle. Uskontoa ei rikoslaissa mainita nimenomaisesti koventamisperusteena, joskin koventamissäännöksen on katsottu soveltuvan, jos teko kohdistetaan henkilöön tämän tunnustaman uskonnon vuoksi (HE 44/2002 vp, s. 193/I). Uskonto on nimenomaisesti mainittu kiihottamisrikoksessa. Koventamisperustetta koskevan pykälän 4 kohdan selventämiseksi ja sen yhdenmukaistamiseksi kiihottamisrikoksen kanssa, uskonto ehdotetaan mainittavaksi myös koventamisperusteena.

Koventamisperusteena voi siten kiistatta olla myös muu kuin varsinainen rasistinen vaikutin. On kuitenkin tulkinnanvaraista, missä laajuudessa voimassa oleva lainkohta soveltuu muihin perusteisiin kuten ideologisiin perusteisiin. Uskonto jäisi tarpeettoman korostettuun asemaan muiden ideologioiden ja elämänkatsomusten joukossa, jos siihen ei rinnastettaisi elämänkatsomusta. Säännöksen selkeyttämiseksi ehdotetaan, että uskonnon rinnalla mainittaisiin myös elämänkatsomus. Tällöin esimerkiksi ateistisetkin ryhmät saataisiin riidattomasti vastaavan suojan piiriin. Myös kiihottamiseen kansanryhmää vastaan ehdotetaan samaa lisäystä.

Koventamisperusteen säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan säännöstä voitaisiin soveltaa myös rikoksiin, joiden perustana on viha seksuaalisia vähemmistöjä kohtaan (HE 44/2002 vp, s. 193/I). Käytän-

nössä on kuitenkin epäselvää, missä laajuudessa koventamisperustetta voitaisiin soveltaa sukupuolisiin vähemmistöihin kuten homo- tai biseksuaalisesti suuntautuneihin. Sama tulkinnanvaraisuus koskee vammaisia, jotka ovat myös suojaa tarvitseva vähemmistöryhmä. Lainkohdan selventämiseksi ehdotetaan, että siinä vaikuttimina mainittaisiin myös sukupuolinen suuntautuneisuus ja vammaisuus. Samoja lisäyksiä ehdotetaan myös kiihottamiseen kansanryhmää vastaan.

Säännökseen ehdotetaan kuitenkin rinnastuslauseketta "muu sellainen peruste", jolla korvattaisiin nykyinen ilmaisu "muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluva henkilö" Säännös soveltuisi siten edelleen muihinkin vastaaviin vaikuttimiin ja suojaa tarvitseviin vähemmistöryhmiin. Säännös voisi kuitenkin edelleen poikkeuksellisesti soveltua myös enemmistöryhmää kuuluvaan henkilöön, jos rikos on tehty jostakin lainkohdassa tarkoitetuista vaikuttimista (HE 44/2002 vp, s. 192/II).

11 luku Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

10 §. *Kiihottaminen kansanryhmää vastaan.* Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaa 11 luvun 10 § :ää ehdotetaan muutettavaksi. Muutokset koskisivat rikoksen tekotapaa ja suojelun kohteena olevan ryhmän määrittelyn perustetta. Muutokset ovat luonteeltaan nykyistä pykälää täsmentäviä, mutta ne saattavat merkitä joiltakin osin myös pykälän soveltamisalan vähäistä laajennusta. Muutoksilla varmistettaisiin, että kiihottamisrikos täyttää lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimukset. Samalla kiihottamisrikosta täsmennettäisiin tavalla, joka varmistaisi sen sovellettavuutta ei pelkästään rasistista motiivia edellyttävänä, vaan laajemmin ns. viharikoksia koskevana säännöksenä.

Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa määriteltäisiin sananvapauden huomioon ottaminen eräissä toiminnoissa. Muutoksella vahvistettaisiin nykyinen tulkinta ja käytäntö perustuslain suojaaman sananvapauden sovittamisesta yhteen eräillä aloilla.

Rikoslain 11 luvun 10 §:n tunnusmerkistö koskee aineiston ”levittämistä”. Säännöstä on käytännössä katsottu voitavan soveltaa myös aineiston saataville asettamiseen. Tulkinnasta ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa ehdotonta varmuutta. Tällä kysymyksellä on merkitystä, koska aineiston levittäminen esimerkiksi hyperlinkkien avulla on tavanomaista tietojärjestelmien käyttöä.

Pykälän selventämiseksi ehdotetaan, että tekotapana mainittaisiin levittämisen ohella myös ”asettaminen yleisön saataville”. Ilmaisulla tarkoitetaan muun muassa aineiston yleisön saataville toimittamista ”on line”. Lauseke kattaa siten paitsi aineiston saattamisen esimerkiksi internetin keskustelupalstalle tai muulle sivustolle myös hyperlinkkien perustamisen ja kokoamisen, jotta kyseinen aineisto olisi helpommin toisten saatavilla. Tekijänvastuuseen voivat siten joutua tekstin kirjoittajan ja hänen kirjoituksensa yleisön saataville asettaneen lisäksi myös joku muu henkilö.

Muutos varmistaisi sen, että kiihottamisrikos soveltuisi sekä rasistisen kirjoituksen asettamiseen internetiin yleisön saataville että myös internet -sivun linkittämiseen sellaiselle sivustolle, jossa on rasistista kirjoitusta. Muutoksella varmistettaisiin, että pykälä kattaa lisäpöytäkirjan 3 artiklassa tarkoitetun aineiston ”muun toimittamisen yleisön saataville”. Lisäpöytäkirjan perustelujen mukaan ilmaisu kattaa myös hyperlinkkien perustamisen.

Vastaavalla tavoin perusteltiin linkittämisen sisältymistä ilmaisuun ”asettaa saataville” rikoslain 34 luvun 9 a §:n 2 kohdan säätämisen yhteydessä (HE 153/2006 vp, s. 55). Viimeksi mainittu lainmuutos perustui yleissopimukseen.

Kiihottamisrikos edellyttää tahallisuutta. Jotta linkittäminen olisi rangaistavaa, tekijän olisi teon hetkellä oltava selvillä siitä, että niillä sivuilla, joihin yhteys avataan, on rasistista kiihottamista sisältävää aineistoa.

Yleisöllä tarkoitetaan saataville toimittamisen yhteydessä samaa kuin yleisöllä voimassa olevassa laissa aineiston levittämisen yhteydessä. On selvää, että yksityinen viestintä suppean muutaman henkilön käsittävän tuttavapiirin keskuudessa jää säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Toisaalta säännös ei kuitenkaan rajoitu sellaiseen levittämiseen, jossa aineisto on kenen tahansa ulottuvilla.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että ainakin silloin, kun on kysymys suurehkosta jäsenten piiristä, myös viestin jakaminen määrättyyn yhdistykseen kuuluville henkilöille voi olla kiihottamisrikoksessa tarkoitettua levittämistä yleisön keskuuteen tai saattamista yleisön saataville. Viime kädessä on tapaus tapaukselta arvioitava, milloin on kysymyksessä kiihottamisrikoksessa tarkoitettu levittäminen yleisön keskuuteen tai saattaminen yleisön saataville.

Voimassa olevassa laissa kuvataan levitettävä aineisto ilmaisulla "lausuntoja ja muita tiedonantoja". Ilmaisun on katsottu sisältävän myös esimerkiksi rasistisen pilakuvan tai kyltin. Lisäpöytäkirjan 2 artiklan rasistista ja muukalaisvihamielistä aineistoa koskevassa määritelmässä mainitaan kirjoitetun aineiston ohella erikseen kuva. Myös puitepäätöksen 1 kohdan b alakohdassa mainitaan rinnakkain kirjoitus, kuva ja muu aineisto. Rikoslain ilmaisun selventämiseksi ehdotetaan, että kuva mainittaisiin pykälässä nimenomaisesti lausuntojen ohella. Ilmaisu "lausuntoja, kuvia tai muita tiedonantoja" soveltuisi nykyistä perustellummin kaikenlaisiin kuviin kuten esimerkiksi valokuviin, piirroksiin, symboleihin, elokuviin ja musiikkivideoihin.

Rikoksen suojan kohteena mainitaan voimassaolevassa pykälässä kansallinen, etninen, rodullinen tai uskonnollinen ryhmä. Lisäksi pykälä soveltuu myös niihin rinnastettavaan muuhun kansanryhmään. Alun alkaen on tarkoitettu, että pykälä soveltuu myös ihonvärin perusteella määräytyvään ryhmään, vaikkei ihonväriä mainita säännöksessä erikseen (HE 241/1973 vp s. 13). Lisäpöytäkirjassa ja puitepäätöksessä mainitaan lisäksi syntyperä. Syntyperällä viitataan näissä asiakirjoissa pääosin henkilöihin tai henkilöryhmiin, jotka polveutuvat henkilöistä, jotka voitaisiin tunnistaa tietyistä piirteistä (kuten rotu tai ihonväri), vaikka kaikkia näitä piirteitä ei välttämättä enää ole olemassa. Tällaiset henkilöryhmät voivat siitä huolimatta joutua vihan tai väkivallan kohteeksi syntyperänsä vuoksi. Vaikka kiihottamisrikos nykyisinkin soveltunee syntyperän perusteella määräytyvään kansanryhmään, esityksessä ehdotetaan, että laissa selvyyden vuoksi mainittaisiin erikseen myös syntyperä.

Uskonnon sisältyminen kiihottamisrikoksen kohteen kriteereihin ja kaikkia perusteita koskeva rinnastuslauseke osoittavat, että kiihottamisrikos soveltuu varsinaisten rasististen perusteiden ohella myös eräisiin muihin perusteisiin, jotka voidaan lukea laajemmin viharikosperusteisiin, kuten esimerkiksi ainakin osaan sukupuolista suuntautuneisuutta ja elämänkatsomukseen. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että säännöksen suojelukohteena voivat olla myös yhteiskunnallisen tai poliittisen näkemyksen perusteella täsmällisesti määräytyvät ryhmät. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate asettaa kuitenkin rajoja sille, miten pitkälle nykyistä tunnusmerkistöä voidaan tulkinnallisesti ulottaa. Tämän vuoksi on perusteltua täsmentää lakia niin, että ainakin sellaiset vähemmistöryhmät, jotka käytännössä tarvitsevat säännöksen suojaa, mainitaan nimenomaisesti suojelun kohteena.

Uskonto jäisi tarpeettoman korostettuun erityisasemaan muiden ideologioiden joukossa, jos siihen ei selkeästi rinnasteta elämänkatsomusta tai muuta vastaavaa ideologiaa, jolloin esimerkiksi ateistisetkin ryhmät saataisiin riidattomasti vastaavan suojan piiriin. Pykälää ehdotetaan selvennettäväksi siten, että säännöksen suoja ulottuisi nimenomaisesti myös elämänkatsomuksen perusteella määräytyvään kansanryhmään.

On ollut epäselvyyttä siitä, missä laajuudessa kiihottamissäännöksellä voidaan suojata sukupuolista erilaisuutta kuten homo- tai biseksuaalisesti suuntautuneita. Etenkin ulkomaisia esimerkkejä on siitä, että viharikoksia kohdistetaan näihin ryhmiin ja siksi näitä ryhmiä voidaan pitää suojelun tarpeessa olevina ryhminä. Johdonmukaisuussyyt edellyttävät, että säännöstä tulisi voida soveltaa ei ainoastaan osaan, vaan kaikkiin sukupuolisen suuntautuneisuuden perusteella määräytyviin kansanryhmiin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että sukupuolinen suuntautuneisuus mainittaisiin nimenomaisesti kiihottamissäännöksessä. Tämä korostaisi nykyistä selvemmin sitä, että kiihottamispykälä antaa laajalti suojaa viharikoksia vastaan. Vastaavia tarkennuksia ehdotetaan myös rangaistuksen koventamisperusteisiin.

Kiihottamisrikoksen soveltuvuus vammaisuuteen perustuvaan ihmisryhmään on myös epäselvä. On kuitenkin selvää, että myös

vammaisuuteen perustuva ihmisryhmä on säännöksessä tarkoitetun suojan tarpeessa. On olemassa ulkomaisia esimerkkejä siitä, että vihakampanjaa käydään myös tämänkaltaisia ryhmiä vastaan. Joidenkin ääriryhmien mielipiteisiin kuuluu, että vammaiset ovat alempiarvoisia ihmisinä. Tällaiset ajatukset ovat lähellä niitä ajatuksia, joiden mukaan tietyt etniset ihmisryhmät ovat toisia alempiarvoisia. Johdonmukaisuussyistä ja koska vammaiset ovat suojan tarpeessa, ehdotetaan, että vammaisuus lisätään pykälässä nimenomaisesti mainituksi perusteeksi. Vuoden 2010 alusta tuli voimaan rikoslain muutos, jossa vammaisuus lisättiin rikoslain syrjintäperusteisiin (885/2009). Samanaikaisesti tuli voimaan rikoslain muutos (990/2009), jolla rikoslakiin lisättiin kidutus. Kidutusta voidaan soveltaa muun muassa silloin, kun kiduttamiseen ryhdytään syrjintään perustuvasta motiivista. Kidutuksessa syrjintäperusteina mainitaan muun muassa vammaisuus. Vammaisuuden nimenomaista mainitsemista kiihottamisrikoksessa puoltaa siten myös tarve yhdenmukaisuuteen muun lainsäädännön kanssa.

Pykälään jäisi edelleen lauseke, jossa pykälän suojan piiriin siinä nimenomaan mainittujen perusteiden lisäksi kuuluu myös niihin rinnastettavat kansanryhmät. Arvioitaessa, mitkä ihmisryhmät voivat olla rinnastettavia säännöksessä nimenomaisesti mainittujen kanssa, voidaan huomiota kiinnittää siihen, millainen on ryhmän yhteiskunnallinen asema. Varsinkin se, että ryhmä on suojan tarpeessa, voi olla perusteltu syy katsoa ryhmä säännöksessä mainittuihin ryhmiin rinnastettavaksi.

Soveltamisalan selkeyttämistä koskevat ehdotukset eivät muuta säännöksen soveltamista koskevia yleisiä periaatteita. Siten esimerkiksi soveltamisala ei rajoitu lausumiin, joita valtaväestöön kuuluva kohdistaa tiettyyn muuhun kansanryhmään, vaan se koskee myös esimerkiksi tilannetta, jossa tiettyyn etniseen ryhmään kuuluva kiihottaa vihaan muuta etnistä ryhmää vastaan. Tyypillinen rangaistava menettely olisi sellaisten lausumien, kuvien ja tiedonantojen levittäminen, joissa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaa tai syrjintää pidetään hyväksyttävänä tai toivottavana tai ihmisiä verrataan eläimiin, loisiin jne. tai yleistäen väitetään heitä rikollisiksi tai esitetään alempiarvoisiksi jne.

Toisaalta mikä tahansa pykälässä tarkoitettua kansanryhmää väheksyvä julkinen lausuma ei välttämättä ole kiihottamisrikoksena rangaistava. Rangaistavuuden edellytyksenä kiihottamisrikoksessa on, että levitettävässä lausunnossa, kuvassa tai muussa tiedonannossa uhataan panetellaan tai solvataan pykälässä tarkoitettua ryhmää. Ollakseen rangaistavaa kiihottamisen kansanryhmää vastaan on oltava tahallista. Rikos edellyttää ns. olosuhdetahallisuutta, mutta ei tarkoitustahallisuutta. Tämä ilmenee paitsi lain sanamuodosta myös säännöksen säätämishistoriasta. Myös oikeuskäytännössä säännöksen on yleensä ymmärretty edellyttävän olosuhdetahallisuutta (ks. esim. Vaasan hovioikeuden tuomio 13.11.1990 nro 2038 dnro R 90/322). Tämän mukaan teon vaatimaan tahallisuuteen riittää tekijän tietoisuus siitä, että hänen levittämänsä lausuma uhkaa, panettelee tai solvaa säännöksessä tarkoitettua kansanryhmää. Kiihottamisrikos sisällytettiin alun perin lainsäädäntöömme vuonna 1970. Säännöstä ehdotettiin vuonna 1993 muutettavaksi siten, että rikos edellyttäisi nimenomaista tarkoitusta. Lakivaliokunta torjui kuitenkin säännöksen soveltamisalan rajoittamisen. Valiokunta poisti ehdotetut sanat "aiheuttaakseen ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää, ja teko on omiaan aiheuttamaan sanotunlaisen seurauksen" (LaVM 22/1994 vp). Teko ei kuitenkaan ole tahallinen, jos tekijä ei ole selvillä kaikkien niiden seikkojen käsilläolosta, joita rikoksen tunnusmerkistön toteuttaminen edellyttää, tai jos hän erehtyy sellaisesta seikasta (RL 4:1).

Uusienkin soveltamisperusteiden soveltamisessa ja rangaistavuuden rajaamisessa on tärkeää ottaa huomioon säännöksen suhde perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen suojaamaan sananvapauteen. Sanavapauden rajoittaminen on sallittua vain, jos se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä. Niinpä esimerkiksi maahanmuuttokriittisten mielipiteiden levittäminen ei ole kiihottamista kansanryhmää vastaan, vaan sananvapauden käyttämistä. Harjoitettua maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikkaa täytyy saada arvostella ankarastikin etenkin silloin, kun se kohdistetaan maahanmuutosta

päättäviin tahoihin tai viranomaisiin tai että siinä tuodaan esiin näkemyksiä maahanmuuton yhteiskunnallisista seurauksista. Sananvapauteen kuuluvan arvosteluoikeuden käyttämiseen ei kuitenkaan sisälly oikeutta kansanryhmien uhkaamiseen, solvaamiseen tai panetteluun. Koska sananvapauden käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, sen käyttö voidaan EIS 10 artiklan mukaan ”asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen ja rajoitusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.”

Kiihottamisrikoksen tunnusmerkistön täyttävät lausumat ovat niin haitallisia kohteilleen ja niin ristiriidassa yhdenvertaisuuden vaatimusten kanssa, että niiden rajoittaminen on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. Tulkinta on sopusoinnussa EIT:n ratkaisujen kanssa. Kiihottamisrikossäännöksen tulkinnasta ei kuitenkaan vielä ole korkeimman oikeuden ratkaisuja.

Arvioitaessa yksittäistapauksessa, onko kysymys rangaistavasta kiihottamisesta kansanryhmää vastaan vai sallitusta sananvapauden käyttämisestä on huomiota kiinnitettävä ennen kaikkea lausumien sisältöön (mukaan lukien se, onko kysymys faktaväitteestä vai arvosteluväitteestä) ja siihen, missä tarkoituksessa lausumia levitetään. Lisäksi huomiota on syytä kiinnittää myös siihen, mille taholle lausumat on tarkoitettu, missä asiayhteydessä lausumat on levitetty ja missä ominaisuudessa lausuja toimii. Rasististen uhkausten, solvausten ja panetteluiden tahallista levittämistä ei tee rankaisemattomaksi tekosyy tai poliittinen päämäärä. Niinpä esimerkiksi tarkoitus houkutella äänestäjiä vaalikampanjan aikana rasistisilla mainoksilla ei poista teon rangaistavuutta. Viime kädessä tuomioistuin ratkaisee, onko yksittäistapauksessa kysymys sallitusta sananvapauden käytöstä vai rangaistavasta tiedonannon levittämisestä yleisön keskuuteen tai asettamisesta yleisön saataville.

2 mom. Uudessa 2 momentissa ehdotetaan nimenomaisesti vahvistettavaksi sananvapauden merkitys kiihottamisrikoksen tulkinnassa ja soveltamiskäytännössä. Momentista ilmenee sananvapauden rajoittava merkitys kiihottamisrikoksen soveltamisessa eräillä elämänalueilla. Näitä alueita ovat tiede, taide sekä ajankohtaisten tai historiallisten tapahtumien selostaminen. Ehdotuksen mukaan kiihottamisena kansanryhmää vastaan ei pidettäisi sitä, mitä näillä aloilla on pidettävä hyväksyttävänä. Hyväksyttävyyttä on arvioitava kullakin osa-alueella erikseen ja otettava samalla huomioon ne olosuhteet, joissa rasistiseksi epäilty lausunto esitetään. Lähtökohtaisesti sitä, mitä on pidettävä tarpeellisena yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi, voidaan pitää perustellummin hyväksyttävänä kuin yhteiskunnalliselta merkitykseltään vähäpätöisen asian yhteydessä esitettyä. Sananvapauden ydinalueeseen kuuluvan poliittisen ja yhteiskunnallisen keskustelun yhteydessä rajoituksiin on suhtauduttava tiukemmin kuin esimerkiksi mainoksen tai yksittäisen internet –kirjoituksen yhteydessä.

Esimerkiksi toimittaja voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen kiihottamisrikoksesta, jos hän on osallistunut rasistisen aineiston levittämiseen. Toimittajien saattaminen vastuuseen esimerkiksi muiden antamista haastattelulausunnosta voi kuitenkin vaarantaa sananvapauden käyttämistä ja estää keskustelua yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista. EIT on mm. Jersild-tapauksessa katsonut, että toimittajan rankaisemiseen nuorten suorassa uutislähetyksessä esittämistä rasistisista lausunnoista täytyy olla erittäin painavia syitä. Myös tieteen ja taiteen vapaus ovat tärkeitä perusoikeuksia, joiden yhteydessä on pyrittävä löytämään oikea tasapaino ilmaisuvapauden ja rangaistavan kiihottamisrikoksen kanssa.

Kiihottamisrikoksen tulkinta perustuslain ja EIS:n sananvapautta suojaavien säännösten mukaisesti on mahdollista voimassa olevan säännöksen puitteissa. Voidaan pitää kuitenkin epäkohtana sitä, että kiihottamisrikoksessa ei ole sananvapauden käyttöä eräillä keskeisimmillä elämänalueilla nimenomaisesti turvaavia rajoitussäännöksiä, jollaisia

esimerkiksi on sisällytetty kunnianloukkaukseen ja yksityiselämää suojaavan tiedon levittämiseen.

Rasististen lausumien levittämisen kriminalisoimisessa on kysymys Suomen perustuslaissa sekä kansainvälisissä sopimuksissa turvattujen sananvapauden sekä tieteen ja taiteen vapauden käyttöön puuttuvista nimenomaisista kielloista, joilla oikeusjärjestys antaa suojaa muille perusoikeuksille. Rasismilla ja muukalaisvihalla rikotaan välittömästi vapauden, yhdenvertaisuuden, kansanvallan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion periaatteita. Uuteen 2 momenttiin sijoitettavalla määrittelyllä vahvistettaisiin perustuslain 12 §:n sananvapauden suojan ja 16 §:n 3 momentin turvaaman tieteen ja taiteen vapauden suojan suhde kiihottamisrikokseen ja sen suojaamiin perus- ja ihmisoikeusiin. Myös EIT:n soveltamiskäytännössä mainituilla osa-alueilla on sananvapaudella korostunut merkitys.

Tavoitteena on pykälässä nimenomaisesti osoittaa, miten rangaistussäännöksen soveltamisalaa tulee sovittaa yhteen sananvapauden vaatimusten kanssa tietyillä alueilla. Samaa rajanvetoa on jo nykyisen lain voimassaoloaikana täytynyt tehdä sovellettaessa kiihottamissäännöstä konkreettisissa tapauksissa. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole muuttaa kysymyksessä olevan rangaistussäännöksen soveltamisalaa, vaan ohjata sitä eri intressien punnintaa, jota tuomioistuimet viimekädessä joutuvat tekemään yksittäisissä soveltamistilanteissa.

Lisäyksen tarkoituksena on mahdollistaa voimakkaidenkin näkemysten esittäminen tieteessä, taiteessa ja esimerkiksi poliittisessa joukkoviestinnässä.

Tieteen tehtävä yhteiskunnassa on tuottaa uutta tietoa, joka voi olla sellaista, että se täyttää joiltain osin rikoksen tunnusmerkistön. Tällaisen tieteellisen tiedon tuottaminen voi kuitenkin olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa, kunhan tiedettä tehdään aidosti tieteellisin menetelmin ja tutkimuksen lopputulos on tieteen omien kriteerien perusteella hyväksyttävää. Sellaista tutkimustulosta, joka selkeästi on tehty vastoin sitä, mitä tieteessä pidetään oikeana tapana tehdä tiedettä ja, joka tehdään tietoisena siitä, että esitetyn sisältö on tunnusmerkistön täyttävää, aineistoa ei voida pitää sellaisena tieteenä, jota peruslailla pyritään suojaamaan.

Taiteessa voidaan tuottaa hyvin kyseenalaista ja jopa loukkaavaa materiaalia. Tällaisen taiteen tulee lähteä taiteen omista lähtökohdista ja tuoda esiin selkeästi seikat, jotka puoltavat tällaisen taiteen asettamista tai levittämistä. Sellaisen taiteen levittäminen, jota ei voida pitää tehtynä aidosti taiteellisista lähtökohdista ja joka tehdään tietoisena siitä, että esitetyn sisältö on tunnusmerkistön mukainen, ei voida pitää perustuslain suojaamana taiteen vapautena. Niihin rinnastettavalla julkisella toiminnalla halutaan varmistaa se, ettei taiteella ja tieteellä tarkoiteta tässä ainoastaan taiteilijaksi tunnustetun henkilön teoksia tai tieteen tekemistä ainoastaan yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa. Määritelmiä tulisi tulkita avoimesti ja yhteydestä riippumatta.

Tiedettä tai taidetta ei voi käyttää verukkeena sellaisen aineiston tahalliselle levittämiselle, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan kansanryhmää. Viimekädessä ratkaisut on kuitenkin tehtävä yksittäistapauksittain. Kiihottamisrikoksen ja taiteilijan ilmaisuvapauden välisestä suhteesta ei tiettävästi ole oikeuskäytäntöä.

Sen sijaan Helsingin hovioikeus on ottanut kantaa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisrikoksen ja taiteilijan sanavapauden väliseen suhteeseen tuoreessa tuomiossaan (Nro 533/6.3.2009), johon korkein oikeus ei myöntänyt muutoksenhakulupaa. Tapauksessa taiteilija oli asettanut internetistä hakemiaan lapsipornograafisia kuvia näyttelyssään esille, tietoisena niiden hallussapidon ja levittämisen rangaistavuudesta, tarkoituksin puuttua internetissä esiintyvään rikolliseen toimintaan. Hovioikeus pysytti muuttamattomana käräjäoikeuden ratkaisun, jonka mukaan taiteilija oli syyllistynyt mm. sukupuolisuutta loukkaavan kuvan levittämiseen. Helsingin hovioikeus katsoi, että lasten yksityisyyden suoja on keskeinen oikeushyvä, joka täytyi tässä tapauksessa asettaa suojattavana oikeushyvänä ilmaisun- ja sananvapauden edelle. Tässä tapauksessa taiteilijan tarkoituksena ei hänen oman kertomuksensa mukaan ollut levittää rikollista aineistoa, vaan päin vastoin ehkäistä tällaisen aineiston levittämistä. Siitä huolimatta tietoisuus ai-

neiston rikollisesta sisällöstä riitti tuomion perustaksi.

Kiihottamista koskeva rangaistussäännös ei saa rajoittaa normaalia tiedonvälitystä tai yhteiskunnallista keskustelua historiallisista tapahtumista. Näistä asioista täytyy saada olla eri mieltä ja esimerkiksi uusi tutkimustieto saattaa hyvinkin antaa perustellun aiheen uusien käsitysten esittämiseen tällaisten tapahtumien merkityksestä ja tulkinnasta.

Demokraattisen yhteiskunnan tärkeimpiä tukipilareita on vapaa joukkoviestintä, jossa vastuulliset journalistit käsittelevät tärkeitä ja vaikeitakin yhteiskunnallisia asioita. Näistä asioista raportoiminen, niiden analysointi ja kantaaottaminen voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön, mutta tämä on myös välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa (ks. EIT:n Jersild-tapaus). Sellainen toiminta joukkoviestinnässä, joka ei lähde journalistisista lähtökohdista ja joka tehdään tietoisena siitä, että selkeästi tunnusmerkistön mukainen toiminta ei nauti sananvapauden suojaa. Ilmaisulla "selostamiseksi" korostetaan, että sallittua on nimenomaan tapahtumien selostamiseksi välttämättä tarpeellinen rasistisen toiminnan kuvaaminen.

10 a §. *Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan.* Esityksessä ehdotetaan muodostettavaksi vakavia kiihottamisrikoksia varten erityinen törkeä tunnusmerkistö, jonka rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Rangaistusasteikko vastaisi rikoslain kokonaisuudistuksessa määriteltyä törkeän rikoksen asteikkoa silloin, kun perusrikoksen asteikko on enintään sakkoa tai kaksi vuotta vankeutta.

Ehdotuksen taustalla ovat ensinnäkin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen ja puitepäätöksen 3 artiklan vaatimukset seuraamusten riittävästä tehokkuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Toiseksi asia liittyy kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön vaatimuksiin. Perussäännön 25 artiklan 3 kappaleen e kohdassa julkinen yllytys joukkotuhontaan on määritelty rangaistavaksi, vaikkei se johtaisikaan yllytyksen mukaisiin tekoihin. Käsitellessään rikoslainsäädännön muuttamista Rooman perussäännön mukaiseksi koskevaa hallituksen esitystä (HE 55/2007 vp) lakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että tuolloin valmistumassa oleva puitepäätös sisältää kriminalisointivelvoitteet julkisen yllytyksen lisäksi mm. joukkotuhonnan julkisesta puolustelusta, kieltämisestä ja vakavasta vähättelystä. Valiokunta piti perusteltuna, että valmisteltaessa mainitun puitepäätöksen kansallista täytäntöönpanoa arvioidaan, onko julkinen yllytys joukkotuhontaan säädetty Suomessa asianmukaisesti rangaistavaksi myös sovellettavien rangaistusasteikkojen osalta (LaVM 1/2008 vp, s. 2-3).

Esityksessä katsotaan, että vakavimpia rasistisesta motiivista tehtyjä rikoksia varten on tarpeen säätää erityinen törkeitä tekomuotoja koskeva tunnusmerkistö. Tämän vuoksi esitykseen sisältyy ehdotus törkeäksi kiihottamiseksi kansanryhmää vastaan. Rikoslain säännökset olisivat tämän jälkeen nykyistä paremmin sopusoinnussa Rooman perussäännön kanssa ja täyttäisivät selkeästi myös lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimukset.

Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan tulisi sovellettavaksi, jos jokin pykälässä mainituista kolmesta perusteesta olisi käsillä. Lisäksi rikoksen tulisi olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Rikos voi olla törkeä ensinnäkin (1), jos kiihottamisessa kansanryhmää vastaan kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai sen valmisteluun, rikokseen ihmisyyttä vastaan, törkeään rikokseen ihmisyyttä vastaan, sotarikokseen, törkeään sotarikokseen, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon.

Kyseiset rikokset ovat kaikkein vakavimpia rikoslain 11 luvun kansainvälisiä rikoksia tai kaikkein vakavimpia henkeen kohdistuvia rikoksia. Niistä on säädetty ankarimpana rangaistuksen elinkautinen vankeusrangaistus. Lainkohta ei rajoitu koskemaan ainoastaan kansallissosialismin aikana tehtyä juutalaisiin ja eräisiin muihin kansanryhmiin kohdistettua joukkotuhontaa, vaan voi koskea myös muita tämän kaltaisia vakavia ihmisoikeusrikoksia.

Kiihottamisrikos toteutuu jo sillä, että määrättyä kansanryhmää loukkaavaa tai uhkaavaa aineistoa levitetään yleisön keskuuteen. On selvää, että kiihottamisrikoksessa levitettävän aineiston uhkaavuus -edellytys täyttyy, jos tekijän levittämässä aineistossa yllyte-

tään, kehotetaan tai houkutellaan erittäin vakaviin rikoksiin kansanryhmää vastaan. Kiihottamisrikos voisi ehdotuksen mukaan olla törkeä, jos siinä kehotetaan tai houkutellaan mainittuihin erittäin vakaviin kansainvälisiin tai muihin rikoksiin. Tekijän tarkoituksena ei tarvitse olla kehottaminen tai houkuttelu vakaviin rikoksiin, vaan riittää, että tekijä on tietoinen siitä, että hänen levittämänsä aineisto sisältää kehottamista tai houkuttelua joukkotuhohontaan tai sen valmisteluun, rikoksiin ihmisyyttä vastaan tai vakaviin sotarikoksiin, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon. Kehottamisen tai houkuttelun ei edellytetä tapahtuvan niissä sodan, aseellisen selkkauksen tai siviiliväestöön kohdistuvan laajamittaisen hyökkäyksen tms. oloissa, vaikka on selvää, että juuri tällaisissa oloissa julkinen kehottaminen tai houkuttelu on erityisen vaarallista. Noissa oloissa myös 3 kvalifiontiperusteessa tarkoitettu konkreettinen vaara yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle yleensä syntyy. Myös rauhallisemmissa oloissa julkista kehottamista näin vakaviin rikoksiin on arvosteltava tavallista ankarammin.

Koska kiihottamisrikoksen yleisten edellytysten on oltava olemassa, jotta törkeää tekomuotoa voitaisiin soveltaa, kehottaminen tai houkuttelu rikoksiin ihmisyyttä vastaan tai sotarikoksiin voi tulla sovellettavaksi törkeänä kiihottamisena kansanryhmää vastaan vain, jos kyseisten vakavien rikosten uhka kohdistetaan määrättyyn 10 §:ssä tarkoitettuun kansanryhmään. Samaa on sanottava murhan ja terroristisessa tarkoituksessa tehdyn tapon osalta: Näidenkin rikosten uhan on kohdistuttava määrättyyn kansanryhmään. Ensimmäisen kvalifiontiperusteen soveltaminen ei edellytä, että kehottamisesta tai houkuttelemisesta aiheutuisi vaara, että sellainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään.

Toinen kvalifiontiperuste (2) tulee kysymykseen, jos rikoksentekijän tarkoituksena on muulla kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla aiheuttaa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta.

Kiihottamisessa kansanryhmää vastaan rangaistavuuteen riittää, että tekijä on tietoinen siitä, että hänen levittämänsä tiedonanto on sisällöltään kansanryhmää uhkaava tai loukkaava. Kiihottamisrikos ei siten edellytä tekijältään tarkoitusta uhata tai loukata. Törkeän tekomuodon toisessa kvalifiointiperusteessa edellytetään tekijältä tarkoitustahallisuutta. Tekijän nimenomainen tarkoitus aiheuttaa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta on paheksuttavampaa kuin pelkkä tekijän tietoisuus levittämänsä aineiston uhkaavuudesta tai loukkaavuudesta. Lakivaliokunta torjui vuonna 1994 ehdotuksen asettaa perusrikoksen rangaistavuuden edellytykseksi tarkoituksen aiheuttaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää. Esityksessä ehdotetaan, että tuolloin esitetyistä kriteereistä tarkoitettu väkivaltaisuus olisi rangaistuksen koventamisperuste. On toisaalta selvää, että myös nimenomainen tarkoitus aiheuttaa vihamielisyyttä tai syrjintää, voi aiheuttaa tietyissä oloissa konkreettisen vaaran yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle ja toteuttaa 3 kohdassa tarkoitetun kvalifiontiperusteen tai ainakin voidaan ottaa huomioon perusrikoksen rangaistusta mitattaessa.

Kolmas kvalifiontiperuste (3) tulisi sovellettavaksi, jos kiihottamisrikoksella selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta.

Tässä ankaroittamisperusteessa edellytetään konkreettista vaaraa. Ilmaisu on tarkoitettu tulkittavaksi samalla tavoin kuin vastaavaa ilmaisua on tulkittu julkisessa yllytyksessä rikokseen. Perustuslakivaliokunta on lausunut (23/1997 vp) sen suuntaisesti, että julkinen kehottaminen rikokseen edellyttäisi konkreettista vaarantamista. Ilmaisulla "selvästi" tarkoitetaan juuri vaaran konkreettisuutta. Lisäksi sillä tarkoitetaan myös vaarantamisen suuruutta: jos teosta aiheutuu vain vähäinen vaara yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, kvalifiointiperuste ei ole sovellettavissa.

Yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantamisen voi lähtökohtaisesti toteuttaa mikä tahansa 10 §:ssä tarkoitettu kansanryhmää uhkaava, loukkaava tai vaarantava teko. Käytännössä konkreettinen vaara yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle voi syntyä lähinnä levitettäessä riittävän vakavan uhan tai loukkauksen sisältävää aineistoa tietyissä oloissa.

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on erityisen vaarallista yhteiskunnallisen konfliktin tai aseellisen selkkauksen oloissa tai

sellaisen ollessa uhkana. Tällaisissa oloissa julkinen kiihotus, vaikka se ei sisältäisikään 1 kohdassa tarkoitettua kehotusta tai houkuttelua vakaviin kansainvälisiin rikoksiin, voi herkästi myötävaikuttaa konfliktin pahenemiseen tai lisätä vaaraa levottomuuksien käynnistymisestä. Konkreettinen vaara yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle voi syntyä silloin, jos kiihottamiseen ryhdytään esimerkiksi sellaisella paikkakunnalla, jossa on juuri tapahtunut hyökkäyksiä suojaa tarvitsevia ryhmiä kohtaan ja vaara eri ryhmittymien välisten väkivaltaisten yhteenottojen jatkumisesta on suuri. Pääsääntöisesti yleisellä järjestyksellä tai turvallisuudella tarkoitetaan järjestystä tai turvallisuutta Suomen alueella. Poikkeuksellisesti järjestys tai turvallisuus voi kuitenkin vaarantua toisessakin valtiossa lainkohdassa tarkoitetulla tavalla esimerkiksi silloin, jos rasistista kiihotusta sisältävää aineistoa levitetään internetin välityksellä globaalisti, ja vakava aseellinen selkkaus tai hyökkäystä siviiliväestöä vastaan on jossain toisessa valtiossa meneillään tai uhkaamassa ja tekijän levittämä aineisto koskee näitä tapahtumia.

Kolmas ankaroittamisperuste voisi tulla käytännössä sovellettavaksi myös esimerkiksi silloin, jos tekijän tarkoituksena on yllyttää, kehottaa tai houkutella muuhun kuin 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen eikä 2 kohta tule sovellettavaksi. Tarkoituksellinen yllytys, kehotus tai houkutus muihinkin kuin väkivaltarikoksiin vaarantaa yleistä järjestystä yleensä herkemmin kuin uhkaavien tai loukkaavien viestien levittäminen.

Ankaroittamisperuste voisi tulla kysymykseen silloinkin, jos kiihottamisessa kansanryhmää vastaan ei suoranaisesti yllytetä, kehoteta tai houkutella, vaan puolustellaan, kielletään tai vakavasti vähätellään joukkotuhontaa, rikosta ihmisyyttä vastaan, törkeää rikosta ihmisyyttä vastaan, sotarikosta tai törkeää sotarikosta siten, että syntyy konkreettinen vaara yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle. Tällaiset erittäin törkeiden kansainvälisten rikosten julkiset kieltämiset, vakavat vähättelyt yms. ovat rangaistavia jo nyt kiihottamisena kansanryhmää vastaan sillä edellytyksellä, että rikoksessa uhataan tai loukataan määrättyä kansanryhmää. Edellytyksenä julkisen kieltämisen yms. käytölle kvalifiointiperusteena on näin ollen myös se, että viestin sisällön on oltava tiettyä kansanryhmää uhkaava tai loukkaava. Yleensä tällaisissa kieltämisissä yms. onkin sovellettava kiihottamisrikosta tai tapauksesta riippuen pidettävä tekoa rankaisemattomana kiihottamissäännöksen 2 momentin mukaan. Kvalifiontiperuste voisi siten tulla vain tietyissä olosuhteissa sovellettavaksi mainittujen vakavien rikosten julkisen puolustelun, kieltämisen tai vakavan vähättelyn ollessa kysymyksessä, sillä 3 kohta edellyttää, että yleinen järjestys tai turvallisuus selvästi vaarantuu.

Arvioitaessa, onko teko myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, voidaan huomiota kiinnittää myös muun muassa siihen, onko toiminta ollut järjestäytynyttä ja ovatko lausunnot ja tiedonannot myös tosiasiallisesti saavuttaneet laajan levinneisyyden, kuinka laajaa tai suurta pelkoa teko on omiaan aiheuttamaan ja onko levitetyn aineiston sisältö erityisen loukkaavaa. Sananvapausnäkökohdat on luonnollisesti otettava huomioon myös arvioitaessa, onko tekoa pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Pykälän kvalifiointiperusteissa on korostunut lausunnon yms. erityinen uhkaavuus. Yleinen järjestys tai turvallisuus voi kuitenkin vaarantua tietyissä oloissa myös silloin, kun lausuma yms. on erityisen loukkaava. Lausuman erityinen loukkaavuus ja esimerkiksi tietojärjestelmän välityksellä toteutettu laaja levinneisyys voidaan joka tapauksessa ottaa huomioon arvioitaessa, onko tekoa kokonaisuutena pidettävä törkeänä.

Ehdotetulla uudella törkeällä kiihottamisella kansanryhmää vastaan on samat suojelukohteet kuin kiihottamisrikoksen perussäännökselläkin. Lisäksi uuden rangaistussäännöksen suojelukohteena on yleinen järjestys ja säännöksellä voidaan nähdä myös olevan rikoksia estävää merkitystä. Tällaiset perusteet ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen sallimia sananvapauden rajoitusperusteita ja niitä voidaan pitää hyväksyttävinä myös perustuslain 12 §:n kannalta. Suhteellisuusvaatimuksen kannalta on olennaista, että tämän säännöksen soveltaminen on kytketty joko houkutteluun tiettyihin erittäin vakaviin väkivaltarikoksiin tai nimenomaiseen pyrkimykseen aiheuttaa vä-

kivaltaisuutta taikka konkreettiseen vaarantamisedellytykseen yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantumisesta. Ehdotuksen mukaisesti rajatun säännöksen ei voitane katsoa olevan perustuslain 12 §:n vastaisella tavalla epäsuhteessa suojattavaan intressiin.

15 § *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeva uusi 15 §. Pykälän mukaan kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan ja syrjintään sovellettaisiin, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta on säädetty.

Ehdotukset perustuvat pääosin lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimuksiin. Ehdotus merkitsisi sitä, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulottuisi kiihottamisrikoksiin ja syrjintään silloinkin, kun rikokseen syyllistytään muustakin kuin rasistisista vaikuttimista. Esityksessä katsotaan, ettei ole tarkoituksenmukaista rajoittaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta vain tietyistä vaikuttimista tehtyihin kiihottamis- tai syrjintärikoksiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottaminen syrjintärikoksiin perustuu lähinnä lisäpöytäkirjan vaatimuksiin. Esityksessä on katsottu, että syrjintärikoksissa käytettävissä oleva hallinnollinen sanktio, yhdenvertaisuuslain 9 §:ssä tarkoitettu hyvitys, ei ole riittävän tehokas keino ehkäisemään oikeushenkilön piirissä tapahtuvaa syrjintää lisäpöytäkirjassa tarkoitetuilla tavalla. Ehdotusta puoltavat myös johdonmukaisuussyyt.

17 luku. Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §. *Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.* Pykälän viittausta 11 luvun kiihottamissäännökseen korjataan 8 § :stä 10 § :ään. Viittaus törkeään kiihottamisrikokseen ei ole tarpeen, koska törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan tulee pykälän soveltamisen piiriin enimmäisrangaistuksensa perusteella.

24 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan 17 luvun 24 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Momentin mukaan mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, sovelletaan myös 1 §:ssä tarkoitettuun julkiseen kehottamiseen silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen kohteena on 11 luvussa tarkoitettu syrjintä tai 47 luvussa tarkoitettu työsyrjintä tai kiskonnantapainen työsyrjintä, taikka silloin kun kehottamisen tai houkuttelemisen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste.

Muutosehdotukset perustuvat pääosin lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimuksiin oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamisesta rasistista vaikuttimista tehtyihin rikoksiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi julkiseen kehottamiseen rikokseen silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen kohteena ovat syrjintärikokset, vaikka syrjinnän peruste olisi jokin muu kyseissä rangaistussäännöksissä tarkoitettu vaikutin. Näissä rikoksissa, joissa tunnusmerkistö voi toteutua myös muista kuin rasistisista vaikuttimista, johdonmukaisuussyyt puoltavat oikeushenkilön rangaistusvastuuta kyseisiin rikoksiin riippumatta syrjintäperusteesta.

24 luku. Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

13 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Rikoslain 24 lukuun ehdotetaan lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeva uusi 13 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi kunnianloukkausrikokseen silloin, kun se on tehty rasistisesta tai muusta vihaan perustuvasta vaikuttimesta.

Ehdotuksen mukaan kunnianloukkaukseen ja törkeään kunnianloukkaukseen silloin, kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Vaikuttimet vastaavat kiihottamisrikokseen ja rangaistuksen koventamisperusteisiin ehdotettuja.

Ehdotukset perustuvat pääosin lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimuksiin.

25 luku. **Vapauteen kohdistuvista rikoksista**

10 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 25 luvun 10 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi laittomaan uhkaukseen silloin, kun se on tehty rasistisesta tai muusta vihaan perustuvasta vaikuttimesta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan laittomaan uhkaukseen silloin, kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, syntyperä, uskonto tai elämänkatsomus, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta käsitellään yleisperustelujen luvussa 3. Vaikuttimet vastaavat kiihottamisrikokseen ja rangaistuksen koventamisperusteisiin ehdotettuja.

Ehdotus perustuu pääosin lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimuksiin.

47 luku. **Työrikoksista**

9 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan 47 luvun 9 § :ään ehdotetaan lisättäväksi työsyrjintä ja kiskonnantapaiseen työsyrjintä.

Ehdotus perustuu pääosin lisäpöytäkirjan ja puitepäätöksen vaatimuksiin. Ehdotus merkitsisi sitä, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulottuisi työsyrjintään tai kiskonnantapaiseen työsyrjintään silloinkin, kun rikokseen syyllistytään muustakin kuin rasistisista vaikuttimista. Esityksessä katsotaan, ettei ole tarkoituksenmukaista rajoittaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta vain tietyistä vaikuttimista tehtyihin työsyrjintärikoksiin. Tässä yhteydessä viitataan myös siihen, mitä on edellä esitetty perusteltaessa oikeushenkilön rangaistusvastuun liittämistä syrjintään. Ehdotusta puoltavat johdonmukaisuussyyt.

3.3 Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta

Lain 15 § koskee vastuuvapautta tietojen tallennuspalveluissa. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan tehtäisiin teknisluonteinen korjaus. Nykyinen viittaus rikoslain 11 luvun 8 §:ään muutettaisiin viittaukseksi rikoslain 11 luvun 10 tai 10 a §:ään.

4 Voimaantulo

Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2004. Lisäpöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta Suomen hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Esityksen mukaan lisäpöytäkirjan voimaansaattamista koskevan lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Lain on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti, kun yleissopimus tulee voimaan Suomen osalta.

Jäsenvaltioiden tulee toteuttaa puitepäätöksen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 28 päivänä marraskuuta 2010. Samaan päivämäärään mennessä jäsenvaltion on toimitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kirjallisina säännökset, joilla puitepäätöksestä aiheutuvat velvoitteet on saatettu osaksi sen kansallista lainsäädäntöä. Neuvosto arvioi 28 päivään marraskuuta 2013 mennessä näiden tietojen ja komission kirjallisen kertomuksen pohjalta, missä määrin velvoitteet on täytetty. Neuvosto tarkastelee puitepäätöstä ennen 28 päivää marraskuuta 2013. Tämän tarkastelun valmistelemiseksi neuvosto pyytää jäsenvaltioita ilmoittamaan, ovatko ne todenneet, että 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin liittyvässä oikeudellisessa yhteistyössä on ilmennyt vaikeuksia. Lisäksi neuvosto voi pyytää Eurojustia toimittamaan raportin siitä, ovatko kansallisten lainsäädäntöjen erot aiheuttaneet alalla ongelmia jäsenvaltioiden välisessä oikeudellisessa yhteistyössä.

Lait rikoslain ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty.

5 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun ohessa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys luetaan lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksia ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla säädetyn säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, 12/2000 vp, 31/2001 vp ja 38/2001 vp).

Perustuslain 8 § sisältää laillisuusperiaatteen tärkeimmät ainesosat, joihin kuuluu vaatimus, jonka mukaan rikoksina rangaistavat teot on määriteltävä laissa. Tämä merkitsee sitä, että sellainen kansainvälinen velvoite, jolla Suomi sitoutuu kriminalisoimaan jonkin teon tai joitakin tekoja, kuuluu lainsäädännön alaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut perustuslaista seuraavan myös sen, että Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta on säädettävä lailla (PeVL 4/1998 vp).

Lisäpöytäkirja sisältää pääasiassa lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäpöytäkirjan rasistisen ja muukalaisvihamielisen aineiston määritelmää ja rikoksia koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Lisäpöytäkirjan 8 artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimuksen käsitteitä, yhteisövastuuta, sanktioita ja alueellista soveltamista koskevia määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin myös lisäpöytäkirjaan. Nämä yleissopimuksen määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, kuten yleissopimuksen voimaan saattamista koskevassa hallituksen esityksessä todetaan (HE 153/2006 vp, s. 73). Lisäksi lisäpöytäkirjan 8 artiklan 2 kappaleen mukaan sopijapuolet laajentavat yleissopimuksen pakkokeinoja, rikoksen tekijän luovuttamista ja kansainvälistä oikeusapua koskevat määräykset koskemaan myös lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja rikoksia. Myös nämä määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan (HE 153/2006 vp, s. 73).

Eduskunta hyväksyy kuitenkin lisäpöytäkirjan kokonaisuudessaan (esim. PeVL 11/2000 vp).

Lainsäädännön alaan kuuluvat myös kaikki esityksessä ehdotetut varaumat.

Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä koskevien varaumien ja muiden ilmoitusten tekeminen ja niiden peruuttaminen vaikuttavat blankettimuotoisen voimaansaattamislain välityksellä Suomessa lain tasolla voimassa olevan oikeuden sisältöön. Ehdotetut varaumat koskevat lainsäädännön alaan kuuluvien sopimusmääräysten sisältöä tai laajuutta, minkä vuoksi eduskunnan suostumus on tarpeen niiden tekemiselle (ks. PeVL 29/2001vp; ja myös PeVL 16/2005vp)

Eduskunnan suostumus tarvitaan siten:

1) lisäpöytäkirjan 3 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuun varaumaan, jonka mukaan Suomi pidättää itselleen oikeuden olla soveltamatta 3 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta niihin syrjintätapauksiin, joihin sananvapauden periaatteista johtuen ei voi käyttää 2 kappaleessa tarkoitettuja tehokkaita keinoja;

2) lisäpöytäkirjan 5 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitettuun varaumaan, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteista johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 5 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kunnianloukkausta ja kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset ei ole sovellettavissa; ja

3) lisäpöytäkirjan 6 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitettuun varaumaan, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteista johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 6 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa.

6 Käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja siihen tehdyt varaumat. Lisäpöytäkirja täydentää yleissopimusta eräiden kriminalisointien ja varaumien osalta. Yleissopimukseen ja siihen tehtyihin varaumiin, jotka tulisivat koskemaan myös lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja rikoksia, ei sisälly velvoitteita, jotka koskisivat perustuslakia, ja ne on saatettu Suomessa voimaan äänten enemmistöllä.

Esityksessä ehdotetaan, että lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan valtion sisäisesti voimaan niin sanotulla blankettimuotoisella lailla. Lisäpöytäkirjassa on määräyksiä, jotka koskevat rangaistavaksi säädettäviä tekoja. Lisäpöytäkirjaan ei sisälly uusia pakkokeinoja, vaan lisäpöytäkirjassa tarkoitettuihin rikoksiin sovelletaan yleissopimuksen rikosoikeudellisia pakkokeinoja ja kansainvälistä oikeusapua koskevia säännöksiä, joiden perustuslain mukaisuutta on arvioitu yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä. Lisäpöytäkirja ei siten niiltä osin tuo mitään säätämisjärjestyksen kannalta merkityksellistä. Lisäpöytäkirjan kriminalisointivelvoitteet ja niihin ehdotetut varaumat eivät sisällä perustuslakia koskevia velvoitteita. Päätös lisäpöytäkirjan ja varaumien hyväksymisestä voidaan siten tehdä äänten enemmistöllä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevia säännöksiä. Mainittu kiihottamisrikos kuuluu niihin rikoksiin, joilla on välitön, rajoittava yhteys perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen sanavapautta koskeviin säännöksiin. Perustuslaki sallii jälkikäteisen puuttumisen sananvapaudella suojattuihin ilmauksiin muiden oikeuksien turvaamiseksi (PeVM 14/2002 vp). Yleensä kiihottamisrikokseen syyllistytään joukkoviestinnän avulla tietoverkon välittämänä.

Oikeuskirjallisuudessa pidetään selvänä, että sananvapautta ei saa käyttää rotuvihan edistämiseen ja että kiihottamisrikosta pyritään käytännössä tulkitsemaan perustuslain ja ihmisoikeussopimusten mukaisesti. EIT on useissa ratkaisuissaan ottanut kantaa siihen, mikä on hyväksyttävää kritiikkiä esimerkiksi ulkomaalaispolitiikkaa kohtaan, mikä taas on kansanryhmää syrjivää propagandaa (esim. Jersild -tapaus).

Esityksessä ehdotetaan kiihottamisrikokseen muutoksia, joiden tarkoituksena on pykälää täsmentämällä varmistaa sen sovellettavuus tiettyihin tekotapoihin (hyperlinkkien asettaminen), tiettyihin muotoihin (kuva) ja määrättyihin perusteisiin (syntyperä, elämäntapa, sukupuolinen suuntautuneisuus ja vammaisuus). Muutokset merkinnevät säännöksen soveltamisalan lievää laajenemista.

Kiihottamispykälään ehdotetaan selvyyden vuoksi lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa turvattaisiin sananvapauden korostunut merkitys eräillä elämänalueilla. Näitä ovat taide, tiede ja niihin rinnastettava julkinen toiminta sekä ajankohtaisten tai historiallisten tapahtumien selostaminen. Sitä, mitä näissä toiminnoissa on pidettävä hyväksyttävänä, ei ole pidettävä kiihottamisrikoksena. Uuteen 2 momenttiin sijoitettavalla määrittelyllä vahvistettaisiin perustuslain 12 §:n sananvapauden suojan ja 16 §:n 3 momentin turvaaman tieteen ja taiteen vapauden suojan suhde kiihottamisrikokseen ja sen suojaamiin perus- ja ihmisoikeuksiin. Ehdotuksella ei pyritä muuttamaan vallitsevaa tulkintakäytäntöä.

Esityksessä katsotaan, että kiihottamisrikoksen vähäinen laajeneminen ei, kun ottaa vielä huomioon uuden 2 momentin, ole ongelmallinen sananvapauden kannalta. Kiihottamisrikos ei rajoita normaalia tiedonvälitystä tai yhteiskunnallista keskustelua historiallisista tapahtumista; näistä asioista täytyy saada olla eri mieltä ja esimerkiksi uusi tutkimustieto saattaa hyvinkin antaa perustellun aiheen uusien käsitysten esittämiseen tapahtumien merkityksestä ja tulkinnasta. Lisäpöytäkirjaan tehtävät varaumat takaavat sen, että kiihottamisrikoksen soveltamisessa voidaan jatkossakin ottaa huomioon perustuslain suojaaman sananvapauden periaatteet ja EIT:n soveltamiskäytäntö. EIT:n soveltamiskäytän-

nössä mainituilla osa-alueilla on sananvapaudella korostunut merkitys.

Lisäksi ehdotetaan rikoslakiin vakavia kiihottamisrikoksia varten lisättäväksi erityinen törkeää kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva tunnusmerkistö, jonka enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta. Ankaramman rangaistuksen voidaan katsoa rajoittavan sananvapautta nykyistä enemmän. Uudet säännökset voisivat soveltua muun muassa tapauksiin, joissa (1) kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusrikoksiin, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon, taikka joissa (2) tarkoituksena on muulla tavalla aiheuttaa väkivaltaisuutta taikka joissa (3) selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Lisäksi edellytetään, että teon olisi oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kiihottamisrikoksen ehdotetussa 2 momentissa mainittu on luonnollisesti otettava huomioon myös arvioitaessa, onko tekoa pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Ehdotetulla uudella törkeällä kiihottamisrikoksella on samat suojelukohteet kuin nykyisellä kiihottamisrikoksella. Lisäksi uuden rangaistussäännöksen suojeluobjektina on yleinen järjestys ja säännöksellä voidaan nähdä olevan myös rikoksia estävää merkitystä. Viimeksi mainitut ovat EIS 10 artiklan sallimia sananvapauden rajoittamisperusteita ja hyväksyttäviä myös perustuslain 12 §:n kannalta. Suhteellisuusvaatimuksen kannalta on olennaista, että törkeän tekomuodon soveltaminen on kytketty erityisen vakaviin rikoksiin 1 kohdassa, erityiseen tahallisuusvaatimukseen (tarkoitustahallisuus) 2 kohdassa ja yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantumiseen 3 kohdassa tarkoitetun kvalifiontiperusteen osalta. Kynnys säännöksen soveltamiseen on nostettu varsin korkealle. Näin ollen säännös täyttänee EIS 10 artiklassa asetetut edellytykset hyväksyttävälle sananvapauden rajoitukselle.

Esityksessä ehdotetaan oikeushenkilön rangaistusvastuun liittämistä kiihottamisrikoksiin, syrjintärikoksiin ja, jos rikoksella on vihamotiivi, julkiseen kehottamiseen rikokseen, laittomaan uhkaukseen ja kunnianloukkausrikoksiin. Rangaistusvastuun laajeneminen merkinnee myös tältä osin sananvapauden rajoittamista nykyistä enemmän. Rangaistusvastuu koskisi yhteisöä, säätiötä tai muuta oikeushenkilöä, jonka toiminnassa on tehty rikos rasistisesta motiivista. Rangaistus olisi yhteisösakko. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei lisää eikä poista rikoksen tehneen vastuuta rikoksestaan. Oikeushenkilön rangaistusvastuun voidaan olettaa lisäävän oikeushenkilön sisäistä valvontaa ja ohjausta sananvapauden käytössä ja siten ehkäisevän rasistisia rikoksia oikeushenkilön toiminnan piirissä. Oikeushenkilön rangaistusvastuun liittäminen rasistisiin rikoksiin ei aiheuta epäsuhtaa perustuslain suojaaman sananvapauden kanssa.

Lisäpöytäkirja voidaan ehdotuksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislaiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Asiasta pyydettäneen kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 2003 tehdyn Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan (ETS 189), joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia,

Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 3 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi pidättää itselleen oikeuden olla soveltamatta 3 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta niihin syrjintätapauksiin, joihin sananvapauden periaatteista johtuen ei voi käyttää 2 kappaleessa tarkoitettuja tehokkaita keinoja,

Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 5 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteista johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 5 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kunnianloukkausta tai kiihot-

tamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa ja

Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen että Suomi tekee lisäpöytäkirjan 6 artiklan 2 kappaleen b kohdassa tarkoitetun varauman, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteesta johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta 5 artiklan 1 kappaleessa määriteltyä kriminalisointivelvollisuutta tapauksissa, joissa kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa.

Edellä esitetyn perusteella ja koska lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 2003 tehdyn Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohta, 11 luvun 10 §, 17 luvun 1 a §:n 1 momentti ja 24 §, 25 luvun 10 § ja 47 luvun 9 §,

sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 515/2003, 11 luvun 10 § laissa 212/2008, 17 luvun 1 a §:n 1 momentti laissa 1372/2003 ja 24 § laissa 650/2004, 25 luvun 10 § viimeksi mainitussa laissa 650/2004 ja 47 luvun 9 § laissa 61/2003, sekä

lisätään 11 lukuun uusi 10 a ja 15 § ja 24 lukuun uusi 13 § seuraavasti:

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

5 §

Koventamisperusteet

Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

— — — — — — — — — — — — — — —

4) rikoksen tekeminen pääasiassa rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai elämänkatsomuksen, syntyperän, sukupuolisen suuntautumisen, vammaisuuden tai muun sellaisen perusteen vuoksi; ja

— — — — — — — — — — — — — — —

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

10 §

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Joka yleisön keskuuteen levittää tai asettaa yleisön saataville lausuntoja, kuvia tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, etnistä, rodullista taikka uskontoon tai elämänkatsomukseen, syntyperään, sukupuoliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvaa ryhmää taikka niihin rinnastettavaa muuta kansanryhmää, on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiihottamisena kansanryhmää vastaan ei pidetä sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen lausuntojen, kuvien tai tiedonantojen levittämistä yleisön keskuuteen tai asettamista yleisön saataville, joiden esittämistä on pidettävä hyväksyttävänä tieteessä, taiteessa tai näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa taikka ajankohtaisten tai historiallisten tapahtumien selostamiseksi.

10 a §

Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Jos kiihottamisessa kansanryhmää vastaan

1) kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai sen valmisteluun, rikokseen ihmisyyttä vastaan, törkeään rikokseen ihmisyyttä vastaan, sotarikokseen, törkeään sotarikokseen, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon,

2) rikoksentekijän tarkoituksena on muulla kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla aiheuttaa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta tai

3) selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta

ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan*, vankeu-

teen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi

15 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan ja syrjintään sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka:

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

— — — — — — — — — — — — — —

24 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen, laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, eläinsuojelurikokseen, uhkapelin järjestämiseen, väkivaltakuvauksen levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämiseen, törkeään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoon ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaan markkinointiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, sovelletaan myös 1 §:ssä tarkoitettuun julkiseen kehottamiseen rikokseen silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen kohteena on 11 luvussa tarkoitettu syrjintä tai 47 luvussa tarkoitettu työsyrjintä tai kiskonnantapainen työsyrjintä taikka silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste.

24 luku

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Kunnianloukkaukseen ja törkeään kunnianloukkaukseen, silloin kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai

etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

10 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Ihmiskauppaan ja törkeään ihmiskauppaan sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Laittomaan uhkaukseen silloin, kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

47 luku

Työrikoksista

9 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Työturvallisuusrikokseen, työsyrjintään ja kiskonnantapaiseen työsyrjintään sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä kesäkuuta 2002 tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 4 luvun 15 §:n 1 momentin 2 kohta sellaisena kuin se on laissa 655/2004 seuraavasti:

4 luku

Välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuuvapaus

15 §

Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa

Kun tietoyhteiskunnan palvelu käsittää palvelun vastaanottajan (*sisällön tuottaja*) toimittamien tietojen tallentamisen tämän pyynnöstä, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi:

— — — — — — — — — — — — — —

2) saatuaan muuten tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain (39/1889) 11 luvun 10 tai 10 a §:n taikka 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen.

— — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

Helsingissä päivänä kuuta 20

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Liite
Rinnakkaistekstit

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohta, 11 luvun 10 §, 17 luvun 1 a §:n 1 momentti ja 24 §, 25 luvun 10 § ja 47 luvun 9 §,

sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 515/2003, 11 luvun 10 § laissa 212/2008, 17 luvun 1 a §:n 1 momentti laissa 1372/2003 ja 24 § laissa 650/2004, 25 luvun 10 § viimeksi mainitussa laissa 650/2004 ja 47 luvun 9 § laissa 61/2003, sekä

lisätään 11 lukuun uusi 10 a ja 15 § ja 24 lukuun uusi 13 § seuraavasti:

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
5 §	5 §
Koventamisperusteet	*Koventamisperusteet*
Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:	Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
4) rikoksen *kohdistaminen* kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen *kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella*; ja	4) rikoksen *tekeminen pääasiassa* rodun, kansallisen tai etnisen *alkuperän*, uskonnon tai *elämänkatsomuksen, syntyperän, sukupuolisen suuntautumisen, vammaisuuden* tai muun sellaisen perusteen vuoksi; ja
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

10 §	10 §
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	*Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*
Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, etnistä, rodullista tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa muuta kansanryhmää, on	Joka yleisön keskuuteen levittää *tai asettaa yleisön saataville* lausuntoja, *kuvia* tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, etnistä, rodullista taikka uskontoon tai *elämänkatsomukseen*,

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.	*syntyperään, sukupuoliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvaa* ryhmää taikka niihin rinnastettavaa muuta kansanryhmää, on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. *Kiihottamisena kansanryhmää vastaan ei pidetä sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen lausuntojen, kuvien tai tiedonantojen levittämistä yleisön keskuuteen tai asettamista yleisön saataville, joiden esittämistä on pidettävä hyväksyttävänä tieteessä, taiteessa tai näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa taikka ajankohtaisten tai historiallisten tapahtumien selostamiseksi.*
(uusi)	10 a § *Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan* Jos kiihottamisessa kansanryhmää vastaan 1) kehotetaan tai houkutellaan joukkotuhontaan tai sen valmisteluun, rikokseen ihmisyyttä vastaan, törkeään rikokseen ihmisyyttä vastaan, sotarikokseen, törkeään sotarikokseen, murhaan tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn tappoon, 2) rikoksentekijän tarkoituksena on muulla kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla aiheuttaa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta tai 3) selvästi vaarannetaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava, *törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan*, vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi
(uusi)	15 § *Oikeushenkilön rangaistusvastuu* Kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan ja syrjintään sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Voimassa oleva laki | *Ehdotus*

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka:

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun *8 §:ssä* tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

— — — — — — — — — — — — — —

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka:

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun *10 §:ssä* tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

— — — — — — — — — — — — — —

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
24 §	24 §
Oikeushenkilön rangaistusvastuu	*Oikeushenkilön rangaistusvastuu*
Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen, laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, eläinsuojelurikokseen, uhkapelin järjestämiseen, väkivaltakuvauksen levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämiseen, törkeään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoon ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaan markkinointiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.	Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen, laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, eläinsuojelurikokseen, uhkapelin järjestämiseen, väkivaltakuvauksen levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämiseen, törkeään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämiseen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoon ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaan markkinointiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. *Mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, sovelletaan myös 1 §:ssä tarkoitettuun julkiseen kehottamiseen rikokseen silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen kohteena on 11 luvussa tarkoitettu syrjintä tai 47 luvussa tarkoitettu työsyrjintä tai kiskonnantapainen työsyrjintä taikka silloin, kun kehottamisen tai houkuttelemisen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste.*
	24 luku
	Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta
(uusi)	13 §
	Oikeushenkilön rangaistusvastuu
	Kunnianloukkaukseen ja törkeään kunnianloukkaukseen, silloin kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
25 luku	
Vapauteen kohdistuvista rikoksista	
10 §	10 §
Oikeushenkilön rangaistusvastuu	*Oikeushenkilön rangaistusvastuu*
Ihmiskauppaan ja törkeään ihmiskauppaan sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.	Ihmiskauppaan ja törkeään ihmiskauppaan sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. *Laittomaan uhkaukseen silloin, kun rikoksen pääasiallisena vaikuttimena on rotu, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai elämänkatsomus, syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen, vammaisuus tai muu sellainen peruste, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.*
47 luku	
Työrikoksista	
9 §	9 §
Oikeushenkilön rangaistusvastuu	*Oikeushenkilön rangaistusvastuu*
Työturvallisuusrikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.	Työturvallisuusrikokseen, *työsyrjintään ja kiskonnantapaiseen työsyrjintään* sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.
	————
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	————

3.

Laki

tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä kesäkuuta 2002 tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 4 luvun 15 §:n 1 momentin 2 kohta sellaisena kuin se on laissa 655/2004 seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 luku	
Välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuuvapaus	
15 §	15 §
Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa	*Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa*
Kun tietoyhteiskunnan palvelu käsittää palvelun vastaanottajan (*sisällön tuottaja*) toimittamien tietojen tallentamisen tämän pyynnöstä, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi:	Kun tietoyhteiskunnan palvelu käsittää palvelun vastaanottajan (*sisällön tuottaja*) toimittamien tietojen tallentamisen tämän pyynnöstä, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
2) saatuaan muuten tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain (39/1889) 11 luvun *8 §:n* taikka 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen.	2) saatuaan muuten tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain (39/1889) 11 luvun *10 tai 10 a §:n* taikka 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lagförslag

1.

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i tilläggsprotokollet till Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet om kriminalisering av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur begångna med hjälp av datorsystem

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i tilläggsprotokollet om kriminalisering av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur begångna med hjälp av datorsystem till Europarådets straffrättsliga konvention om IT-relaterad brottslighet, upprättat i Strasbourg den 15 maj 2003, gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Om ikraftträdande av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 6 kap. 5 § 1 mom. 4 punkten, 11 kap. 10 §, 17 kap 1 a § 1 mom. och 24 §, 25 kap. 10 § och 47 kap. 9 §,

sådana de lyder 6 kap. 5 § 1 mom. 4 punkten i lag 515/2003, 11 kap. 10 § i lag 212/2008, 17 kap. 1 a § 1 mom. i lag 1372/2003 och 24 § i lag 650/2004, 25 kap. 10 § i sistnämnda lag 650/2004 och 47 kap. 9 § i lag 61/2003, samt

fogas till 11 kap. nya 10 a § och 15 § och till 24 kap. en ny 13 § som följer:

6 kap.

Om bestämmande av straff

5 §

Skärpningsgrunder

Straffskärpningsgrunder är

— — — — — — — — — — — — — —

4) att brottet i huvudsak begås på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund, och

— — — — — — — — — — — — — —

11 kap.

Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten

10 §

Hets mot folkgrupp

Den som bland allmänheten sprider eller ställer till allmänhetens förfogande uttalanden, bilder eller andra meddelanden i vilka en nationell, etnisk, raslig eller religiös grupp eller en annan grupp som grundar sig på religion eller livsåskådning, härstamning, sexuell inriktning eller funktionsnedsättning eller en med dessa jämställbar annan folkgrupp hotas, förtalas eller smädas, ska för *hets mot folkgrupp* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Som hets mot folkgrupp anses inte att bland allmänheten sprida eller ställa till allmänhetens förfogande sådana uttalanden, bilder och meddelanden som avses i 1 mom. och vars presenterande ska anses godtagbart inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet eller för att redogöra för aktuella eller historiska händelser.

10 a §

Grov hets mot folkgrupp

Om vid hets mot folkgrupp

1) uppmanas eller förleds till folkmord eller förberedelse till sådant, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, mord eller dråp begånget i terroristiskt syfte,

2) gärningsmannens syfte på annat sätt än det som avses i 1 punkten är att orsaka våld mot gruppen, eller

3) den allmänna ordningen eller säkerheten klart äventyras

och hetsen mot folkgrupp även som helhet bedömd är grov ska gärningsmannen för *grov hets mot folkgrupp* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

15 §

Juridiska personers straffansvar

På hets mot folkgrupp, grov hets mot folkgrupp och diskriminering tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Den som

1) genom att grunda eller bygga upp en organiserad kriminell sammanslutning eller genom att värva eller försöka värva medlemmar till sammanslutningen,

2) genom att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförnödenheter eller ämnen eller förnödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen,

3) genom att ordna eller försöka ordna utbildning för en organiserad kriminell sammanslutning eller ge en organiserad kriminell sammanslutning utbildning för brottslig verksamhet,

4) genom att för en organiserad kriminell sammanslutning skaffa eller försöka skaffa eller genom att till en organiserad kriminell sammanslutning överlåta lokaler eller andra utrymmen som den behöver eller fordon eller andra hjälpmedel av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet,

5) genom att direkt eller indirekt tillhandahålla eller samla in tillgångar för att finansiera den brottsliga verksamheten i en organiserad kriminell sammanslutning,

6) genom att ha hand om en organiserad kriminell sammanslutnings viktiga ekonomiska angelägenheter eller genom att ge ekonomiska eller juridiska råd som är av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet, eller

7) genom att aktivt främja en organiserad kriminell sammanslutnings kriminella syften på något annat väsentligt sätt,

deltar i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet i vilken syftet är att begå ett eller flera brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller ett eller flera brott som avses i 11 kap. 10 § eller 15 kap. 9 §, och om ett sådant brott eller ett straffbart försök till ett sådant brott begås, skall för *deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

— — — — — — — — — — — — — —

24 §

Juridiska personers straffansvar

På deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa, djurskyddsbrott, anordnande av hasardspel, spridning av våldsskildring, spridning av pornografisk bild, grov spridning av barnpornografisk bild, innehav av barnpornografisk bild och på sedlighetssårande marknadsföring tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

Vad som bestäms om juridiska personers straffansvar tillämpas också på en sådan offentlig uppmaning till brott som avses i 1 § när uppmaningen eller förledandet avser en sådan diskriminering som avses i 11 kap. eller sådan diskriminering i arbetslivet eller ockerliknande diskriminering i arbetslivet som avses i 47 kap. eller då det huvudsakliga motivet för uppmanandet eller förledandet är att brottet i huvudsak har berott på ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund.

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

13 §

Juridiska personers straffansvar

På ärekränkning och grov ärekränkning tillämpas, när det huvudsakliga motivet för brottet är ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund, vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

25 kap.

Om brott mot friheten

10 §.

Juridiska personers straffansvar

På människohandel och grov människohandel straffansvar tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

På olaga hot tillämpas, när det huvudsakliga motivet till brottet är ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund, vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

47 kap.

Om arbetsbrott

9 §

Juridiska personers straffansvar

På arbetarskyddsbrott, diskriminering i arbetslivet och ockerliknande diskriminering i arbetslivet tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 5 juni 2002 om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002) 15 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag 655/2004, som följer:

4 kap.

Ansvarsfrihet för tjänsteleverera nde mellanhänder

15 §

Ansvarsfrihet vid lagring av information

När en tjänst innefattar lagring av information som lämnats av tjänstemottagaren (innehållsproducenten) och lagringen utförs på dennes begäran, är tjänsteleverantören inte ansvarig för innehållet i den lagrade informationen eller för förmedlingen av den, under förutsättning att tjänsteleverantören utan dröjsmål vidtar åtgärder för att göra den information som lagrats oåtkomlig:

— — — — — — — — — — — — — — —

2) efter att annars ha fått faktisk kännedom om att den information som lagrats uppenbart strider mot 11 kap. 10 eller 10 a § eller 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen (39/1889).

— — — — — — — — — — — — — — —

———

Denna lag träder i kraft den 20 .

———

Helsingfors den 20

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

Bilaga
Parallelltext

2.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 6 kap. 5 § 1 mom. 4 punkten, 11 kap. 10 §, 17 kap 1 a § 1 mom. och 24 §, 25 kap. 10 § och 47 kap. 9 §,

sådana de lyder 6 kap. 5 § 1 mom. 4 punkten i lag 515/2003, 11 kap. 10 § i lag 212/2008, 17 kap. 1 a § 1 mom. i lag 1372/2003 och 24 § i lag 650/2004, 25 kap. 10 § i sistnämnda lag 650/2004 och 47 kap. 9 § i lag 61/2003, samt

fogas till 11 kap. nya 10 a § och 15 § och till 24 kap. en ny 13 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
Om bestämmande av straff	
5 §	5 §
Skärpningsgrunder	*Skärpningsgrunder*
Straffskärpningsgrunder är	Straffskärpningsgrunder är
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
4) att brottet *har riktat sig mot en person som hör till* en nationell, raslig eller etnisk folkgrupp eller någon annan sådan folkgrupp och att det har begåtts på grund av denna grupptillhörighet, och	4) att brottet i huvudsak begås på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion *eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning* eller någon annan sådan grund, och
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
11 kap.	
Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten	
10 §	10 §
Hets mot folkgrupp	*Hets mot folkgrupp*
Den som bland allmänheten sprider uttalanden eller andra meddelanden i vilka en nationell, etnisk, raslig eller religiös grupp eller en annan med dessa jämställbar folkgrupp hotas, förtalas eller smädas, ska för *hets mot folk-*	Den som bland allmänheten sprider *eller ställer till allmänhetens förfogande* uttalanden, *bilder* eller andra meddelanden i vilka en nationell, etnisk, raslig eller religiös grupp eller en annan grupp som grundar sig på reli-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
grupp dömas till böter eller fängelse i högst två år.	gion *eller livsåskådning, härstamning, sexuell inriktning eller funktionsnedsättning* eller en med dessa jämställbar annan folkgrupp hotas, förtalas eller smädas, ska för *hets mot folkgrupp* dömas till böter eller fängelse i högst två år. *Som hets mot folkgrupp anses inte att bland allmänheten sprida eller ställa till allmänhetens förfogande sådana uttalanden, bilder och meddelanden som avses i 1 mom. och vars presenterande ska anses godtagbart inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet eller för att redogöra för aktuella eller historiska händelser.*
(ny)	10 a § *Grov hets mot folkgrupp* Om vid hets mot folkgrupp 1) uppmanas eller förleds till folkmord eller förberedelse till sådant, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, mord eller dråp begånget i terroristiskt syfte, 2) gärningsmannens syfte på annat sätt än det som avses i 1 punkten är att orsaka våld mot gruppen, eller 3) den allmänna ordningen eller säkerheten klart äventyras och hetsen mot folkgrupp även som helhet bedömd är grov ska gärningsmannen för *grov hets mot folkgrupp* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.
(ny)	15 § *Juridiska personers straffansvar* På hets mot folkgrupp, grov hets mot folkgrupp och diskriminering tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

Gällande lydelse *Föreslagen lydelse*

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Den som

1) genom att grunda eller bygga upp en organiserad kriminell sammanslutning eller genom att värva eller försöka värva medlemmar till sammanslutningen,

2) genom att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförnödenheter eller ämnen eller förnödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen,

3) genom att ordna eller försöka ordna utbildning för en organiserad kriminell sammanslutning eller ge en organiserad kriminell sammanslutning utbildning för brottslig verksamhet,

4) genom att för en organiserad kriminell sammanslutning skaffa eller försöka skaffa eller genom att till en organiserad kriminell sammanslutning överlåta lokaler eller andra utrymmen som den behöver eller fordon eller andra hjälpmedel av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet,

5) genom att direkt eller indirekt tillhandahålla eller samla in tillgångar för att finansiera den brottsliga verksamheten i en organiserad kriminell sammanslutning,

6) genom att ha hand om en organiserad kriminell sammanslutnings viktiga ekonomiska angelägenheter eller genom att ge ekonomiska eller juridiska råd som är av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet, eller

7) genom att aktivt främja en organiserad kriminell sammanslutnings kriminella syften på något annat väsentligt sätt,

deltar i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet i vilken syftet är att begå ett eller flera brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller ett eller flera brott som avses i 11 kap. 8 § eller 15 kap. 9 §, och om ett sådant brott eller ett straffbart försök till ett så-

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Den som

1) genom att grunda eller bygga upp en organiserad kriminell sammanslutning eller genom att värva eller försöka värva medlemmar till sammanslutningen,

2) genom att utrusta eller försöka utrusta en organiserad kriminell sammanslutning med explosiva varor, vapen, skjutförnödenheter eller ämnen eller förnödenheter som är avsedda för tillverkning av sådana eller med andra farliga föremål eller ämnen,

3) genom att ordna eller försöka ordna utbildning för en organiserad kriminell sammanslutning eller ge en organiserad kriminell sammanslutning utbildning för brottslig verksamhet,

4) genom att för en organiserad kriminell sammanslutning skaffa eller försöka skaffa eller genom att till en organiserad kriminell sammanslutning överlåta lokaler eller andra utrymmen som den behöver eller fordon eller andra hjälpmedel av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet,

5) genom att direkt eller indirekt tillhandahålla eller samla in tillgångar för att finansiera den brottsliga verksamheten i en organiserad kriminell sammanslutning,

6) genom att ha hand om en organiserad kriminell sammanslutnings viktiga ekonomiska angelägenheter eller genom att ge ekonomiska eller juridiska råd som är av synnerlig vikt för sammanslutningens verksamhet, eller

7) genom att aktivt främja en organiserad kriminell sammanslutnings kriminella syften på något annat väsentligt sätt,

deltar i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet i vilken syftet är att begå ett eller flera brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller ett eller flera brott som avses i 11 kap. 10 § eller 15 kap. 9 §, och om ett sådant brott eller ett straffbart försök till ett så-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
dant brott begås, skall för *deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.	dant brott begås, skall för *deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
24 §	24 §
Juridiska personers straffansvar	*Juridiska personers straffansvar*
På deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa, djurskyddsbrott, anordnande av hasardspel, spridning av våldsskildring, spridning av pornografisk bild, grov spridning av barnpornografisk bild, innehav av barnpornografisk bild och på sedlighetssårande marknadsföring tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.	På deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa, djurskyddsbrott, anordnande av hasardspel, spridning av våldsskildring, spridning av pornografisk bild, grov spridning av barnpornografisk bild, innehav av barnpornografisk bild och på sedlighetssårande marknadsföring tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar. *Vad som bestäms om juridiska personers straffansvar tillämpas också på en sådan offentlig uppmaning till brott som avses i 1 § när uppmaningen eller förledandet avser en sådan diskriminering som avses i 11 kap. eller sådan diskriminering i arbetslivet eller ockerliknande diskriminering i arbetslivet som avses i 47 kap. eller då det huvudsakliga motivet för uppmanandet eller förledandet är att brottet i huvudsak har berott på ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund.*

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

(ny)	13 §
	Juridiska personers straffansvar
	På ärekränkning och grov ärekränkning tillämpas, när det huvudsakliga motivet för brottet är ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund, vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 kap.	
Om brott mot friheten	
10 §.	10 §.
Juridiska personers straffansvar	*Juridiska personers straffansvar*
På människohandel och grov människohandel straffansvar tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.	På människohandel och grov människohandel straffansvar tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar. *På olaga hot tillämpas, när det huvudsakliga motivet till brottet är ras, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller livsåskådning, härkomst, sexuell inriktning, funktionsnedsättning eller någon annan sådan grund, vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.*
47 kap.	
Om arbetsbrott	
9 §	9 §
Juridiska personers straffansvar	*Juridiska personers straffansvar*
På arbetarskyddsbrott tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.	På arbetarskyddsbrott, *diskriminering i arbetslivet och ockerliknande diskriminering i arbetslivet* tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.
	Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 5 juni 2002 om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002) 15 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag 655/2004, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
Ansvarsfrihet för tjänsteleverera nde mellanhänder	
15 §	15 §
Ansvarsfrihet vid lagring av information	*Ansvarsfrihet vid lagring av information*
När en tjänst innefattar lagring av information som lämnats av tjänstemottagaren *(innehållsproducenten)* och lagringen utförs på dennes begäran, är tjänsteleverantören inte ansvarig för innehållet i den lagrade informationen eller för förmedlingen av den, under förutsättning att tjänsteleverantören utan dröjsmål vidtar åtgärder för att göra den information som lagrats oåtkomlig:	När en tjänst innefattar lagring av information som lämnats av tjänstemottagaren *(innehållsproducenten)* och lagringen utförs på dennes begäran, är tjänsteleverantören inte ansvarig för innehållet i den lagrade informationen eller för förmedlingen av den, under förutsättning att tjänsteleverantören utan dröjsmål vidtar åtgärder för att göra den information som lagrats oåtkomlig:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
2) efter att annars ha fått faktisk kännedom om att den information som lagrats uppenbart strider mot 11 kap. *8 §* eller 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen (39/1889).	2) efter att annars ha fått faktisk kännedom om att den information som lagrats uppenbart strider mot 11 kap. *10 eller 10 a §* eller 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen (39/1889).
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

———

Denna lag träder i kraft den 20 .

(epävirallinen käännös)

TIETOVERKKORIKOLLISUUTTA KOSKEVAN YLEISSOPIMUKSEN LISÄPÖYTÄKIRJA, JOKA KOSKEE TIETOJÄRJESTELMIEN VÄLITYKSELLÄ TEHTYJEN LUONTEELTAAN RASISTISTEN JA MUUKALAISVIHAMIELISTEN TEKOJEN KRIMINALISOINTIA (ETS 189)

Strasbourg 28.1.2003

Euroopan neuvoston jäsenmaat ja muut Budapestissä 23. lokakuuta 2001 allekirjoitusta varten avatun, tietoverkkorikollisuutta koskevan sopimuksen allekirjoittajavaltiot;

Ottaen huomioon, että Euroopan neuvoston päämääränä on sen jäsenten välisen yhtenäisyyden lisääminen:

Muistaen, että kaikki ihmiset ovat arvoltaan ja oikeuksiltaan syntyneet vapaina ja tasaarvoisina,

Painottaen tarvetta varmistaa kaikkien eurooppalaisiin ja muihin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien ihmisoikeuksien täysi ja tehokas toteuttaminen ilman syrjintää tai erottelua;

Vakuuttuneena siitä, että luonteeltaan rasistiset ja muukalaisvihamieliset teot loukkaavat ihmisoikeuksia ja uhkaavat oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian vakautta;

Ottaen huomioon, että kansallisessa ja kansainvälisessä oikeudessa on määriteltävä asianmukaiset oikeudelliset keinot tietojärjestelmien välityksellä toteutettua rasistista ja muukalaisvihamielistä propagandaa vastaan;

Tietoisena siitä, että sellaisia tekoja koskeva propaganda on usein kriminalisoitu kansallisessa lainsäädännössä;

Ottaen huomioon tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen, joka tarjoaa nykyaikaiset ja joustavat kansainvälisen yhteistoiminnan keinot ja vakuuttuneena tarpeesta harmonisoida aineellisen oikeuden piiriin kuuluvat lainsäännökset, jotka koskevat taistelua rasistista ja muukalaisvihamielistä propagandaa vastaan;

Tietoisena siitä, että tietoverkot tarjoavat ennennäkemättömiä keinoja toteuttaa sananvapautta ja viestintää koko maailmassa;

ADDITIONAL PROTOCOL TO THE CONVENTION ON CYBERCRIME, CONCERNING THE CRIMINALISATION OF ACTS OF A RACIST AND XENOPHOBIC NATURE COMMITTED THROUGH COMPUTER SYSTEMS

Strasbourg, 28.I.2003

The member States of the Council of Europe and the other States Parties to the Convention on Cybercrime, opened for signature in Budapest on 23 November 2001, signatory hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Recalling that all human beings are born free and equal in dignity and rights;

Stressing the need to secure a full and effective implementation of all human rights without any discrimination or distinction, as enshrined in European and other international instruments;

Convinced that acts of a racist and xenophobic nature constitute a violation of human rights and a threat to the rule of law and democratic stability;

Considering that national and international law need to provide adequate legal responses to propaganda of a racist and xenophobic nature committed through computer systems;

Aware of the fact that propaganda to such acts is often subject to criminalisation in national legislation;

Having regard to the Convention on Cybercrime, which provides for modern and flexible means of international co-operation and convinced of the need to harmonise substantive law provisions concerning the fight against racist and xenophobic propaganda;

Aware that computer systems offer an unprecedented means of facilitating freedom of expression and communication around the globe;

Recognising that freedom of expression constitutes one of the essential foundations of

Tunnustaen, että ilmaisun vapaus on yksi demokraattisen yhteiskunnan olennaisista perusteista ja eräs olennainen ehto sen edistämiselle ja jokaisen ihmisen kehitykselle;

Huolestuneena kuitenkin vaarasta sellaisen tietojärjestelmän väärinkäytöstä tai hyväksikäytöstä rasistisen ja muukalaisvihamielisen propagandan levittämisessä;

Tietoisena tarpeesta varmistaa asianmukainen tasapaino ilmaisun vapauden ja rasististen sekä muukalaisvihamielisten tekojen vastaisen tehokkaan taistelun välillä;

Ottaen huomioon, että tällä pöytäkirjalla ei ole tarkoitus vaikuttaa vakiintuneisiin kansallisissa oikeusjärjestelmissä oleviin periaatteisiin ilmaisunvapaudesta,

Ottaen huomioon tämän alan asianmukaiset kansainväliset oikeudelliset instrumentit ja erityisesti Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen ja sen pöytäkirjan no. 12, joka koskee syrjinnän yleistä estämistä, olemassa olevat Euroopan neuvoston yleissopimukset yhteistyöstä rikosoikeuden alalla, erityisesti tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen, Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen yleissopimuksen kaikenlaisen rasistisen syrjinnän poistamisesta 21. päivältä joulukuuta 1965, Euroopan unionin yhteisen toiminnan 15. päivältä heinäkuuta 1996, jonka neuvosto hyväksyi Euroopan unionin perustamissopimuksen artiklan K 3 perusteella ja joka koskee toimenpiteitä taistelussa rasismia ja muukalaisvihaa vastaan;

Toivottaen tervetulleeksi viimeaikaisen kehityksen, joka edelleen edistää kansainvälistä yhteisymmärrystä ja yhteistyötä taisteltaessa tietoverkkorikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa vastaan;

Ottaen huomioon toimintasuunnitelman, jonka valtioiden ja hallitusten päämiehet ja Euroopan neuvosto tekivät toisessa huippukokouksessaan (Strasbourg 10.—11.10.1997) etsiäkseen yhteisiä vastauksia uuden teknologian kehitykselle, jotka perustuvat Euroopan neuvoston standardeihin ja arvoihin.

Ovat sopineet seuraavasta:

a democratic society, and is one of the basic conditions for its progress and for the development of every human being;

Concerned, however, by the risk of misuse or abuse of such computer systems to disseminate racist and xenophobic propaganda;

Mindful of the need to ensure a proper balance between freedom of expression and an effective fight against acts of a racist and xenophobic nature;

Recognising that this Protocol is not intended to affect established principles relating to freedom of expression in national legal systems;

Taking into account the relevant international legal instruments in this field, and in particular the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocol No. 12 concerning the general prohibition of discrimination, the existing Council of Europe conventions on co-operation in the penal field, in particular the Convention on Cybercrime, the United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination of 21 December 1965, the European Union Joint Action of 15 July 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, concerning action to combat racism and xenophobia;

Welcoming the recent developments which further advance international understanding and co-operation in combating cybercrime and racism and xenophobia;

Having regard to the Action Plan adopted by the Heads of State and Government of the Council of Europe on the occasion of their Second Summit (Strasbourg, 10-11 October 1997) to seek common responses to the developments of the new technologies based on the standards and values of the Council of Europe;

Have agreed as follows:

1 luku.

Yhteiset säännökset

Artikla 1

Tarkoitus

Tämän pöytäkirjan tarkoitus on täydentää 23. marraskuuta 2001 allekirjoitusta varten avatun tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen (jäljempänä *”yleissopimuksen”*) säännöksiä tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia koskevilta osin.

Artikla 2

Määritelmä

1. Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

rasistisella ja muukalaisvihamielisellä aineistolla kirjoitettua aineistoa, kuvaa tai muuta sellaisten ideoiden tai teorioiden esittämistä, jotka puolustavat tai kannattavat vihaa, syrjintää tai väkivaltaa taikka sellaiseen yllyttävät sellaista yksilöä tai yksilöistä koostuvaa ryhmää vastaan, joka perustuu rotuun, ihonväriin, syntyperään tai kansalliseen tai etniseen alkuperään taikka uskontoon, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta.

2. Tässä pöytäkirjassa käytettyjä määritelmiä ja ilmaisuja tulkitaan samalla tavalla kuin yleissopimuksessa.

2 luku.

Kansalliset toimenpiteet

3 artikla

Rasistisen ja muukalaisvihamielisen aineiston levittäminen tietojärjestelmien avulla

1. Kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvan rasistisen ja muukalaisvihamielisen

Chapter I

Common provisions

Article 1

Purpose

The purpose of this Protocol is to supplement, as between the Parties to the Protocol, the provisions of the Convention on Cybercrime, opened for signature in Budapest on 23 November 2001 (hereinafter referred to as “the Convention”), as regards the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems.

Article 2

Definition

1. For the purposes of this Protocol:

“racist and xenophobic material” means any written material, any image or any other representation of ideas or theories, which advocates, promotes or incites hatred, discrimination or violence, against any individual or group of individuals, based on race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion if used as a pretext for any of these factors.

2. The terms and expressions used in this Protocol shall be interpreted in the same manner as they are interpreted under the Convention.

Chapter II

Measures to be taken at national level

Article 3

Dissemination of racist and xenophobic material through computer systems

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, the following conduct:

aineiston tahallisen ja oikeudettoman levittämisen tai muun toimittamisen yleisön saataville.

2. Sopijapuoli voi varata oikeuden olla saattamatta rikosvastuun alaiseksi tämän artiklan 1 kappaleessa määritelty teko, jos 2 artiklan 1 kappaleessa määritelty aineisto puolustaa tai kannattaa syrjintää tai yllyttää syrjintään, johon ei liity vihaa tai väkivaltaa, edellyttäen, että muita tehokkaita keinoja on käytettävissä.

3. Riippumatta tämän artiklan 2 kappaleesta, sopijapuoli voi varata oikeuden olla soveltamatta 1 kappaletta niihin syrjintätapauksiin, joihin sillä ei ole 2 kappaleessa tarkoitettuja keinoja kotimaisessa lainsäädännössä olevien vakiintuneiden ilmaisunvapautta koskevien periaatteiden takia.

distributing, or otherwise making available, racist and xenophobic material to the public through a computer system.

2. A Party may reserve the right not to attach criminal liability to conduct as defined by paragraph 1 of this article, where the material, as defined in Article 2, paragraph 1, advocates, promotes or incites discrimination that is not associated with hatred or violence, provided that other effective remedies are available.

3. Notwithstanding paragraph 2 of this article, a Party may reserve the right not to apply paragraph 1 to those cases of discrimination for which, due to established principles in its national legal system concerning freedom of expression, it cannot provide for effective remedies as referred to in the said paragraph 2.

4 artikla

Rasismiin ja muukalaisvihaan perustuva uhkaus

Kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tahallisen ja oikeudettoman

uhkaamisen tehdä tietojärjestelmien välityksellä kansallisessa lainsäädännössä määritelty vakava rikos (i) henkilöitä vastaan sen vuoksi, että he kuuluvat johonkin rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella erotettavaan ryhmään taikka uskonnon perusteella erotettavaan ryhmään, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta tai (ii) sellaista ihmisryhmää vastaan, joka voidaan määritellä jonkin tällaisen piirteen perusteella.

Article 4

Racist and xenophobic motivated threat

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, the following conduct:

threatening, through a computer system, with the commission of a serious criminal offence as defined under its domestic law, (i) persons for the reason that they belong to a group, distinguished by race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion, if used as a pretext for any of these factors, or (ii) a group of persons which is distinguished by any of these characteristics.

5 artikla

Rasismiin ja muukalaisvihaan perustuva loukkaaminen

1. Kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tietojärjestelmän välityksellä julkisesti tapahtuvan tahallisen ja oikeudettoman (i) henkilöiden loukkaamisen sen vuoksi, että

Article 5

Racist and xenophobic motivated insult

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, the following conduct:

insulting publicly, through a computer system, (i) persons for the reason that they be-

he kuuluvat johonkin rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella erotettavaan ryhmään taikka uskonnon perusteella erotettavaan ryhmään, jos sitä käytetään tekosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta taikka (ii) sellaisen ihmisryhmän loukkaamisen, joka voidaan määritellä jonkin tällaisen piirteen perusteella.

2. Sopijapuoli voi joko:

a) edellyttää, että tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetulla rikoksella on sellainen vaikutus, että 1 kappaleessa mainittu henkilö tai ihmisryhmä joutuu alttiiksi vihalle, halveksunnalle tai pilkalle; tai

b) varata oikeuden olla soveltamatta tämän artiklan 1 kappaletta joko kokonaan tai osittain.

long to a group distinguished by race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion, if used as a pretext for any of these factors; or (ii) a group of persons which is distinguished by any of these characteristics.

2. A Party may either:

a) require that the offence referred to in paragraph 1 of this article has the effect that the person or group of persons referred to in paragraph 1 is exposed to hatred, contempt or ridicule; or

b) reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1 of this article.

6 artikla

Joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehtyjen rikosten kieltäminen, vakava vähätteleminen, hyväksyminen tai puolustelu

1. Kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvan tahallisen ja oikeudettoman sellaisen aineiston levittämisen tai muun toimittamisen yleisön saataville, joka kieltää, vakavasti vähättelee, hyväksyy tai puolustaa tekoja, jotka täyttävät joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen tunnusmerkistön sellaisina kuin ne on määritelty kansainvälisessä oikeudessa ja todettu 8. elokuuta 1945 tehdyn Lontoon sopimuksella perustetun kansainvälisen sotarikostuomioistuimen tai minkä tahansa muun asianmukaisella kansainvälisellä sopimuksella perustetun sellaisen kansainvälisen tuomioistuimen lopullisella ja sitovalla päätöksellä, jonka tuomiovallan kyseinen sopijapuoli tunnustaa.

2. Sopijapuoli voi joko

a) edellyttää, että tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu kieltäminen tai vakava vähätteleminen on tehty tarkoituksena yllyttää vihaan, syrjintään tai väkivaltaan ketä tahansa yksilöä tai yksilöistä koostuvaa ryhmää vastaan rodun, ihonvärin, syntyperän tai kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella taikka uskonnon perusteella, jos sitä käytetään te-

Article 6

Denial, gross minimisation, approval or justification of genocide or crimes against humanity

1. Each Party shall adopt such legislative measures as may be necessary to establish the following conduct as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right:

distributing or otherwise making available, through a computer system to the public, material which denies, grossly minimises, approves or justifies acts constituting genocide or crimes against humanity, as defined by international law and recognised as such by final and binding decisions of the International Military Tribunal, established by the London Agreement of 8 August 1945, or of any other international court established by relevant international instruments and whose jurisdiction is recognised by that Party.

2. A Party may either

a) require that the denial or the gross minimisation referred to in paragraph 1 of this article is committed with the intent to incite hatred, discrimination or violence against any individual or group of individuals, based on race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion if used as a pretext for any of these factors, or otherwise

kosyynä jonkin tällaisen piirteen sijasta taikka muutoin

b) varata oikeuden olla soveltamatta tämän artiklan 1 kappaletta joko kokonaan tai osittain.

b) reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1 of this article.

7 artikla

Avunanto

Kukin sopijapuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin säätääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tahallisen ja oikeudettoman avunannon tämän pöytäkirjan mukaiseen rikokseen silloin, kun teon tarkoituksena on aikaansaada rikoksen täyttyminen.

Article 7

Aiding and abetting

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Protocol, with intent that such offence be committed.

3 luku.

Yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan välinen suhde

Chapter III

Relations between the Convention and this Protocol

8 artikla

Yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan välinen suhde

1. Yleissopimuksen 1, 12, 13, 22, 41, 44, 45 ja 46 artikloita sovelletaan soveltuvin osin tähän pöytäkirjaan.

2. Sopijapuolet laajentavat yleissopimuksen 14—21 ja 23—35 artikloissa määriteltyjen keinojen soveltamisalaa koskemaan tämän pöytäkirjan 2—7 artikloja.

Article 8

Relations between the Convention and this Protocol

1. Articles 1, 12, 13, 22, 41, 44, 45 and 46 of the Convention shall apply, mutatis mutandis, to this Protocol.

2. The Parties shall extend the scope of application of the measures defined in Articles 14 to 21 and Articles 23 to 35 of the Convention, to Articles 2 to 7 of this Protocol.

4 luku.

Loppumääräykset

Chapter IV

Final provisions

9 artikla

Sitovan suostumuksen ilmoittaminen

1. Tämä pöytäkirja avataan niiden valtioiden allekirjoitettavaksi, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen. Ne voivat ilmoittaa sitoutuvansa noudattamaan sopimusta joko

a) allekirjoittamalla ilman ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa varaumaa tai

b) allekirjoittamalla ratifiointia tai hyväk-

Article 9

Expression of consent to be bound

1. This Protocol shall be open for signature by the States which have signed the Convention, which may express their consent to be bound by either:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature subject to ratification, accep-

symistä koskevalla varaumalla, jota seuraa ratifiointi tai hyväksyminen.

2. Valtio ei voi allekirjoittaa tätä pöytäkirjaa ilman ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa varaumaa tai tallettaa ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa asiakirjaa, ellei se ole jo tallettanut tai samanaikaisesti talleta yleissopimuksen ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa asiakirjaa.

3. Ratifiointia tai hyväksymistä koskevat asiakirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

10 artikla

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka on kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun viisi valtiota on ilmoittanut sitovasti noudattavansa sitä pöytäkirjan 9 artiklan mukaisesti.

2. Niiden valtioiden osalta, jotka myöhemmin ilmoittavat sitoutuvansa noudattamaan sitä, pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka on kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, kun allekirjoitus ilman ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa varaumaa on tehty tai kun ratifiointia tai hyväksymistä koskeva asiakirja on talletettu.

11 artikla

Pöytäkirjaan liittyminen

1. Sen jälkeen kun tämä pöytäkirja on tullut voimaan, mikä tahansa valtio, joka on liittynyt yleissopimukseen, voi liittyä myös pöytäkirjaan.

2. Liittyminen tapahtuu tallettamalla Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan liittymisasiakirja, joka tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, kun asiakirja on talletettu.

tance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. A State may not sign this Protocol without reservation as to ratification, acceptance or approval, or deposit an instrument of ratification, acceptance or approval, unless it has already deposited or simultaneously deposits an instrument of ratification, acceptance or approval of the Convention.

3. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 10

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which five States have expressed their consent to be bound by the Protocol, in accordance with the provisions of Article 9.

2. In respect of any State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of its signature without reservation as to ratification, acceptance or approval or deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 11

Accession

1. After the entry into force of this Protocol, any State which has acceded to the Convention may also accede to the Protocol.

2. Accession shall be effected by the deposit with the Secretary General of the Council of Europe of an instrument of accession which shall take effect on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of its deposit.

12 artikla

Varaumat ja selitykset

1. Sopijapuolten yleissopimuksen kohtaan tekemiä varaumia ja selityksiä sovelletaan myös tähän pöytäkirjaan, ellei sopijapuoli toisin ilmoita allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevat asiakirjat.

2. Euroopan neuvoston pääsihteerille tehdyllä kirjallisella ilmoituksella sopijapuoli voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevaa asiakirjaa selittää, että se käyttää mahdollisuutta tehdä varaumaa tämän pöytäkirjan 3, 5 ja 6 artikloiden mukaisesti. Samaan aikaan sopijapuoli voi tämän pöytäkirjan osalta tehdä yleissopimuksen 22 artiklan 2 kappaleessa ja 41 artiklassa tarkoitetun varauman huolimatta sopijapuolen yleissopimuksen implementoinnista. Muita varaumia ei voi tehdä.

3. Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella mikä tahansa valtio voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevia asiakirjoja ilmoittaa, että se käyttää mahdollisuutta käyttää tämän pöytäkirjan 5 artiklan 2 kappaleessa ja 6 artiklan 2(a) kappaleessa tarkoitettuja lisätunnusmerkistötekijöitä.

Article 12

Reservations and declarations

1. Reservations and declarations made by a Party to a provision of the Convention shall be applicable also to this Protocol, unless that Party declares otherwise at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. By a written notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, any Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of the reservation(s) provided for in Articles 3, 5 and 6 of this Protocol. At the same time, a Party may avail itself, with respect to the provisions of this Protocol, of the reservation(s) provided for in Article 22, paragraph 2, and Article 41, paragraph 1, of the Convention, irrespective of the implementation made by that Party under the Convention. No other reservations may be made.

3. By a written notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of the possibility of requiring additional elements as provided for in Article 5, paragraph 2.a, and Article 6, paragraph 2.a, of this Protocol.

13 artikla

Varaumien asema ja peruuttaminen

1. Sopijapuolen, joka on tehnyt 12 artiklan mukaisen varauman, tulee peruuttaa sellainen varauma kokonaan tai osittain niin pian kuin olosuhteet sen sallivat. Peruuttaminen tulee voimaan, kun Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitettu ilmoitus otetaan vastaan. Jos ilmoituksessa todetaan, että varauman peruuttaminen tulee voimaan siinä ilmoitettuna päivänä ja se päivä on myöhemmin kuin pääsihteerin saaman ilmoituksen päivä, peruuttaminen tulee voimaan ilmoitettuna päivänä.

2. Euroopan neuvoston pääsihteeri voi ajoittain tiedustella sopijapuolilta, jotka ovat

Article 13

Status and withdrawal of reservations

1. A Party that has made a reservation in accordance with Article 12 above shall withdraw such reservation, in whole or in part, as soon as circumstances so permit. Such withdrawal shall take effect on the date of receipt of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. If the notification states that the withdrawal of a reservation is to take effect on a date specified therein, and such date is later than the date on which the notification is received by the Secretary General, the withdrawal shall take effect on such a later date.

tehneet yhden tai useamman varauman 12 artiklan mukaisesti, sellaisten varaumien peruuttamismahdollisuuksista.

2. The Secretary General of the Council of Europe may periodically enquire with Parties that have made one or more reservations in accordance with Article 12 as to the prospects for withdrawing such reservation(s).

14 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Jokainen sopijapuoli voi allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevia asiakirjoja määritellä alueen tai alueet, joihin tätä pöytäkirjaa sovelletaan.

2. Jokainen sopijapuoli voi myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella laajentaa tämän pöytäkirjan soveltamista muulle ilmoituksessa mainitulle alueelle. Sellaisella alueella pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä, kun pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

3. Jokainen ilmoitus, joka on tehty kahden edellisen kappaleen mukaan, voidaan peruuttaa sellaisessa ilmoituksessa mainitun alueen osalta Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

Article 14

Territorial application

1. Any Party may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

15 artikla

Irtisanominen

1. Sopijapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämä pöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Sellainen irtisanoutuminen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka on kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona pääsihteeri vastaanotti ilmoituksen.

Article 15

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

16 artikla

Ilmoittaminen

Euroopan neuvoston pääsihteerin tulee ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenmaille, niille ei-jäsenmaille, jotka ovat osallistuneet tämän pöytäkirjan valmisteluun sekä jokaiselle valtiolle, joka on liittynyt tai jota on pyydetty liittymään tähän sopimukseen:

a) jokainen allekirjoitus;

b) jokainen ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskeva asiakirja;

c) jokainen voimaantulopäivä tämä pöytäkirjan 8, 10 ja 11 artiklojen mukaisesti;

d) jokainen tähän pöytäkirjaan liittyvä muu toimenpide, ilmoitus tai yhteydenpito.

Todistuksena tästä asianmukaisesti valtuutetut allekirjoittaneet ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa tammikuun 23. päivänä 2003 englannin ja ranskankielillä, joista molemmat ovat alkuperäisiä, yhtenä kappaleena, joka arkistoidaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa todistetut kopiot Euroopan neuvoston jokaiselle jäsenvaltiolle, ei-jäsenvaltioille, jotka ovat osallistuneet tämän sopimuksen valmisteluun sekä jokaiselle valtiolle, jolle on tarjottu mahdollisuus liittyä siihen.

Article 16

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in the elaboration of this Protocol as well as any State which has acceded to, or has been invited to accede to, this Protocol of:

a) any signature;

b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with its Articles 9, 10 and 11;

d) any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 28 January 2003, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Protocol, and to any State invited to accede to it.

(inofficiell översättning)

TILLÄGGSPROTOKOLL TILL KONVENTIONEN OM IT-RELATERAD BROTTSLIGHET OM KRIMINALISERING AV GÄRNINGAR AV RASISTISK OCH FRÄMLINGSFIENTLIG NATUR BEGÅNGNA MED HJÄLP AV DATORSYSTEM PRELIMINÄR ÖVERSÄTTNING

Strasbourg den 28 januari 2003

Medlemsstaterna i Europarådet och de övriga stater som är parter i konventionen om IT-relaterad brottslighet, som öppnades för undertecknande i Budapest den 23 november 2001, och har undertecknat detta protokoll,

som beaktar att Europarådets syfte är att skapa en fastare enhet mellan dess medlemmar,

som erinrar om att alla människor är födda fria och jämbördiga i fråga om värdighet och rättigheter,

som betonar behovet av att säkerställa ett fullständigt och verkningsfullt förverkligande av mänskliga rättigheter utan någon diskriminering eller åtskillnad, såsom de garanteras i europeiska och andra internationella instrument,

som är övertygade om att gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur utgör en kränkning av de mänskliga rättigheterna och ett hot mot ett lagbundet samhällsskick och demokratisk stabilitet,

som anser att den nationella och den internationella rätten behöver tillhandahålla adekvata rättsliga åtgärder mot propaganda av rasistisk och främlingsfientlig natur som bedrivs med hjälp av datorsystem,

som är medvetna om att propaganda för sådana gärningar ofta är straffbelagd i nationell lagstiftning,

som beaktar konventionen om IT-relaterad brottslighet, som föreskriver moderna och flexibla medel för internationellt samarbete, och som är övertygade om behovet av att harmonisera materiella lagbestämmelser som rör kampen mot rasistisk och främlingsfientlig propaganda,

som är medvetna om att datorsystem erbjuder medel utan tidigare motstycke för att underlätta yttrandefrihet och frihet att meddela

ADDITIONAL PROTOCOL TO THE CONVENTION ON CYBERCRIME, CONCERNING THE CRIMINALISATION OF ACTS OF A RACIST AND XENOPHOBIC NATURE COMMITTED THROUGH COMPUTER SYSTEMS

Strasbourg, 28.I.2003

The member States of the Council of Europe and the other States Parties to the Convention on Cybercrime, opened for signature in Budapest on 23 November 2001, signatory hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Recalling that all human beings are born free and equal in dignity and rights;

Stressing the need to secure a full and effective implementation of all human rights without any discrimination or distinction, as enshrined in European and other international instruments;

Convinced that acts of a racist and xenophobic nature constitute a violation of human rights and a threat to the rule of law and democratic stability;

Considering that national and international law need to provide adequate legal responses to propaganda of a racist and xenophobic nature committed through computer systems;

Aware of the fact that propaganda to such acts is often subject to criminalisation in national legislation;

Having regard to the Convention on Cybercrime, which provides for modern and flexible means of international co-operation and convinced of the need to harmonise substantive law provisions concerning the fight against racist and xenophobic propaganda;

Aware that computer systems offer an unprecedented means of facilitating freedom of expression and communication around the

sig i hela världen,

som erkänner att yttrandefriheten är en av de viktigaste grundvalarna i ett demokratiskt samhälle och en av de grundläggande förutsättningarna för samhällets framåtskridande och varje människas utveckling,

som emellertid är oroade över risken för felaktig användning eller missbruk av sådana datorsystem för att sprida rasistisk och främlingsfientlig propaganda,

som är medvetna om behovet av att säkerställa en lämplig avvägning mellan yttrandefrihet och effektiv bekämpning av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur,

som erkänner att detta protokoll inte avser att påverka redan etablerade principer om yttrandefrihet i nationella rättssystem,

som beaktar tillämpliga internationella rättsliga instrument på detta område, särskilt konventionen om skydd för de mänskliga

rättigheterna och de grundläggande friheterna och dess protokoll nr 12 om allmänt förbud mot diskriminering, de befintliga Europarådskonventionerna om samarbete på det straffrättsliga området, särskilt konventionen om IT-relaterad brottslighet, Förenta nationernas internationella konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering av den 21 december 1965, Europeiska unionens gemensamma åtgärd av den 15 juli 1996, som antogs av rådet med stöd i artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet,

som välkomnar den senaste utvecklingen som ytterligare främjar internationell förståelse och internationellt samarbete i fråga om bekämpning av IT-relaterad brottslighet och rasism och främlings fientlighet,

som även beaktar den handlingsplan som antogs av Europarådets stats- och regeringschefer vid deras andra toppmöte i Strasbourg den 10—11 oktober 1997 för att söka gemensamma svar på ut- vecklingen av nya informationsteknologier, som grundar sig på Europarådets normer och värderingar,

har kommit överens om följande:

globe;

Recognising that freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society, and is one of the basic conditions for its progress and for the development of every human being;

Concerned, however, by the risk of misuse or abuse of such computer systems to disseminate racist and xenophobic propaganda;

Mindful of the need to ensure a proper balance between freedom of expression and an effective fight against acts of a racist and xenophobic nature;

Recognising that this Protocol is not intended to affect established principles relating to freedom of expression in national legal systems;

Taking into account the relevant international legal instruments in this field, and in particular the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocol No. 12 concerning the general prohibition of discrimination, the existing Council of Europe conventions on co-operation in the penal field, in particular the Convention on Cybercrime, the United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination of 21 December 1965, the European Union Joint Action of 15 July 1996 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, concerning action to combat racism and xenophobia;

Welcoming the recent developments which further advance international understanding and co-operation in combating cybercrime and racism and xenophobia;

Having regard to the Action Plan adopted by the Heads of State and Government of the Council of Europe on the occasion of their Second Summit (Strasbourg, 10-11 October 1997) to seek common responses to the developments of the new technologies based on the standards and values of the Council of Europe;

Have agreed as follows:

Kapitel I

Gemensamma bestämmelser

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta protokoll är att med avseende på parterna i protokollet komplettera bestämmelserna i konventionen om IT- relaterad brottslighet som öppnades för undertecknande i Budapest den 23 november 2001 (nedan kallad *konventionen*) vad gäller kriminalisering av gärningar av rasistisk och främlingsfientlig natur begångna med hjälp av datorsystem.

Artikel 2

Definition

1. I detta protokoll används denna definition:

rasistiskt och främlingsfientligt material: skrivet material, bild eller annan framställning av idéer eller teorier som förespråkar, främjar eller uppmuntrar till hat, diskriminering eller våld mot en enskild person eller en grupp av personer på grund av ras, hudfärg, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung liksom även trosbekännelse, under förebärande av något av de förstnämnda karakteristika.

2. De termer och uttryck som används i protokollet skall tolkas på samma sätt som i konventionen.

Kapitel II

Åtgärder som skal vidtas på nationell nivå

Artikel 3

Spridande av rasistiskt och främlingsfientligt material med hjälp av datorsystem

1. Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärning när den begås uppsåtligen och

Chapter I

Common provisions

Article 1

Purpose

The purpose of this Protocol is to supplement, as between the Parties to the Protocol, the provisions of the Convention on Cybercrime, opened for signature in Budapest on 23 November 2001 (hereinafter referred to as "the Convention"), as regards the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems.

Article 2

Definition

1. For the purposes of this Protocol:

"racist and xenophobic material" means any written material, any image or any other representation of ideas or theories, which advocates, promotes or incites hatred, discrimination or violence, against any individual or group of individuals, based on race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion if used as a pretext for any of these factors.

2. The terms and expressions used in this Protocol shall be interpreted in the same manner as they are interpreted under the Convention.

Chapter II

Measures to be taken at national level

Article 3

Dissemination of racist and xenophobic material through computer systems

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally

orättmätigt:

Att sprida eller på annat sätt tillgängliggöra rasistiskt och främlingsfientligt material till allmänheten med hjälp av ett datorsystem.

2. En part får förbehålla sig rätten att inte införa straffansvar för handlande som anges i definitionen i punkt 1 i denna artikel när materialet enligt definitionen i artikel 2 punkt 1 förespråkar, främjar eller uppmuntrar diskriminering utan samband med hat eller våld, under förutsättning att andra effektiva åtgärder finns att tillgå.

3. Utan hinder av punkt 2 i denna artikel får en part förbehålla sig rätten att inte tillämpa punkt 1 vid de fall av diskriminering för vilka, beroende på etablerade principer om yttrandefrihet i partens rättssystem, parten inte kan föreskriva effektiva åtgärder som avses i punkt 2.

Artikel 4

Rasistiskt och främlingsfiendigt motiverat hot

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärning när den begås uppsåtligen och orättmätigt:

Att med hjälp av ett datorsystem hota i) personer av det skälet att de tillhör en grupp som utmärks av ras, hudfärg, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung liksom även trosbekännelse, under förebärande av något av de förstnämnda karakteristika, eller ii) en grupp personer som utmärks av något av dessa karakteristika med att begå brott som i partens nationella lagstiftning definieras som allvarliga.

Artikel 5

Rasistiskt och främlingsfientligt motiverad kränkning

1. Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärning när den begås uppsåtligen och orättmätigt:

and without right, the following conduct:

distributing, or otherwise making available, racist and xenophobic material to the public through a computer system.

2. A Party may reserve the right not to attach criminal liability to conduct as defined by paragraph 1 of this article, where the material, as defined in Article 2, paragraph 1, advocates, promotes or incites discrimination that is not associated with hatred or violence, provided that other effective remedies are available.

3. Notwithstanding paragraph 2 of this article, a Party may reserve the right not to apply paragraph 1 to those cases of discrimination for which, due to established principles in its national legal system concerning freedom of expression, it cannot provide for effective remedies as referred to in the said paragraph 2.

Article 4

Racist and xenophobic motivated threat

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, the following conduct:

threatening, through a computer system, with the commission of a serious criminal offence as defined under its domestic law, (i) persons for the reason that they belong to a group, distinguished by race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion, if used as a pretext for any of these factors, or (ii) a group of persons which is distinguished by any of these characteristics.

Article 5

Racist and xenophobic motivated insult

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, the following conduct:

insulting publicly, through a computer sys-

Att offentligen med hjälp av ett datorsystem kränka i) personer av det skälet att de tillhör en grupp som utmärks av ras, hudfärg, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung liksom även trosbekännelse, under förebärande av något av de förstnämnda karakteristika, eller ii) en grupp personer som utmärks av dessa karakteristika.

2. En part får antingen

a) uppställa krav på att det brott som avses i punkt 1 i denna artikel resulterar i att personen eller gruppen av personer som avses i punkt 1 utsätts för hat, missaktning eller löje, eller

b) förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkt 1 ovan.

tem, (i) persons for the reason that they belong to a group distinguished by race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion, if used as a pretext for any of these factors; or (ii) a group of persons which is distinguished by any of these characteristics.

2. A Party may either:

a) require that the offence referred to in paragraph 1 of this article has the effect that the person or group of persons referred to in paragraph 1 is exposed to hatred, contempt or ridicule; or

b) reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1 of this article.

Artikel 6

Förnekande, grovt förringande, gillande eller rättfärdigande av folkmord eller brott mot mänskligheten

1. Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärning när den begås uppsåtligen och orättmätigt:

Att med hjälp av ett datorsystem sprida eller på annat sätt för allmänheten göra tillgängligt material som förnekar, grovt förringar, gillar eller rättfärdigar gärningar som utgör folkmord eller brott mot mänskligheten såsom dessa gärningar definieras i folkrätten och erkänns som sådana genom lagakraftvunna beslut av den internationella militärdomstol, som upprättades genom Londonavtalet av den 8 augusti 1945, eller av någon annan internationell domstol som upprättats genom relevanta internationella instrument och vars domsrätt erkänns av parten i fråga.

2. En part får antingen

a) uppställa krav på att förnekandet eller det grova förringande som avses i punkt 1 görs med uppsåt att uppmuntra till hat, diskriminering eller våld mot en enskild person eller en grupp av personer på grund av ras, hudfärg, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung liksom även trosbekännelse, under förebärande av något av de förstnämnda karakteristika,

Article 6

Denial, gross minimisation, approval or justification of genocide or crimes against humanity

1. Each Party shall adopt such legislative measures as may be necessary to establish the following conduct as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right:

distributing or otherwise making available, through a computer system to the public, material which denies, grossly minimises, approves or justifies acts constituting genocide or crimes against humanity, as defined by international law and recognised as such by final and binding decisions of the International Military Tribunal, established by the London Agreement of 8 August 1945, or of any other international court established by relevant international instruments and whose jurisdiction is recognised by that Party.

2. A Party may either

a) require that the denial or the gross minimisation referred to in paragraph 1 of this article is committed with the intent to incite hatred, discrimination or violence against any individual or group of individuals, based on race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion if used as a pretext for any of these factors, or otherwise

eller

b) förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkt 1 ovan.

b) reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1 of this article.

Artikel 7

Medhjälp

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga uppsåtlig och orättmätig medhjälp till något av de brott som kriminaliseras i enlighet med detta protokoll med uppsåt att ett sådant brott skall begås.

Article 7

Aiding and abetting

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally and without right, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Protocol, with intent that such offence be committed.

Kapitel III

Förhållandet mellan konventionen och detta protokoll

Chapter III

Relations between the Convention and this Protocol

Artikel 8

Förhållandet mellan konventionen och detta protokoll

1. Artiklarna 1, 12, 13, 22, 41, 44, 45 och 46 i konventionen skall i tillämpliga delar gälla detta protokoll.

2. Parterna skall utvidga tillämpningsområdet för de åtgärder som anges i artiklarna 14—21 och 23—35 i konventionen på artiklarna 2—7 i detta protokoll.

Article 8

Relations between the Convention and this Protocol

1. Articles 1, 12, 13, 22, 41, 44, 45 and 46 of the Convention shall apply, mutatis mutandis, to this Protocol.

2. The Parties shall extend the scope of application of the measures defined in Articles 14 to 21 and Articles 23 to 35 of the Convention, to Articles 2 to 7 of this Protocol.

Kapitel IV

Slutbestämmelser

Chapter IV

Final provisions

Artikel 9

Uttryck för samtycke till att vara bunden

1. Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av de stater som har undertecknat konventionen. De kan uttrycka sitt samtycke till att vara bundna antingen genom

a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, eller

b) undertecknande med förbehåll för ratifi-

Article 9

Expression of consent to be bound

1. This Protocol shall be open for signature by the States which have signed the Convention, which may express their consent to be bound by either:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature subject to ratification, accep-

kation, godtagande eller godkännande, följt av ratifikation, godtagande eller godkännande.

2. En stat får inte underteckna detta protokoll utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande eller deponera ett ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument, om den inte redan har deponerat eller samtidigt deponerar ett ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument avseende konventionen.

3. Ratifikations-, godtagande- och godkännandeinstrument skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

tance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. A State may not sign this Protocol without reservation as to ratification, acceptance or approval, or deposit an instrument of ratification, acceptance or approval, unless it has already deposited or simultaneously deposits an instrument of ratification, acceptance or approval of the Convention.

3. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Artikel 10

Ikraftträdande

1. Detta protokoll träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då fem stater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av protokollet i enlighet med bestämmelserna i artikel 9.

2. För en stat som senare uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av detta protokoll, träder det i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då staten undertecknade protokollet utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande eller deponerade sitt ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument.

Article 10

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which five States have expressed their consent to be bound by the Protocol, in accordance with the provisions of Article 9.

2. In respect of any State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of its signature without reservation as to ratification, acceptance or approval or deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Artikel 11

Anslutning

1. Sedan detta protokoll har trätt i kraft får en stat som har anslutit sig till konventionen också ansluta sig till det.

2. Anslutning skall göras genom deponering hos Europarådets generalsekreterare av ett anslutningsinstrument, som börjar gälla den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter dagen för deponeringen.

Article 11

Accession

1. After the entry into force of this Protocol, any State which has acceded to the Convention may also accede to the Protocol.

2. Accession shall be effected by the deposit with the Secretary General of the Council of Europe of an instrument of accession which shall take effect on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of its deposit.

Artikel 12

Förbehåll och förklaringar

1. Förbehåll och förklaringar som en part gör med avseende på en bestämmelse i konventionen skall också gälla detta protokoll, om inte parten förklarar något annat vid undertecknandet eller deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument.

2. En stat får när den undertecknar detta protokoll eller deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom ett skriftligt meddelande ställt till Europarådets generalsekreterare förklara att den begagnar sig av möj- ligheten att kräva ytterligare rekvisit enligt vad som anges i artiklama 3, 5 och 6 i protokollet. Samtidigt får en part, med avseende på bestämmelserna i protokollet göra förbehåll som avses i artikel 22.2 och artikel 41.1 i konventionen, oavsett eventuella för- behåll som denna part har gjort enligt konventionen. Inget annat förbehåll får göras.

3. En stat får när den undertecknar detta protokoll eller deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom ett skriftligt meddelande ställt till Europarådets generalsekreterare förklara att den begagnar sig av möj- ligheten att kräva sådana ytterligare rekvisit som avses i artikel 5.2 a och artikel 6.2 a i detta protokoll.

Artikel 13

Förbehållens status och återtagande

1. En part som har gjort ett förbehåll i enlighet med artikel 12 skall helt eller delvis återta detta så snart som omständigheterna medger. Återtagandet börjar gälla den dag då generalsekreteraren mottar meddelandet. Om det i detsamma anges att återtagandet av ett förbehåll skall börja gälla en dag som anges där, och denna dag infaller efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet, skall återtagandet börja gälla den senare dagen.

Article 12

Reservations and declarations

1. Reservations and declarations made by a Party to a provision of the Convention shall be applicable also to this Protocol, unless that Party declares otherwise at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. By a written notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, any Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of the reservation(s) provided for in Articles 3, 5 and 6 of this Protocol. At the same time, a Party may avail itself, with respect to the provisions of this Protocol, of the reservation(s) provided for in Article 22, paragraph 2, and Article 41, paragraph 1, of the Convention, irrespective of the implementation made by that Party under the Convention. No other reservations may be made.

3. By a written notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of the possibility of requiring additional elements as provided for in Article 5, paragraph 2.a, and Article 6, paragraph 2.a, of this Protocol.

Article 13

Status and withdrawal of reservations

1. A Party that has made a reservation in accordance with Article 12 above shall withdraw such reservation, in whole or in part, as soon as circumstances so permit. Such withdrawal shall take effect on the date of receipt of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. If the notification states that the withdrawal of a reservation is to take effect on a date specified therein, and such date is later than the date on which the notification is received by the Secretary General, the withdrawal shall take ef-

2. Europarådets generalsekreterare får regelbundet fråga de parter som har gjort ett eller flera förbehåll som avses i artikel 12 om utsikterna att de återtar förbehållen

fect on such a later date.

2. The Secretary General of the Council of Europe may periodically enquire with Parties that have made one or more reservations in accordance with Article 12 as to the prospects for withdrawing such reservation(s).

Artikel 14

Territoriell tillämpning

1. En part kan när den undertecknar detta protokoll eller deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange för vilket eller vilka territorier protokollet skall tillämpas.

2. En part kan vid en senare tidpunkt genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare utsträcka tillämpningen av protokollet till ett annat territorium som anges i förklaringen. I förhållande till ett sådant territorium träder protokollet i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. En förklaring som avgivits enligt de båda föregående punkterna kan, med avseende på ett territorium som anges i förklar- ingen, återtas genom ett meddelande ställt till Europarådets generalsekreterare. Återtagandet börjar gälla den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

Article 14

Territorial application

1. Any Party may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Artikel 15

Uppsägning

1. En part fir när som helst säga upp detta protokoll genom ett meddelande ställt till Europarådets generalsekreterare.

2. Uppsägningen börjar gälla den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

Article 15

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Artikel 16

Meddelanden

Europarådets generalsekreterare skall meddela Europarådets medlemsstater, de icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av detta protokoll samt de stater som har anslutit sig till det eller inbjudits att ansluta sig till det om

a) undertecknanden,

b) deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument,

c) dag för protokollets ikraftträdande enligt artiklarna 9—11,

d) andra handlingar, meddelanden eller underrättelser som rör protokollet.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, undertecknat detta protokoll.

Upprättat i Strasbourg den 28 januari 2003 på engelska och franska, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar, som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall översända en bestyrkt kopia till varje medlemsstat i Europarådet, de icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av detta protokoll samt till de stater som har inbjudits att ansluta sig till det.

Article 16

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in the elaboration of this Protocol as well as any State which has acceded to, or has been invited to accede to, this Protocol of:

a) any signature;

b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with its Articles 9, 10 and 11;

d) any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 28 January 2003, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Protocol, and to any State invited to accede to it.

NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS 2008/913/YOS, TEHTY 28 PÄIVÄNÄ MARRASKUUTA 2008 , RASISMIN JA MUUKALAISVIHAN TIETTYJEN MUOTOJEN JA ILMAISUJEN TORJUMISESTA RIKOSOIKEUDELLISIN KEINOIN

Virallinen lehti nro L 328 , 06/12/2008 s. 0055 - 0058

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 29 ja 31 artiklan sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon [1],

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Rasismilla ja muukalaisvihalla rikotaan suoraan vapauden ja kansanvallan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion periaatteita, joille Euroopan unioni perustuu ja jotka ovat yhteisiä kaikille jäsenvaltioille.

(2) Neuvoston ja komission toimintasuunnitelmassa, joka koskee parhaita tapoja panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta [2], Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmissä, Euroopan unionin kannasta maailmanlaajuisessa rasismin vastaisessa konferenssissa ja unionin nykytilanteesta 20 päivänä syyskuuta 2000 annetussa Euroopan parlamentin päätöslauselmassa [3] sekä komission neuvostolle ja Euroopan parlamentille antamassa tiedonannossa vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteutumisen seuraamiseksi Euroopan unionissa laadittavasta tulostaulusta (vuoden 2000 jälkipuoliskoa koskeva puolivuotispäivitys) edellytetään toimenpiteitä tällä alalla. Neuvosto palautti 4 ja 5 päivänä marraskuuta 2004 hyväksymässään Haagin ohjelmassa mieleen Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 antaman vakaan sitoumuksen torjua rasismia, antisemitismiä ja muukalaisvihaa.

(3) Rasismin ja muukalaisvihan vastaisesta

RÅDETS RAMBESLUT 2008/913/RIF AV DEN 28 NOVEMBER 2008 OM BEKÄMPANDE AV VISSA FORMER AV OCH UTTRYCK FÖR RASISM OCH FRÄMLINGSFIENTLIGHET ENLIGT STRAFFLAGSTIFTNINGEN

Europeiska unionens officiella tidning nr L 328 , 06/12/2008 s. 0055 - 0058

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA RAMBESLUT

med beaktande av fördraget om Europeiska unionen, särskilt artiklarna 29, 31 och 34.2 b,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande [1], och

av följande skäl:

(1) Rasism och främlingsfientlighet är direkta brott mot principerna om frihet, demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt mot rättsstatsprincipen, principer som Europeiska unionen bygger på och som är gemensamma för medlemsstaterna.

(2) I rådets och kommissionens handlingsplan för att på bästa sätt kunna genomföra bestämmelserna i Amsterdamfördraget om upprättande av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa [2], slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999, Europaparlamentets resolution av den 20 september 2000 om Europeiska unionens ståndpunkt vid världskonferensen om rasism och om den aktuella situationen i unionen [3] och kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet med halvårsuppdatering av resultattavlan för framstegen i skapandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen (andra halvåret 2000) krävs åtgärder på detta område. I Haagprogrammet från den 4 och 5 november 2004 erinrar rådet om sitt beslutsamma engagemang för att bekämpa alla former av rasism, antisemitism och främlingsfientlighet, enligt vad som förklarades av Europeiska rådet redan i december 2003.

(3) Rådets gemensamma åtgärd 96/443/RIF

toiminnasta 15 päivänä heinäkuuta 1996 hyväksyttyä neuvoston yhteistä toimintaa 96/443/YOS [4] olisi täydennettävä lainsäädäntötoimilla, joilla vastataan tarpeeseen lähentää jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia sekä poistaa pääasiassa jäsenvaltioiden oikeudellisten lähestymistapojen eroavuuksiin perustuvia esteitä tehokkaalle oikeudelliselle yhteistyölle.

(4) Yhteiseen toimintaan 96/443/YOS ja muilla kansainvälisillä foorumeilla, esimerkiksi Euroopan neuvostossa, suoritettuun työhön kohdistuneen arvioinnin mukaan oikeudellisessa yhteistyössä on edelleen joitakin ongelmia, minkä vuoksi jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöjä on lähennettävä edelleen, jotta varmistetaan kattavan ja selkeän lainsäädännön tehokas täytäntöönpano rasismin ja muukalaisvihan torjumiseksi.

(5) Rasismi ja muukalaisviha ovat uhka henkilöryhmille, joihin tällainen käytös kohdistuu. Tämän ilmiön osalta on määritettävä yhteinen rikoslainsäädännöllinen lähestymistapa Euroopan unionissa sen varmistamiseksi, että tietyntyyppinen käyttäytyminen säädetään rangaistavaksi kaikissa jäsenvaltioissa ja että näihin rikoksiin syyllistyneille tai niistä vastuussa oleville luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia.

(6) Jäsenvaltiot toteavat, että rasismin ja muukalaisvihan torjuminen edellyttää kattavan kehyksen puitteissa toteutettavia erilaisia toimenpiteitä, eikä sitä voi rajata rikosasioihin. Tämä puitepäätös rajoittuu rasismin ja muukalaisvihan erityisen vakavien muotojen torjumiseen rikosoikeudellisin keinoin. Koska jäsenvaltioiden kulttuuriset ja oikeudelliset perinteet eroavat jossain määrin erityisesti tällä alalla, rikoslainsäädännön täydellinen yhdenmukaistaminen ei ole tällä hetkellä mahdollista.

(7) Tässä puitepäätöksessä olisi "syntyperällä" ymmärrettävä viittausta pääosin henkilöihin tai henkilöryhmiin, jotka polveutuvat henkilöistä, jotka voitaisiin tunnistaa tietyistä piirteistä (kuten rotu tai ihonväri), vaikka kaikkia näitä piirteitä ei välttämättä enää ole olemassa. Tällaiset henkilöt tai henkilöryhmät voivat siitä huolimatta joutua vihan tai väki-

av den 15 juli 1996 om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet [4] bör följas av ytterligare lagstiftning för att behovet av ytterligare tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar ska kunna åtgärdas och de hinder för effektivt rättsligt samarbete som främst beror på skillnaderna i medlemsstaternas rättsordningar övervinnas.

(4) Av utvärderingen av gemensam åtgärd 96/443/RIF och det arbete som utförts i andra internationella forum, till exempel Europarådet, framgår det att vissa problem med det rättsliga samarbetet kvarstår och att det därför finns ett behov av ytterligare tillnärmning av medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning så att tillämpningen av en omfattande och tydlig lagstiftning för att effektivt bekämpa rasism och främlingsfientlighet kan säkerställas.

(5) Rasism och främlingsfientlighet är ett hot mot grupper av personer som är utsatta för sådana gärningar. Det är nödvändigt att utforma en gemensam straffrättslig strategi i Europeiska unionen i fråga om rasism och främlingsfientlighet, så att samma gärningar kriminaliseras i alla medlemsstater och effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner införs för fysiska och juridiska personer som har begått eller är ansvariga för sådana brott.

(6) Medlemsstaterna inser att kampen mot rasism och främlingsfientlighet kräver olika typer av åtgärder inom en övergripande ram och inte kan begränsas till enbart straffrättsliga ärenden. Detta rambeslut är dock begränsat till att genom straffrättsliga åtgärder bekämpa särskilt allvarliga former av rasism och främlingsfientlighet. Eftersom medlemsstaternas kulturella och rättsliga traditioner i viss mån skiljer sig från varandra, särskilt på detta område, är en fullständig harmonisering av strafflagstiftningen för närvarande inte möjlig.

(7) I detta rambeslut bör "härstamning" hänföra sig huvudsakligen till personer eller grupper av personer som härstammar från personer som kan identifieras genom vissa särdrag (som ras eller hudfärg) utan att samtliga av dessa särdrag nödvändigtvis finns kvar. Trots detta kan sådana personer eller grupper av personer, på grund av sin här-

vallan kohteeksi syntyperänsä vuoksi.

(8) "Uskonnolla" olisi ymmärrettävä viittausta yleisesti henkilöihin, jotka määritellään heidän uskonnollisen vakaumuksensa tai maailmankatsomuksensa perusteella.

(9) "Vihalla" olisi ymmärrettävä viittausta rotuun, ihonväriin, uskontoon, syntyperään taikka kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaan vihaan.

(10) Tämä puitepäätös ei estä jäsenvaltiota antamasta kansallisessa lainsäädännössään säännöksiä, jotka laajentavat 1 artiklan 1 kohdan c ja d kohdan koskemaan rikoksia, jotka kohdistuvat jonkin muun perusteen kuin rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään; tällaisia perusteita voivat olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema tai poliittiset vakaumukset.

(11) Olisi varmistettava, että rikoksia, joihin liittyy rasismia ja muukalaisvihaa, koskeva tutkinta ja syytetoimet eivät edellytä tekojen uhrien tekemää rikosilmoitusta tai heidän vireille panemaansa syytettä, sillä he ovat usein erityisen haavoittuvaisia ja haluttomia oikeustoimiin.

(12) Rikoslainsäädännön lähentämisen pitäisi johtaa rasismia ja muukalaisvihaa käsittävien rikosten torjumiseen tehokkaammin edistämällä täysimittaista ja tehokasta oikeudellista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä. Neuvoston olisi otettava huomioon alalla mahdollisesti esiintyvät vaikeudet tarkastellessaan tätä puitepäätöstä sen arvioimiseksi, ovatko lisätoimenpiteet tarpeen tällä alalla.

(13) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla toteuttaa tämän puitepäätöksen tavoitetta, joka on tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien rikosoikeudellisten vähimmäisseuraamusten määrääminen rasismia ja muukalaisvihaa käsittävistä rikoksista kaikissa jäsenvaltioissa, koska tätä koskevien sääntöjen on oltava yhteiset ja yhteensopivat, joten tämä tavoite voidaan saavuttaa paremmin Euroopan unionin tasolla, joten unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa tarkoitetun ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Viimeksi mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä puitepäätöksessä ei ylitetä sitä, stamning, bli föremål för hat eller våld.

(8) "Religion" bör hänföra sig huvudsakligen till personer som definieras genom hänvisning till trosåskådning eller övertygelse.

(9) "Hat" bör hänföra sig till hat baserat på ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung.

(10) Detta rambeslut hindrar inte en medlemsstat från att anta bestämmelser i nationell lagstiftning som utvidgar artikel 1.1 c och 1.1 d till brott riktade mot en grupp av personer, utpekad med åberopande av andra kriterier än ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung, såsom social ställning eller politisk övertygelse.

(11) Man bör se till att utredningar av och åtal för rasistiska och främlingsfientliga brott inte är avhängiga av en anmälan eller anklagelse från de personer som utsatts för brottet, eftersom de ofta är särskilt sårbara och ovilliga att inleda rättsliga förfaranden.

(12) Tillnärmning av strafflagstiftningen bör leda till att rasistiska och främlingsfientliga brott kan bekämpas mer effektivt, genom att ett fullständigt och effektivt straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna främjas. Rådet bör vid översynen av rambeslutet beakta de svårigheter som kan föreligga på detta område i syfte att överväga huruvida ytterligare åtgärder behövs på området.

(13) Eftersom målet för detta rambeslut, nämligen att se till att rasistiska och främlingsfientliga brott bestraffas med åtminstone en miniminivå av effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner i alla medlemsstater, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, eftersom bestämmelserna måste vara gemensamma och förenliga med varandra, och eftersom detta mål bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen och i artikel 5 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i den sistnämnda artikeln går rambeslutet inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå

mikä on tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarpeen.

(14) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 ja 11 artiklassa tunnustetut sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan II ja VI luvussa huomioon otetut periaatteet.

(15) Yhdistymisvapauden ja sananvapauden, erityisesti lehdistönvapauden ja muiden tiedotusvälineiden sananvapauden kunnioittamiseen liittyvät näkökohdat ovat johtaneet useissa jäsenvaltioissa menettelyyn liittyviin takeisiin sekä vastuun määrittämistä tai rajaamista koskevien erityissääntöjen antamiseen kansallisessa lainsäädännössä.

(16) Yhteinen toiminta 96/443/YOS olisi kumottava, koska se on vanhentunut Amsterdamin sopimuksen, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY [5] ja tämän puitepäätöksen voimaantulon myötä,

ON TEHNYT TÄMÄN PUITEPÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Rasismia ja muukalaisvihaa koskevat rikokset

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että seuraavat tahalliset teot säädetään rangaistaviksi:

a) julkinen yllyttäminen väkivaltaan tai vihaan, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määräytyvään ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen;

b) edellä a alakohdassa tarkoitetun teon suorittaminen levittämällä tai jakamalla julkisesti kirjoituksia, kuvia tai muuta aineistoa;

c) sellainen kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 6, 7 ja 8 artiklassa määriteltyjen joukkotuhonnan, ihmisyyttä vastaan kohdistuvien rikosten ja sotarikosten julkinen puolustelu, kieltäminen tai vakava vähättely, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, usdetta mål.

(14) Detta rambeslut står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen och i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, särskilt artiklarna 10 och 11, och som ingår i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt kapitlen II och VI.

(15) Avväganden som gäller föreningsfrihet och yttrandefrihet, särskilt tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier har i många medlemsstater lett till en särskild rättegångsordning och särskilda bestämmelser i nationell lagstiftning om fastställande eller begränsning av ansvar.

(16) Gemensam åtgärd 96/443/RIF bör upphävas, eftersom den har blivit föråldrad efter ikraftträdandet av Amsterdamfördraget, rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung [5] och detta rambeslut.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Rasistiska och främlingsfientliga brott

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att följande avsiktliga gärningar blir straffbara:

a) Offentlig uppmaning till våld eller hat riktat mot en grupp av personer eller en medlem av en sådan grupp, utpekad med åberopande av ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung.

b) En enligt led a begången handling bestående av offentlig spridning eller distribution av skrifter, bilder eller annat material.

c) Offentligt urskuldande, förnekande eller flagrant förringande av brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser enligt definitionen i artiklarna 6, 7 och 8 i Internationella brottmålsdomstolens stadga, riktat mot en grupp av personer eller en medlem av en sådan grupp, utpekad med åbero-

konnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen, jos teko on suoritettu tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan tällaista ryhmää tai tällaisen ryhmän jäsentä kohtaan;

d) sellainen 8 päivänä elokuuta 1945 tehdyn Lontoon sopimuksen liitteenä olevan kansainvälisen sotarikostuomioistuimen perussäännön 6 artiklassa määriteltyjen rikosten julkinen puolustelu, kieltäminen tai vakava vähätteleminen, joka kohdistuu rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen, jos teko suoritetaan tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan tällaista ryhmää tai tällaisen ryhmän jäsentä kohtaan.

2. Edellä olevan 1 kohdan soveltamiseksi jäsenvaltiot voivat säätää, että rangaistavaa on ainoastaan teko, joka joko suoritetaan tavalla, joka on omiaan häiritsemään yleistä järjestystä, tai on uhkaavaa, alentavaa tai loukkaavaa.

3. Edellä olevan 1 kohdan soveltamiseksi viittauksen uskontoon tarkoitetaan kattavan ainakin menettelyn, jota käytetään tekosyynä tällaisten tekojen kohdistamiseen rodun, ihonvärin, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan määriteltyyn ihmisryhmään tai tällaisen ryhmän jäseneen.

4. Tätä puitepäätöstä tehtäessä tai myöhemmin jäsenvaltio voi antaa lausuman siitä, että se säätää 1 kohdan c alakohdassa ja/tai d alakohdassa mainittujen rikosten kieltämisen ja vakavan vähättelemisen rangaistavaksi vain siinä tapauksessa, että näissä kohdissa tarkoitetut rikokset on todettu kyseisen jäsenvaltion kansallisen tuomioistuimen ja/tai kansainvälisen tuomioistuimen tai yksinomaan kansainvälisen tuomioistuimen lopullisella päätöksellä.

2 artikla

Yllytys ja avunanto

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että yllytys johonkin 1 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuun tekoon säädetään rangaistavaksi.

pande av ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung, om gärningen begås på ett sådant sätt att den är ägnad att uppmana till våld eller hat gentemot en sådan grupp eller en medlem av en sådan grupp.

d) Offentligt urskuldande, förnekande eller flagrant förringande av de brott som definieras i artikel 6 i Internationella militärtribunalens stadga, som fogas till Londonöverenskommelsen av den 8 augusti 1945, riktat mot en grupp av personer eller en medlem av en sådan grupp, utpekad med åberopande av ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung, om gärningen begås på ett sådant sätt att den är ägnad att uppmana till våld eller hat gentemot en sådan grupp eller en medlem av en sådan grupp.

2. För tillämpningen av punkt 1 får medlemsstaterna välja att straffa enbart gärningar som antingen begås på ett sådant sätt att de är ägnade att vara störande för allmän ordning eller som är hotfulla, otillbörliga eller kränkande.

3. För tillämpningen av punkt 1 är hänvisningen till religion avsedd att minst inbegripa gärningar som är en förevändning för att rikta gärningar mot en grupp av personer eller en medlem av en sådan grupp, utpekad med åberopande av ras, hudfärg, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung.

4. Varje medlemsstat får, när detta rambeslut antas eller senare, göra ett uttalande om att medlemsstaten endast kommer att göra förnekande eller flagrant förringande av de brott som det hänvisas till i punkt 1 c och/eller 1 d straffbara, om sådana brott har fastställts genom ett slutgiltigt beslut av en nationell domstol i denna medlemsstat och/eller av en internationell domstol eller genom enbart ett slutgiltigt beslut av en internationell domstol.

Artikel 2

Anstiftan och medhjälp

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att anstiftan till de gärningar som avses i artikel 1.1 c och d blir straffbar.

gaistavaksi.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että avunanto johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun tekoon säädetään rangaistavaksi.

2. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att medhjälp till att begå de gärningar som avses i artikel 1 blir straffbar.

3 artikla

Rikosoikeudelliset seuraamukset

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista teoista määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia seuraamuksia.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 1 artiklassa tarkoitetuista teoista määrätään rikosoikeudellisia seuraamuksia, joiden enimmäispituus on vähintään yhdestä kolmeen vuotta vankeutta.

Artikel 3

Straffrättsliga sanktioner

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att de gärningar som avses i artiklarna 1 och 2 beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga sanktioner.

2. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att de gärningar som avses i artikel 1 beläggs med ett maximistraff som minst uppgår till mellan ett och tre års fängelse.

4 artikla

Rasistiset ja muukalaisvihamieliset vaikuttimet

Jäsenvaltioiden on muiden kuin 1 ja 2 artiklassa tarkoitettujen tekojen osalta toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että rasistisia ja muukalaisvihamielisiä vaikuttimia pidetään raskauttavina asianhaaroina, tai vaihtoehtoisesti, että tuomioistuimet ottavat tällaiset vaikuttimet huomioon määrätessään rangaistuksia.

Artikel 4

Rasistiska och främlingsfientliga motiv

För andra brott än de som avses i artiklarna 1 och 2, ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att rasistiska och främlingsfientliga motiv anses som en försvårande omständighet eller alternativt att domstolarna kan ta sådana motiv i beaktande vid fastställandet av sanktionerna.

5 artikla

Oikeushenkilöiden vastuu

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että oikeushenkilöt saatetaan vastuuseen sellaisesta 1 ja 2 artiklassa tarkoitetusta teosta, jonka on oikeushenkilön hyväksi suorittanut joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen osana henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu

a) toimivaltaan edustaa oikeushenkilöä;

b) valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta; tai

c) valtuuksiin harjoittaa oikeushenkilön si-

Artikel 5

Juridiska personers ansvar

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att en juridisk person kan ställas till ansvar för sådana gärningar som avses i artiklarna 1 och 2, vilka begås för den juridiska personens räkning av en person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och har en ledande ställning inom den juridiska personens organisation, grundad på

a) befogenhet att företräda den juridiska personen,

säistä valvontaa.

2. Tämän artiklan 1 kohdassa säädettyjen tapausten lisäksi jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen, jos tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetun henkilön harjoittaman ohjauksen tai valvonnan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut suorittaa kyseisen oikeushenkilön hyväksi 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuja tekoja.

3. Se, mitä tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään oikeushenkilön vastuusta, ei estä rikosoikeudenkäyntiä sellaisia luonnollisia henkilöitä vastaan, jotka ovat tekijöinä tai osallisina 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuissa teoissa.

4. "Oikeushenkilöllä" tarkoitetaan oikeussubjektia, jolla on oikeushenkilön asema sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan, lukuun ottamatta valtioita tai muita julkisia elimiä niiden käyttäessä julkiseen valtaan liittyviä oikeuksia ja julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.

b) befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller

c) befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen.

2. Förutom i de fall som anges i punkt 1 i denna artikel ska varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att en juridisk person kan göras ansvarig, när brister i övervakning eller kontroll som ska utföras av en sådan person som avses i punkt 1 i denna artikel har gjort det möjligt för en person som är underställd den juridiska personen att för den juridiska personens räkning begå sådana gärningar som avses i artiklarna 1 och 2.

3. Den juridiska personens ansvar enligt punkterna 1 och 2 i denna artikel ska inte utesluta lagföring av fysiska personer som är gärningsmän eller medhjälpare till de gärningar som avses i artiklarna 1 och 2.

4. Med termen juridisk person avses var och en som enligt gällande nationell lagstiftning har denna status, utom stater och andra offentliga organ vid utövandet av offentliga maktbefogenheter samt offentliga internationella organisationer.

6 artikla

Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä rangaistaan tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin, joihin kuuluu rikosoikeudellisia tai muita sakkoja ja joihin voi kuulua muita seuraamuksia, kuten

a) oikeuden menettäminen julkisista varoista myönnettyjen etuisuuksien tai tuen saamiseen;

b) väliaikainen tai pysyvä liiketoimintakielto;

c) oikeudelliseen valvontaan asettaminen;

d) oikeudellinen määräys lopettaa toiminta.

2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä rangaistaan tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin tai toimenpitein.

Artikel 6

Sanktioner för juridiska personer

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att en juridisk person som görs ansvarig i enlighet med artikel 5.1 kan bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner, som ska innefatta bötesstraff eller administrativa avgifter och kan innefatta andra sanktioner, såsom

a) fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd,

b) tillfälligt eller permanent näringsförbud,

c) rättslig övervakning,

d) rättsligt beslut om avveckling av verksamheten.

2. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att en juridisk person som har gjorts ansvarig i enlighet med artikel 5.2 kan bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner eller åtgärder.

7 artikla

Valtiosääntöön sisältyvät säännökset ja perusperiaatteet

1. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvollisuuteen kunnioittaa perusoikeuksia ja noudattaa oikeudellisia perusperiaatteita, sananvapaus ja yhdistymisvapaus mukaan lukien, sellaisina kuin ne on vahvistettu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa.

2. Tämä puitepäätös ei velvoita jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa niiden yhdistymisvapautta ja sananvapautta, erityisesti lehdistönvapautta ja muiden tiedotusvälineiden sananvapautta koskevien perusperiaatteiden kanssa sellaisina kuin ne ilmenevät valtiosääntöperinteessä tai lehdistön ja muiden tiedotusvälineiden oikeuksia ja vastuuta sekä menettelyyn liittyviä takeita koskevissa säännöissä, jos nämä säännöt koskevat vastuun määrittämistä tai rajaamista.

8 artikla

Tutkinnan tai syytetoimien aloittaminen

Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 1 ja 2 artiklassa tarkoitettua tekoa koskeva tutkinta tai syytetoimet eivät edellytä tekojen uhrien tekemää rikosilmoitusta tai heidän nostamaansa syytettä ainakaan kaikkein vakavimmissa tapauksissa, joissa teot on suoritettu kyseisen jäsenvaltion alueella.

9 artikla

Lainkäyttövalta

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen lainkäyttövaltansa 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuihin tekoihin, jos

a) rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella;

b) rikoksen on tehnyt sen kansalainen; tai

c) rikos on tehty sellaisen oikeushenkilön hyväksi, jonka päätoimipaikka on kyseisen

Artikel 7

Konstitutionella regler och grundläggande principer

1. Detta rambeslut ska inte medföra någon ändring av kravet att respektera grundläggande rättigheter och grundläggande rättsprinciper, däribland yttrande- och föreningsfrihet, enligt artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen.

2. Detta rambeslut ska inte medföra krav på att medlemsstaterna ska vidta åtgärder som står i strid med grundläggande principer som rör föreningsfrihet och yttrandefrihet, särskilt tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier såsom följer av konstitutionella traditioner eller regler om pressens eller andra mediers rättigheter, ansvar samt om en särskild rättegångsordning för dem, när dessa regler hör samman med fastställande eller begränsning av ansvar.

Artikel 8

Inledande av utredningar eller rättsliga åtgärder

Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att utredningar av eller åtal för de gärningar som avses i artiklarna 1 och 2 inte ska vara avhängiga av en anmälan eller en anklagelse från den som blivit offer för gärningarna, åtminstone inte i de mest allvarliga fallen, när gärningarna har begåtts på medlemsstatens territorium.

Artikel 9

Behörighet

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet i fråga om de gärningar som avses i artiklarna 1 och 2, när gärningarna har begåtts

a) helt eller delvis inom medlemsstatens territorium,

b) av någon av medlemsstatens medborgare, eller

c) till förmån för en juridisk person som

jäsenvaltion alueella.

2. Vahvistaessaan, että sillä on 1 kohdan a alakohdan mukainen lainkäyttövalta, kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvat myös tapaukset, joissa teot suoritetaan tietojärjestelmän avulla ja

a) rikoksentekijä suorittaa teon ollessaan fyysisesti sen alueella, jolloin asiaan ei vaikuta se, liittyykö tekoon sen alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää aineistoa,

b) tekoon liittyy sen alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää aineistoa, jolloin asiaan ei vaikuta se, suorittaako rikoksentekijä teon ollessaan fyysisesti kyseisen jäsenvaltion alueella.

3. Jäsenvaltio voi päättää, ettei se sovella 1 kohdan b ja c alakohdassa vahvistettua lainkäyttövaltasääntöä tai että se soveltaa sitä vain tietyissä tapauksissa tai tilanteissa.

har sitt huvudkontor inom medlemsstatens territorium.

2. Vid fastställandet av behörighet i enlighet med punkt 1 a ska varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att dess behörighet omfattar fall där gärningarna begås med hjälp av ett informationssystem, och

a) gärningsmannen begår gärningarna när denne befinner sig på medlemsstatens territorium, oavsett om gärningarna omfattar material lagrat i ett informationssystem på medlemsstatens territorium eller ej,

b) gärningarna omfattar material lagrat i ett informationssystem på medlemsstatens territorium, oavsett om gärningsmannen befinner sig på medlemsstatens territorium när denne begår gärningarna eller ej.

3. En medlemsstat kan besluta att inte tillämpa eller att endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter tillämpa den regel om behörighet som anges i punkt 1 b och 1 c.

10 artikla

Täytäntöönpano ja tarkastelu

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän puitepäätöksen säännösten noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 28 päivänä marraskuuta 2010.

2. Samaan päivään mennessä jäsenvaltioiden on toimitettava neuvoston pääsihteeristölle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle kirjallisina antamansa säännökset, joilla saatetaan niille tällä puitepäätöksellä asetetut velvoitteet osaksi niiden kansallista lainsäädäntöä. Neuvosto tutkii näitä tietoja käyttäen laaditun kertomuksen ja komission kirjallisen kertomuksen perusteella 28 päivään marraskuuta 2013 mennessä, ovatko jäsenvaltiot noudattaneet tämän puitepäätöksen säännöksiä.

3. Neuvosto tarkastelee tätä puitepäätöstä ennen 28 päivää marraskuuta 2013. Tämän tarkastelun valmistelemiseksi neuvosto pyytää jäsenvaltioita ilmoittamaan, ovatko ne todenneet, että 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin liittyvässä oikeudellisessa yhteistyössä on ilmennyt vaikeuksia. Lisäksi neuvosto voi pyytää Eurojustia toimittamaan raportin siitä, ovatko kansallisten lainsäädän-

Artikel 10

Genomförande och översyn

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i detta rambeslut senast den. 28 november 2010.

2. Medlemsstaterna ska till rådets generalsekretariat och kommissionen samma dag överlämna texten till de bestämmelser genom vilka skyldigheterna enligt detta rambeslut införlivas med deras nationella lagstiftning. På grundval av en rapport som rådet utarbetar med hjälp av denna information och en skriftlig rapport från kommissionen ska rådet senast den 28 november 2013 bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har följt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Före den 28 november 2013 ska rådet se över detta rambeslut. För att förbereda översynen ska rådet fråga medlemsstaterna huruvida de har upplevt svårigheter i det rättsliga samarbetet avseende gärningarna i artikel 1. Vidare får rådet uppmana Eurojust att lägga fram en rapport om huruvida skillnader mellan de olika nationella lagstiftningarna har givit upphov till svårigheter i det rättsliga

töjen erot aiheuttaneet alalla ongelmia jäsenvaltioiden välisessä oikeudellisessa yhteistyössä.

11 artikla

Yhteisen toiminnan 96/443/YOS kumoaminen

Kumotaan yhteinen toiminta 96/443/YOS.

12 artikla

Alueellinen soveltaminen

Tätä puitepäätöstä sovelletaan Gibraltariin.

13 artikla

Voimaantulo

Tämä puitepäätös tulee voimaan sinä päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tehty Brysselissä 28 päivänä marraskuuta 2008.

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
M. Alliot-Marie

samarbetet mellan medlemsstaterna på detta område.

Artikel 11

Upphävande av gemensam åtgärd 96/443/RIF

Gemensam åtgärd 96/443/RIF upphävs härmed.

Artikel 12

Territoriell tillämpning

Detta rambeslut ska tillämpas på Gibraltar.

Artikel 13

Ikraftträdande

Detta rambeslut träder i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Utfärdat i Bryssel den 28 november 2008.

På rådets vägnar
M. Alliot-Marie
Ordförande

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi